

keliiton ja Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton osa-aikatyötä koskevaan esitykseen, että edustajakokous velvoittaisi SAK:n hallitusta ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin osa-aikatyön vastaanottamiseen liittyvän vapaaehtoisuuden saamiseksi lainsäädäntöteitse. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraava Risto Kuisma, SAK:n hallitus ja valmistautuu Heikki Mäkinen, Metalliliitto.

Risto Kuisma (SAK:n hallitus, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT r.y.): Hyvät toverit. Ensinnäkin on pidettävä varsin huonona, että tästä tärkeästä edustajakokouksesta kaksi ja puolipäivää kului ennen kuin varsinaisesti kokouksen osanottajat, kokousedustajat pääsivät puhumaan ja siten tärkeä keskustelu on pääosin jäänyt illalle ja yölle, joka ei varmasti vastaa edustajien käsitystä, eikä paranna muutenkin aika vähäisiä yksityisten edustajien vaikutusmahdollisuuksia. Varmasti tulevia kokouksia varten on tässä suhteessa syytä tarkistaa aikatauluja ja asioiden käsittely- ja tärkeysjärjestystä.

Muutama näkökohta SAK:n tulevasta toiminnasta ja ennen kaikkea tavoitteista. SAK:n toiminnan tulee perustua niihin tavoitteisiin, jotka nousevat jäsenistön piiristä työpaikoilta. Ei ole mitään järkeä keksiä johtotasolla uusia hienoja tavoitteita ja kiinnittää toiminnassa päähuomio niihin, kun samanaikaisesti jäsenistön perustavoitteet, riittävä palkka, kunnollinen työsuhdeturva ja siedettävät työolosuhteet ovat vielä suurelta osin toteutumatta. Tavoitteiden toteutumisen kannalta ja niihin sitoutumisen kannalta on tärkeää, että ne ovat jäsenistön todellisia, tarpeelliseksi kokemina asioita. Huomattavasti vähemmän merkitystä on sillä, miten hienoina tai huonoina SAK:n ulkopuoliset tahot SAK:n tavoitteita pitävät. Tuntuu välillä siltä, että SAK asettaa tavoitteita siten, että ulkopuoliset voisivat todeta kuinka hienoja ja fiksuja ne SAK:n tavoitteet ovat. Muutenkin yksi suurimmista niin SAK:n kuin kaikkien ammattiyhdistysliikkeen organisaatioiden vaa-roista, on etääntyminen työpaikkojen todellisuudesta ja siitä keskustelut-asosta, jota työpaikoilla käydään. Ilman tyytymättömyyttä nykytilaan ei mitään edistystä voi tapahtua. Kritiikin menneestä toiminnasta on oltava lähtökohtana uusille tavoitteille ja toimintalinjoille. Tässä suhteessa vai-kuttaa valitettavasti siltä, ettei se kritiikki, jota SAK:n sisällä esitetään, joh-da tarvittaviin uudelleenarviointeihin järjestötoiminnassa ja tavoitteen-asettelussa. Oikeana ei voi myöskään pitää sitä monesti havaittua seikkaa, että se, ryhtyykö SAK johonkin toimintaan tai asettaako uusia tavoitteita, ratkeaa ehkä enemmän esittävän tahon, henkilön tai liiton mukaan kuin itse asian sisällön mukaan. Hyvillä tavoitteilla ei ole paljon arvoa, jos niitä ei myös pystytä tai haluta toteuttaa. Tai jos tavoitteiden edistämiseen ei ole riittävää taitoa tai voimaa. SAK:n toimintaa yhteisesti asetettujen tavoitteiden puolesta pidetään valitettavan laajasti jäsenistön keskuudessa usein heikkona ja monesti myös lepsuna. Eräs esimerkki menneeltä edustajakou-skauodelta on ns. pelisääntöratkaisu.

SAK:n tavoitteiden tulee olla siis jäsenistön piiristä nousseita, tavoitteita tulee edistää nykyistä tehokkaammin ja siten, että SAK on ennen kaikkea

oman jäsenistön etujärjestö. Toimintaa ja tavoitteita tulee tarkistaa sen kriittikin perusteella, joka tulee jäsenistön keskuudesta ja antaa nykyistä vähemmän arvoa SAK:n ulkopuolelta, esimerkiksi valtiovallan taholta tuleville toiveille. SAK on tehokas etujärjestö, mutta ei kuitenkaan niin hyvä ja valmis, etteikö olisi välttämätöntä tarvetta tavoitteiden ja toiminnan tehostamiseen ja parantamiseen niin tulevalla viisivuotiskaudella kuin pitemmälläkin tähtäimellä.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraavana Heikki Mäkinen, Metalliliittoja valmistautuu Aila Mäkitalo, Metalliliitto. Kehottaisin vieläkin, että tiivistäisitte puheenvuoroja.

Heikki Mäkinen (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät paikalla olevat edustajatoverit! Olen tutkiskellut "SAK:n tavoitteita ja toimintalinjoja vuosiksi 1986—1991". Asiakirja pitää sisällään paljon hyviä ja toteuttamista kaipaavia esityksiä. Asiakirja on osoitus siitä, että ammattiyhdistysliikkeessä on todella paneuduttu ongelmiin, joita työntekijöillä elämässään on. Matkassa on vain eräs ongelma, johon pitäisi paneutua todella vakavasti. Se on päätös siitä, mitkä ovat niitä asioita, jotka todella aiotaan toteuttaa aikavälillä 1986—1991 ja mitkä ovat niitä asioita, joita pyritään toteuttamaan. Jos jotain aiomme toteuttaa, se edellyttää toimintaa myös koko tällä aikavälillä, eikä vain ja ainoastaan työehtosopimuksien alla.

Työnantajat ja porvaristo ovat myöskin tehneet tavoiteohjelmia ja toteuttamisaikatauluja ja he ovat niitä myös johdonmukaisesti toteuttaneet. Ei vain juhlapuheissa, vaan koko ajan käytännössä. Tähän samaan tilanteeseen pitäisi myös SAK:n päästä. SAK:n alaisissa liitoissa on kokonaisia ammattialoja, jotka ovat juhlapuheista huolimatta vieläkin matalapalkkaisia huolimatta siitä, että SAK on aina tehnyt matalapalkkaisia tukevia ratkaisuja.

Siksi kannatankin niitä esityksiä, jotka edellyttävät SAK:lta sellaisia ratkaisuja ja sellaista tes-politiikkaa, että matalapalkkaratkaisu viimeinkin hoidetaan siten, että se todella poistaa ongelman. Samoin työajan lyhennysohjelma on myös asia, joka vaatii SAK:lta selviä ja määrätietoisia toimenpiteitä. 35 tunnin työviikon aikaansaaminen on eräs kynnyskysymyksistä, kun nyt työaikaa pyritään saattamaan myös teollisuustyöntekijöiden osalta samalle tasolle kuin useimmilla työntekijäryhmillä jo nyt pidetään itsestään selvyyksinä. Taikka sitten, jos ei tätä toteuteta, niin voitaneen kai todeta, että SAK:n jäsenistö on toisen luokan kansalaisia.

Työajan lyhennysaikataulu, joka tällä sopimuskiirroksella aikaansaatiin, edellyttää mielestäni, että lyhennysohjelma toteutetaan siten, että se todella kohdistuu viikottaisen työajan lyhentämiseen. Uskon, että kenelläkään luottamusmiehenä ei ole tulevaisuuden toiveena selvittää työtovereilleen sitä, että olemme puhuneet viikon talviloman ja sitten se ykskaks otetaan pois ja muutetaan viikottaisen työajan lyhentämiseksi, jos 35 tunnin työviikko toteutetaan.

Edustan Metallin auto- ja konekorjaamoalaa, jossa työnantajat jo kaksi vuotta sitten yrittivät saada aikaan ns. työaikajoustot. Onnistuimme silloin

torjumaan omalla toiminnallamme työnantajan esitykset. Tällä sopimus-kierroksella SAK joutui samaan tilanteeseen. Tämä osoittaa, että työajan pituus ja työaikajoustot ovat tärkeitä asioita myös työnantajille. Siksi SAK:n tuleekin päättäväisesti ja johdonmukaisesti edetä työajan lyhennys-ohjelman toteuttamisessa siten, että työntekijöiden ja luottamusmiesten ei tarvitse kerjätä työajan lyhennystä työnantajaltaan, vaan se olisi itsestään selvyyys kaikille työntekijöille. Samoin SAK:n tulee päättäväisesti torjua sellaiset työajan joustot, jotka ovat yksipuolisesti työnantajan määrättävissä. Olen jättänyt asiaan liittyvän esityksen puheenjohtajistolle. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraavana Aila Mäkitalo, Metalliliitto ja valmistautuu Jack Söderholm, Sähköliitto.

Aila Mäkitalo (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Ay-liike on olemassaoloaikansa pitänyt koulutusta toimintansa eräänä kulmakivenä. Koulutuksen kehittyminen ja lisääntyminen on ollut huomattavaa, mutta tämän päivän yhteiskunta asettaa yhä suurempia haasteita tällä alueella. Esimerkiksi uusi teknologia on alue, jolla tulee tehtäväkenttää riittämään. On löydettävä uusia muotoja jäsenistön aktiivisuuden herättämiseksi ottamaan osaa yhteiskunnallisia näköaloja avartavaan koulutukseen. SAK:n ay-koulu on kokemukseni mukaan oikeansuuntaista kehitystä, koska se tuo opiskelun lähelle jokapäiväistä elämää.

Eräs keino osallistumisen lisäämiseksi olisi saada mahdollisuus esimerkiksi opintokerhotoimintaan työajalla. Tämä on asia, jota työnantaja ei tule helpolla hyväksymään, mutta ei mitakaan uusia asioita ole lahjaksi saatu.

Eräs niin ay-koulua kuin opintokerhojakin rasittava asia on melkoinen paperisota. Olisi syytä miettiä, eikö vähempi paperien kirjoittaminen riittäisi. Ammattiosaston koulutuksen suunnittelun ja toteutuksen kannalta olisi tärkeää, että sopimuksiin saataisiin kohta, jossa opintosuhteereille voidaan antaa vapautusta työstä opintoasioiden hoitamiseksi. Opiskelun taloudellista tukea tulee kehittää varsinkin pidempien kurssien kohdalla. Asuntovelat ja muut taloudelliset velvoitteet ovat usein estämässä kurseille osallistumista, vaikka muuten kiinnostusta olisikin.

Ammattikoulutuksen kohdalla on arvioitu, että ihminen joutuu työelämässä olonsa aikana valmistautumaan useampaan eri ammattiin. Näin naispuolisena työntekijänä pidän tärkeänä, että ay-liike pyrkii vaikuttamaan asenteisiin jo keskiasteen koulutukseen siirryttäessä, etteivät tytöt hakeutuisi ainoastaan perinteisille naisten ammattialoille, vaan että myös teknillisillä ammattialoilla tytöt ovat edustettuina. Tulevaisuuden ammatit tulevat joka tapauksessa olemaan yhä suuremmassa määrin esimerkiksi tietotekniikan alalla. Naiset on saatava uskomaan omiin kykyihinsä selviytyä teknisissä ongelmissa siinä kuin miehetkin.

Sitten muutama sana koulutusrahastosta. Menneellä tes-kierroksella nostettiin esiin ajatus koulutusrahastosta, jota työnantajat rahoittavat. Esitys kuitenkin tyrmättiin työnantajan edustajien taholta. SAK:n tulee kuitenkin jatkossakin kehittää ajatusta ja toimia rahaston perustamiseksi. On päivit-

täinen asia, että yritykset saneeraavat työntekijöitään työttömyyskortistoon tuntematta minkäänlaista vastuuta ihmisistä, joiden työpanoksen ovat käyttäneet omaksi voitokseen. Ei ole oikein, että yritykset siirtävät vastuun tässä tilanteessa yksinomaan yhteiskunnalle. Kyllä työnantajien täytyy ottaa osansa vastuusta työläisten uudelleenkouluttamiseksi uusiin tehtäviin. Tässä muutamia ajatuksia tavoitteista, joihin SAK:n tulee pyrkiä seuraavalla edustajakokouskaudellaan. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Ja seuraavana Jack Söderholm, Sähköliitto ja valmistautuu Eelis Kytömäki, VTY.

Jack Söderholm (Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät harvalukuiset yöistujat! Näyttää olevan semmoinen tyyli, että työehtosopimuksia solmitaan yöllä ja myöskin SAK:n edustajakokousta ja tärkeitä asioita käsitellään yöllä. Kaikki normaali yötoiminta näköjään on pois. Asiani koskee Tekstiililiiton esitystä edustajakokoukselle, esitysnumero on 58, joka käsittelee luottamusmiestä. Sellaista luottamusmiestä, joka valittaisiin hoitamaan pelkkiä sosiaaliasioita, nimenomaan, koska nämä sosiaaliasiat ovat laajentuneet ja vievät suuren ajan luottamusmiehen työstä.

Tässä hallituksen vastauksessa tai päätösesityksessä kumminkin puhutaan vain pelkästään siitä, että koulutettaisiin näitä luottamusmiehiä tähän sosiaalityöhön. Mutta kumminkaan ei puhuta mitään siitä, että luottamusmiesten toimintaa ja aikaa, mitä he käyttävät tähän työhön, lisättäisiin. Kaikilla työpaikoilla ei ole pääluottamusmiestä ja tämä lisäys silloin, ajallisäys, koskisi niitä työpaikkoja, missä tätä ei ole. Esittäisinkin, että tämä huomioitaisiin sen mukaisesti, kuin tässä SAK:n uudessa tavoiteohjelmassa on siitä mainittu, eli lisättäisiin siihen, että ajankäyttöä myöskin lisätään. Tiedän kyllä, että nämä asiat ovat menneet valiokuntiin, jotka käsittelevät näitä kysymyksiä ja että nämä kaikki puheet puhuttaisiin vain tuohon pöytäkirjaan, mutta kai siitä voi lipsahtaa sitten myöskin tänne päätöksiin jotakin. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraava puhuja Eelis Kytömäki, VTY ja valmistautuu Anna-Liisa Koski, Puutyöväen Liitto.

Eelis Kytömäki (Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Esitys numero 59 on Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestön VTY:n esitys, joka koskee VR:n toimintaedellytysten ja työllisyyden turvaamista. Viimeisten vuosien aikana on valtion tulo- ja menoarvioissa kiinnitetty erityistä huomiota VR:n liikekirjanpidolliseen alijäämäisyyteen. Rautatielaitoksen edellytetään supistavan alijäämäänsä 500 miljoonalla markalla vuoteen 1991 mennessä. Näin budjetteihin on kirjattu ohjeita henkilökunnan määrällisestä vähentämisestä toimintojen rationalisoinnin kautta. Esitetyt vaatimukset ovat johtamassa kuitenkin VR:n tariffien ja sitä kautta myöskin yleisten kuljetus-

kustannusten nousuun sekä työmatkojen ja tuotantokustannusten kasvuun.

VR:lle asetetut velvoitteet johtavat työpaikkojen vähenemisen myötä paikallisliikenteen asteittaiseen lakkaamiseen muualla kuin pääkaupunkiseudulla, henkilöliikenteen ja tavaraliikenteen palvelujen supistuksiin sekä eräiden vähäliikenteisten rataosien liikenteen ilmeiseen lakkauttamisuhaan. Tästä johtuu, että teollisuuden ja kaupan kuljetuksia maanteillä ja vesiväylillä joudutaan tukemaan valtion varoilla entistäkin enemmän. VR:n alijäämäisyys on muodostunut paljolti liiketaloudellisesti kannattamattomista, mutta yleisistä yhteiskunnallisista tavoitteista johtuvien velvoitteiden hoitamisesta. Muille kuljetusmuodoille vastaavat kustannukset maksetaan verotuksen alennuksina, kuljetustukina tai kuljetusväylän ja sen rakenteiden osin taikka täysin vapaana käyttöoikeutena.

Lausunnossaan SAK:n hallitus käsittelee VR:n ongelmia myötämielisesti, jopa sanoisin ansiokkaasti. Sen sijaan, että siitä olisi johdettu looginen päätösesitys, onkin päädytty latteaan, lähes mitäänsanomattomaan päätösesitykseen.

Sen vuoksi esitänkin VTY:n nimissä päätöslausuman uudelleen muotoiltuna seuraavanlaiseen muotoon kuuluvana: "Edustajakokous yhtyy VTY:n aloitteeseen ja korostaa, että Valtion Rautateiden työllisyys voidaan turvata parhaiten pitkällä aikavälillä määrätietoisesti rautateiden toimintaedellytyksiä kehittämällä. Näin menettelemällä turvataan kansalaisten tasapuoliset liikkumistarpeet, yritysten kuljetustarpeet sekä rautateiden työllisyys". Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia ja seuraava puhuja Anna-Liisa Koski, Puutyöväen Liitto ja valmistautuu Tellervo Äman, Metalliliitto.

Anna-Liisa Koski (Puutyöväen Liitto r.y.): Anna-Liisa Koski, Puutyöväen Liitto. Solidaarisen palkkapolitiikan toteuttaminen. SAKrlainen ay-liike vannoo sopimustavoitteita asettaessaan solidaarisen palkkapolitiikan nimiin ja pienipalkkaisten aseman parantamisen puolesta. Tavoitteeksi asetetaan tasasuuret palkankorotukset ja erillinen matalapalkkaratkaisu. Mukaan on ollut myös ansiokehitystakuu. Koko 80-luvun ajan palkkaerot ovat sopimuskausittain tarkastellen jopa pysyneet ennallaan tai kasvaneet. Markkalinja muuttuu ratkaisuvaiheessa sekalinjaksi. Matalapalkkaerää vastaava hyvitys annetaan paremman palkkatason omaaville järjestelyvaran nimissä. Lisäksi on osoittautunut, että työn mahdollinen ansiokehitys takuuhyvitys tulee parempipalkkaisille. 70-luvulta hyvin alkanut solidaariisuus alkaa olla menneitä muistoja, jos tätä tietä jatketaan.

Kysynkin, onko parempiosaiten kapinamieli ja itsekäs oman edun tavoittelu valtaamassa sijaa myös SAK:laisessa ay-liikkeessä? Kun muissa palkansaajajärjestöissä murtavat yleistä linjaa lääkärin, opettajat ynnä muut korkeasti koulutetut ja hyvin palkatut ammattiryhmät, lähtevät SAK:laisista jäsenliitoista niinsanotut ammattialat asialle. Yhteisesti sovittu yhteinen linja ei heille riitäkään. Kuluva kevät sopii hyvin varoittavaksi esimerkiksi. Mielestäni työmarkkinakierroksen tavoitteet on asetettava yhdessä, samoin

neuvoteltava ja tarvittaessa taisteltava yhdessä. Niin kauan kun puhutaan solidaarisuudesta, myös toteutettava se yhdessä. Nyt yleistyvä käytäntö antaa hieman valjun kuvan meidän yksimielisyydestämme.

Esitän, että otamme mukaan myös käytännön toimintaamme enemmän solidaarisuutta. Kiitos, puheenjohtaja.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraava Tellervo Äman, Metalliliitto ja valmistautuu Pentti Kesseli, VTY.

Tellervo Äman (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Edustan elektroniikka-alan työntekijöitä. Teemme vaativaa, pitkäjännitteisyyttä ja erityistä tarkkaavaisuutta vaativaa työtä. Työ on rasittavaa fyysisesti ja psyykkisesti. Rasittavaa työtä tehdään kuitenkin pienellä palkalla. Valtaosa elektroniikkatyöläisistä on sijoittunut alempiin palkkaryhmiin, joten keskituntiansio jää 22,50 mk:aan. Se on mitättömän vähän. Urakkatyö on ainoa mahdollisuus kohottaa ansiotasoa. Ennen sopimusneuvotteluja Metallin kahdeksan elektroniikkatyöammattisosastoa esittivät yhteisenä kannanottonaan matalapalkkaongelman poistamiseksi seuraavalla sopimuskierroksella seuraavaa: "Elektroniikka-alan työntekijöinä näemme, että alimman ohjetuntipalkan korotus merkitsi mm. naisiin kohdistuneen syrjinnän vaikeutumista ja palkkaerojen hillitsemistä."

Sopimukset on solmittu. Tärkeimpänä pitämämme tavoitteita ei kyetty toteuttamaan. Pyrittiinkö tähän todella, on toinen juttu. Matalapalkkaongelma on kuitenkin aina ajankohtainen ja kipeä ongelma niille työntekijöille, jotka joutuvat tekemään työtä toimeentulon rajoilla.

Esitän, että SAK:n edustajakokous päättää ottaa seuraavalla edustajakokouskaudella tavoitteekseen solidaarisen palkkapolitiikan toteuttamisen ja matalapalkkaongelman ratkaisemisen. Työsuojele on luku elektroniikka-alalla sinänsä. Minusta ei ole mitenkään riittävästi selvitetty sitä, millaisia vaikutuksia eri koneilla ja työvälineillä on ihmiselle.

Uusi tekniikka tuo työhön uusia koneita ja laitteita, joiden vaikutusta ihmiseen ei ole tutkittu. Mikä vaikutus on esimerkiksi työntekijän silmille kirkkaan valopisteen tuijottamisesta koko pitkän päivän himmeältä valoruudulta. Olemme työssämme havainneet, että stressi kasvaa, sitä lisäävät monet eri tekijät nykypäivän työelämässä. Sitä lisää esimerkiksi ihmisen eristäminen päiväksi valotaulun ääreen.

Esitän, että työsuojele, työ ihmisen terveyden hyväksi, otetaan SAK:ssa ja sen jäsenliitoissa todella vakavan pohdinnan alaiseksi. On nähtävä, että menettäessämme terveytemme tai edes osasen siitä, emme kykene antamaan täyttä panosta toiminnassamme taistelllessamme työväen aseman parantamiseksi. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraavana Pentti Kesseli. Oliko paikalla? Ei näy. Seuraavana Aini Kolehmainen ja valmistautuu Tanja Polari ja Taisto Koskinen. Oliko Aini Kolehmainen paikalla?

Aini Kolehmainen (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakoustoverit! Näin SAK:n nuorisovuoden merkeissä haluan lausua muutaman sanan nuorisotyöttömyydestä ja nimenomaan sellaisten nuorten työttömyydestä, joiden kohdalla työttömyys on kenties kaikkein raskain, eniten jälkiä jättävä. Tarkoitan niitä nuoria, jotka eivät koskaan ole työtä saaneet, jotka ovat suoraan koulun penkiltä joutuneet työttömiksi. Miten tällainen nuori voi kokea yhteiskuntamme muuna kuin turvattomana ja vihamielisenä olinpaikkana. Ei hän ay-liikkeeseen voi hakeutua turvaa etsimään eikä ay-liike häntä edes löydä. Vai oletteko kuulleet, että liittojen toimitsijat kulkisivat aseman kioskeilla, kadankulmissa, keskikaljabaareissa näitä turvattomia nuoria etsimässä.

Kuulin ruotsalais-suomalaiselta tuttavaltani, että Ruotsinmaalla on ryhdytty työvoimaviranomaisten ja kuntien yhteistyönä ja ay-liikkeen myötäololla mielenkiintoiseen kokeiluun juuri tällaisten nuorten työttömien auttamiseksi. Isoihin kaupunkiin ja vaikeille nuorisotyöttömyysalueille on perustettu nuorten työttömäin klubeja, eräänlaisia klinikoita, joissa työvoimaneuvoja antaa työttömille nuorille aivan konkreettisia neuvoja, mistä kaikkialta kysyä ja etsiä työtä, lehdistä, puhelimella, taikkapa kauppojen ja kerrostalojen ilmoitustauluilta. Miten nuorten on käyttäydyttävä työpaikkahaastattelussa, miten esitettävä itsensä ja niin edelleen. Kaikki asioita, joita varmaan meillä nykyään peruskoulussa opetetaan. Mutta eihän koulussa oleva nuori ole työtön, ei hän silloin vielä voi uskoa työttömäksi joutuvansa, eikä hän siis paina ohjeita mieleen. Ja kun hän koulun jälkeen menee työvoimatoimistoon, ei virkailijalla ole aikaa näitä ihan konkreettisia neuvoja hänelle antaa.

Mutta juuri näitten työttömien klubeilla nuori saa näitä neuvoja. Niitä harjoitellaan konkreettisissa työnhakutilanteissa, opetellaan työhakupapereiden asianmukaista täyttämistä ja niin edelleen. Klubeissa käy myös ay-liittojen toimitsijoita. He antavat esimerkiksi nuorille kontaktihenkilöiksi paikkakunnalta päälluottamusmiehiä, jotka puolestaan usein tietävät jo ennakkolta, milloin heidän työpaikallaan tarvitaan uutta työvoimaa, sijaisia ja niin edelleen. He myös voivat kertoa, miten heidän työpaikkansa työhönottajat edellyttävät työhön pyrkivän käyttäytyvän ja kertovan itsestään. Tuttavani mukaan tulokset ovat olleet erittäin myönteisiä. Moni, jopa 80 % nuorisoklubilaisista, on löytänyt työpaikan ja vaikka työpaikkaa ei heti löydykään, ovat nuoret saaneet klubilla itsevarmuutta ja uskoa siihen, että yhteiskunta on myös heitä varten.

Hyvät toverit. Kerron näistä naapurimaan kokemuksista toivoen, että tällaisiin kokeiluihin voitaisiin myös meillä ryhtyä. Ja koska en tiedä mitä byrokratiaa tällaisten epäbyrokraattisten klubien kokeilussa vaaditaan, toivon, että SAK:mme omat byrokraatit tekisivät tällaisenkin mallin auttaa suomalaisia nuoria tyttöjä ja poikia, jotta hekin joskus voisivat osallistua vaikka SAK:n edustajakokoukseen.

Esitän päätösesityksen tähän kirjallisena. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Seuraavana Tanja Pollari, SEL, valmistautuu Taisto Koskinen ja Alli Bro.

Tanja Pollari (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.J: Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Jos osa keskitettyä sopimusta siirretään työpaikoille sovittaviksi, siitä seuraisi eriarvoisuutta ja palkkaerot kasvaisivat entisestään. Pienet työpaikat kärsisivät ja vain suuret, vahvat työpaikat pystyisivät hoitamaan työehtonsa kohtuullisesti. Varsinkin naisvaltaiset alat joutuisivat entistä heikommalle. Naisten ja miesten sukupuoleen perustuvia erillisiä työmarkkinoita ja niihin perustuvia palkkaeroja ei kyetty poistamaan eikä merkittävästi edes kaventamaan. Kehitys kulkee siihen suuntaan, että juuri naisvaltaisilta aloilta ovat työpaikat nopeammin häviämässä.

Työpaikkakohtainen sopimusmenettely johtaisi pian siihen, että pienipalkkaiset naiset joutuisivat käymään kahden rintaman taistelua säilyttääkseen työpaikkansa ja saadakseen työstään edes siedettävän palkan. Tämä kehitys olisi jyrkässä ristiriidassa ay-liikkeen tasa-arvotavoitteiden kanssa. Tähän asti on kaikki edut saavutettu ankarasti taistelemalla.

Työnantaja ei suostu vapaaehtoisesti mihinkään kuten tiedämme. Miten työpaikoilla voitaisiin päästä minkäänlaiseen sopimukseen, jos joudutaan neuvottelemaan työrauhavelvoitteen alaisena varsinkin nyt, kun lakkosakokorotus tuhoaa ammattiosastojen talouden.

TES-politiikkaa on kehitettävä siten, että eri alojen ongelmia voidaan paremmin ratkaista, että naisten ja miesten palkkaerot poistuvat ja että minimipalkkaisten palkkatasoa nostetaan niin, että nälkärajaa hipovat palkat jäävät historiaan. SAK:n on otettava aloite käsiinsä niin, ettei STK määrää keskustelun suuntaa eikä millaiseen sopimusjärjestelmään päädytään. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraavana Taisto Koskinen. Ei ole paikalla. Seuraavana Alli Bro ja valmistautuu Ilmari Anttila ja Osmo Haatainen.

Alli Bro (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.J: Toveri puheenjohtaja, hyvät ammattiyhdistystoverit! Suomen Elintarviketyöläisten Liitossa on juuri valmistumassa laaja työolojen tutkimus. Se osoittaa, että siinä puoliautomaation vaiheessa, jossa elintarviketyö tänä päivänä tehdään, naiset tekevät kaikkein raskaimmat ja likaisimmat työt. Juuri naiset ovat sidottuja koneeseen tiukemmin, ja naisten työ muodostuu yksipuolisista työliikkeistä. Kun tähän vielä liitetään pieni palkka, yhä nopeampi työvauhti, joka hipoo jo suorituskyvyn rajoja, ei ole ihme, että todella harva ihminen kestää tätä rääkkiä eläkeikään saakka. Montahan tervettä keski-ikäistä naista löytyy meidänkin alan työpaikoilta? Selväähän on, että pakotahtinen työ synnyttää myös henkistä sairautta. Tästä syntyviä sairauksia on vaikea saada työperäisiksi sairauksiksi, vaikka on tehnyt jatkuvaa vaihtelua.

Omasta työstäni voin kertoa, että vain kaksi tapausta kymmenestä on tunnustettu työperäisiksi. Työturvallisuus jää varjoon, kun työtahtia kiristetään. Ehdotankin SAK:n tavoitteiden tärkeäksi tehtäväksi työskennellä niin, että fyysikaalinen hoito tulee saattaa työnantajan korvauksen piiriin.

Ostetaanhan uusia osia ja korjataan koneita kun ne kuluvat, miksei sitten ihmistä huolleta? Rasitusvammoja, joita pakkotahtinen työ aiheuttaa, fysiikaalinen hoito ja taukoliikunta lievittävät. Kalleutensa vuoksi fysiikaalinen hoito on kallista pienten työpaikkojen ja pienipalkkaisten sairauskassoille.

Työoloja tulee parantaa niin, että nuoretkin kiinnostuisivat teollisuustyöpaikoista. On turhaa hurskastelua sanoa, ettei nuoria kiinnostaisi teollisuustyöt, kun ne luodaan siedettäväksi. Tämähän tulee selvästi esille SEL:n työolojen tutkimuksessakin. Raha on tärkeä, mutta se ei saa olla vaihtoehto työolojen parantamiselle.

Työolojen parantamiseenkin on tartuttava aivan toisella vakavuudella kuin tähän asti. Näin ei voi jatkua, sillä työntekijät eivät kauan kestä tätä kehitystä. Onhan työvoima valtiovallankin erikoisessa suojelussa turvataksaan jokaiselle ihmiselle oikeuden työhön ja tarpeelliseen toimeentuloon. SAK:n tulee toimia mahdollisuuksiensa mukaan niin, etteivät työolot ja toimeentulo heikenny yrityskauppojen ja teknologian myötä.

Haluaisin tähän lopuksi vielä esittää sellaisen toivomuksen, joka jo esitettiin, olikohan puheenvuorossa 76, että kun seuraavan kerran edustajakouksen aikaa määritellään, olisi toivottavaa, että se voitaisiin jatkaa yhdellä päivällä, että ei ihmiset väsyksissä puhuisi ja sanottaisiin, että tiivistäkää, tiivistäkää. Tämähän on meidän jäsenten foorumi ja koska meidät tänne on valittu esittämään osastojemme aloitteita, haluaisimme ne myös tuoda esille. Otettakoon tämä huomioon viiden vuoden päästä seuraavassa edustajakokouksessa. Minä kiitän.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraava Ilmari Anttila, Puutyöväen Liitto ja valmistautuu Osmo Haatainen ja Arto Kiljunen.

Ilmari Anttila (Puutyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvää huomenta, hyvät toverit, jotka olette hereillä vielä. Minä puhun nyt ylityöstä, koska Puutyöväen Liiton esitys on siitä. Te olette tässä saaneet tuntumaa ylityön tekoon varmasti näiden muutamien päivien aikana. Ylityön teko on hyvin hankala asia tänä päivänä. Puutyöväen Liiton esitys vuotuisten ylityötuntimäärien lakisääteisten enimmäismäärien laskemisesta puoleen nykyisistä on hyvin perusteltu ja mielestäni tämän SAK:n edustajakouksen pitää ottaa asiaan selkeä kanta. Ylityön tekeminen Suomen nykyisten työtömyyslukujen vallitessa on kansallinen häpeä. Laskutavasta riippuen 15 000—30 000 työpaikkaa tekisi ylitöinen puolittaminen. Toisaalta, kun yksi SAK:n päävaatimus on ollut työajan lyhentäminen, niin on nurinkurista, että taistelulla saadut työajan lyhennykset myydään 50 % ylityönä takaisin sitten työnantajalle.

SAK:n hallituksen vastaus ja päätösesitys Puutyöväen Liiton esitykseen on mielestäni ristiriitainen ja sanamuodoltaan liian pyöreä. Puutyöväen Liiton vaatiessa ylityötuntimäärien pudottamista puoleen, SAK:n hallitus toteaa mm., että pitäisi suhtautua pidättyvästi anomuksiin, joilla anotaan lisää ylityötunteja nykyisiin tuntimääriin.

Mielestäni ylityön teko on niin vakava ongelma jo nyt, että esitän ohjelmaan otettavaksi SAK:n tavoitteeksi lakisääteisten vuotuisten ylityötunti-

määrien pudottamisen puoleen nykyisestä ja että se saa konkreettisen muodon, niin se tarkoittaa sitä, että suurimmat sallitut määrät olisivat 100 tuntia viikottaista ja 80 vuorokautista ylityötä. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraavana Osmo Haatainen, Marja-Leena Moilanen on peruuttanut, joten valmistautuu Arto Kiljunen. Osmo Haatainen, Rakennusliitto, ei ole paikalla, onko Arto Kiljunen paikalla? Valmistautuu Erkki Hast ja Juha Söder.

Arto Kiljunen (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Ammattiyhdistysliike on aina kantanut vastuuta palkansaajien vapaa-ajasta. Työajan lyhentäminen ei varmastikaan olisi ollut mahdollinen nykyisessä mitassaan ilman ay-liikkeen voimakasta panosta. Vastuunotto palkansaajien vapaa-ajasta kuuluu ay-liikkeen perinteisiin tehtäviin. Ay-liikkeen lomatoiminnan kehittämisen suurin ongelma on tätä nykyä raha tai paremminkin sen puute. Ay-liikkeen lomajärjestöt ovat joutuneet jatkuvasti tyytymään varsin pieniin avustussummiin joko valtion budjetista tai kuten tällä hetkellä niistä varoista, joilla kansalaiset kartuttavat Raha-automaattiyhdistyksen kassaa erilaisia rahapelejä pelaamalla.

Ay-liikkeen lomatoimintaa ei kaikesta päätellen ole koettu sillä tavalla tärkeäksi, että sen rahoitus olisi voitu turvata avustuspoliittisin keinoin. Avustusten riittämättömyydestä todettakoon vain yhtenä esimerkkinä, että SAK:n lomajärjestö SAL r.y.:n jakaman lomatuken voisi vuosittain saada vain vajaa yksi prosentti SAK:n kaikista jäsenistä ja SAL:n koko olemassaolon aikana vuodesta 1974 tähän päivään alle 10 % SAK:n kaikista jäsenistä on päässyt jaetuista lomatuesta osalliseksi. Näköpiirissä ei ole mitään, mikä automaattisesti korjaisi ay-liikkeen lomajärjestöjen onnetonta avustustilannetta. Ratkaisua ay-liikkeen lomatoiminnan taloudellisten toimintaedellytysten parantamiseksi olisikin mielestäni etsittävä kokonaan toiselta pohjalta kuin tähän saakka. Nykyiset avustukset ovat raha-automaattivastuksia, jotka on tarkoitettu ensisijaisesti yhteiskuntamme kaikkein pienituloisimpien ja kaikkein heikoimmissa elämänolosuhteissa elävien kansalaisten taloudelliseen tukeen.

Ay-liikkeen lomatoiminta ei kuitenkaan ole, eikä sen tule olla sosiaalista huoltoapua, vaan ay-liikkeen jäsenten palvelutoimintaa, jonka puitteissa luodaan palkansaajille mahdollisuuksia käyttää taatusti korkeatasoisia lomapaikkoja ja -palveluita kohtuulliseen hintaan. Käsitykseni mukaan ay-liikkeen lomatoiminnan kohtalon kysymys voidaan kiteyttää yhteen ainoaan lauseeseen: Kuinka luoda parille miljoonalle ay-liikkeen jäsenelle ja heidän perheenjäsenilleen kohtuuhintainen mahdollisuus sisällöllisesti rikkaan loman viettoon tilanteessa, jossa kotimaiset lomakohteet hinnoittelevat palveluksensa tasolle, jota palkansaajien enemmistö ei selvästikään halua tai voi maksaa. Tämän kysymyksen ratkaisemisen ei pitäisi kiinnostaa yksin ay-liikettä, vaan kaikkia kotimaan matkailustamme ja sen tulevaisuudesta huolta kantavia. SAK:n yli miljoonan jäsenen ja heidän perheenjäsentensä aktivoiminen käyttämään maksullisia lomanviettopaikkoja kotimaassa ei olisi aivan vähäpätöinen kysymys. Kysynnän lisäys tilantees-

sa, jossa kotimaisten lomakohteiden keskimääräinen käyttöaste jää 50 %:n tienoille ja jossa suomalaiset yhä lisääntyvässä määrin hakeutuvat loman viettoon ulkomaille.

Jollakin tavoin on loman vieton hintakynnystä kotimaassa pystyttävä alentamaan. Kun avustukset eivät riitä, lomien nykyisiä hintoja ei haluta maksaa. Tätä vaatii ennen kaikkea palkansaajien etu. Mutta sitä vaatii myös ay-liikkeen etu järjestöpoliittisesti. Loma, ja sen vieton mahdollistavat taloudelliset järjestelyt eli lomatuki jäsenille, ovat mitä parhaita jäsenpalvelua ay-liikkeessä. Lomatuki on sitä toimintaa, mitä ay-liikkeen loma-toiminta nyt tarvitsee. Palkansaajalle eli kuluttajalle ei loman hinta sinänsä ole mikään ongelma vaan ongelmana on se, miten paljon tästä hinnasta kuluttaja joutuu itse maksamaan. Lomatuen avulla voidaan varmistaa se, että kuluttajan maksettavaksi jää vain kohtuullinen osa loman hinnasta. Sitä paitsi lomatuki sitoo kansalaisten loman viettoa kotimaahan, koska lomatuki käy osamaksuna vain kotimaassa vietettävän loman hinnasta.

Ay-liikkeen lomatoiminnasta on vakavasti paneuduttava palkansaajien lomatukijärjestelmän aikaansaamiseen. Hotelli- ja muiden majoitusliikkeiden rakentelu on jätettävä alan ammattilaisten huoleksi. Niiden, jotka tuottavat ja myyvät majoitus-, ravitsemus- ja muita palveluksia yleisölle.

Ay-liikkeessä meidän tulee keskittyä jäsentemme palveluun ja turvata heidän taloudelliset mahdollisuutensa käyttää loma-oikeuttaan kaikissa niissä Suomessa sijaitsevilla lomanviettopaikoissa, jotka pystyvät tarjoamaan heidän tarpeisiinsa soveltuvia palveluita. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraavana Erkki Hast, valmistautuu Juha Söder, Seija Kinanen, Anneli Lehto ja Aune Hietanen. Oliko Erkki Hast paikalla?

Erkki Hast (Maaseututyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja ja voisiko sanoa te vähäiset läsnäolijat, hyvät toverit! Maaseututyöväen Liitto on esityksessään numero 40 todennut mm., että metsäalan työpaikat ovat metsureiden osalta vähentyneet kuluvan vuosikymmenen aikana lähes 10 000 työpaikalla, joka merkitsee noin 30 prosentin vähennystä työpaikoissa. Tähän ovat vaikuttaneet yhtenä tekijänä hakkuutöiden koneellistaminen sekä laajamittaiset luonnonsuojelualueiden perustamiset. Tämä valtion maiden osalta.

Metsätyöpaikkojen vähentyminen jatkuu. Tähän viittaavat mm. metsähallituksen voimakkaat koneellistamissuunnitelmat, jotka on alistettu tietojen mukaan maamme parlamentaarikkojen päätettäväksi.

Luonnonvaraisten alueiden säilyttäminen on myönteinen asia. Mutta niiden perustamisen yhteydessä ei työllisyysseuraamuksia ole otettu vakavasti. Luonnonpuistot on pääsääntöisesti perustettu alueille, joilla muutoinkin on suuri työttömyys. Lappiin, josta minäkin olen kotoisin, Koilliskaira on perustettiin UKK-puisto. Työpaikkamenetykset olivat metsätyöpaikkojen osalta merkittävät kuntien koot huomioiden. Mutta lupaukset valtiovalan kompensatiotyöpaikoista olivat ja olleet edelleen olemassa. Mutta ne eivät näytä toteutuvan. Mistähän johtuu? Perustellusti näin voidaan kysyä.

Maaliitto vaatii esityksessään SAK:lta mm., että se tukisi metsureiden työpaikkojen säilyttämistä ja että edustajakokouksen tulisi erityisesti vastustaa metsähallituksen suunnitelmia lisätä koneellista puunkorjuuta yhteiskunnan omistamissa metsissä, sekä esittää asetusta puistojen hoidosta siten, että niistä voitaisiin poistaa vaurioitunut puusto.

SAK:n hallitus lausunnossaan toteaa mm., että liian raskaat koneet ovat myös uhka oikealle metsän ja ympäristön hoidolle. Toisaalta metsänkorjuun koneellistuminen on mahdollistanut alan ansiotason nousun ja monien raskaiden työvaiheiden poisjäämisen. Ja todeten mm., että metsähallitukselta taas on vaadittava metsähoidoUisten oikeiden menetelmien ja taloudellisesti edullisten korjuumenetelmien käyttöä. Myös päätösesityksessä ilmenee seuraavaa: Edustajakokous edellyttää SAK:n hallituksen seuraavan metsähallituksen korjuumenetelmien taloudellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Maaliiton esitys kokonaisuudessaan on hyvä. Me Maaliiton jäseninä kannatamme sitä, ja se vastaa todellisuutta.

Mutta SAK:n hallituksen lausunto ja osiltaan päätösesitys ei vastaa Maaliiton jäsenten toiveita edustajakokouksen kannanottona, sillä metsätyön koneellistaminen ei ole mahdollistanut alan ansiotason nousua, eikä työ ole yhtään keventynyt paitsi siinä tapauksessa, että koneitten myötä metsuri, metsätyöntekijä, on joutunut kilometritehtaalte työttömäksi. Päätösesityksessä sanat "taloudellisuus" ja "tarkoituksenmukaisuus": Tänä päivänä on esitetty laskelmia, jotka toteavat, että konehakuut ovat ihmistyötä taloudellisempia työnantajalle, eli mikäli SAK:n hallituksen lausunto päätösesityksineen säilyy edustajakokouksen hyväksymänä esitetyssä muodossa, tarkoittaa se käytännössä sitä, että edustajakokous on hyväksynyt monitoimikonehakuut ja koneellistamisen metsätöissä sitä myöten.

Työnantajapuoli tulee tekstin tulkitsemaan tällä tavalla ja työttömät tulevat lisääntymään muutamalla tuhannella. Jäljellejäävistä metsureista tulee varmuudella kausityöttömiä.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitos! Seuraavana Juha Söder, Muusikkojen Liitto ja valmistautuu Seija Kinanen, Liikeliiitto.

Juha Söder (Suomen Muusikkojen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Tarkoitukseni oli puhua liittomme esityksestä numero 56, elävän musiikin asemasta, mutta kokouksen tässä vaiheessa tyydyn toteamaan vain, että mitä parhaimman puheenvuoron tästä asiasta piti Anneli Saaristo, Matti Puurtinen, Imatra Bick Band ja kansanmusiikkiyhtye Halsbrytarna eilen Dipolissa ja haluan siitä vain esittää heille kiitokset.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraavana Seija Kinanen, Liikeliiitto, valmistautuu Anneli Lehto.

Seija Kinanen (Liiketyötekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja ja aamuvirkut edustajakokoustoverit! Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana

on tapahtunut rajuja muutoksia työelämässä. Uusi teknologia ja automaatio on mullistanut työtehtäviä. Työn vauhti on lisääntynyt aiheuttaen työtehtävät psyykkisesti ja fyysisesti entistä raskaammaksi ja kuluttavammaksi, 65 vuoden eläkeikäraja on aivan liian kaukainen unelma.

Liiketyöntekijäin Liitto on tehnyt aloitteen SAK:n edustajakokoukselle siitä, että se edellyttää SAK:n hallituksen ryhtyvän sellaisiin toimenpiteisiin, että työntekijä voisi jäädä täydelle vanhuuseläkkeelle täyttäessään 60 vuotta.

Varhennettu vanhuuseläke ei vastaa niitä vaatimuksia, mitä ammattiyhdistysliikkeen jäsenistö asettaa eläkeiän yleiselle alentamiselle, joten esitän, että edustajakokous velvoittaisi SAK:n hallituksen ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin työttömyyseläkeikärajan palauttamiseksi 55 vuoden ikään. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraavana Anneli Lehto, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto ja valmistautuu Aune Hietanen.

Anneli Lehto (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Arvoisat puheenjohtajat, hyvät kokoustoverit! Ette varmaankaan pahastu, jos olen lyhytsanainen. Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto on tehnyt useita erilaisia aloitteita tätä kokousta varten. Ne kaikki ovat tarkoin perusteltu, ja kun vielä niitä ovat selvittelleet useat liittomme jäsenet, en pidä tarpeellista liittää enää niiden perään katekismuksen kysymystä, mitä se on. Ne aloitteet puhuvat itse puolestaan ja riittäänee, että toteen kannattavani niitä luonnollisesti.

Yhdet pienet terveiset olisi liittänyt perään, pienen asian muistiin merkittäväksi, näihin suuriin linjoihin verrattuna pienen, mutta kuitenkin varmastikin omassa kohdassaan merkityksellisen. Aloitteen matkaan saattajina ovat olleet henkilöt, jotka työskentelevät ammattikoululaisten oppilaskäsenien ja sittemmin työpaikan oppilaiden parissa. He ovat todenneet useaan otteeseen sen, miten epävarmoja ja tuskallisen ujoja ovat nuoret ihmiset tullessaan työpaikalle ja sinne paikalle, missä he keräävät itselleen niitä ensimmäisiä vaikutteita työpaikasta, työpaikan asioista, kaikesta siitä, mikä tulee liittymään suureen osaan heidän edessä olevaa elämäänsä.

Tässä vaiheessa varmastikin olisi suureksi avuksi, että olisi selvästi järjestetty ja matkaan saatettu perehdyttämisjärjestelmä, joka myöskin olisi sopimuksen pohjalta vahvistettu. On uskomatonta, miten monella työpaikalla tämä perehdyttäminen on erinomaisen hatarasti hoidettu ja vastuu siitä on epäselvää. Tuntuu, että nuoren ihmisen perehdyttämistä hoitaa se, jolla ei ole mitään parempaa tekemistä, ja silloin suinkaan tämä asia ei ole oikeissa käsissä.

Jos nuori ihminen voidaan asianmukaisesti perehdyttää siihen työhön, sen työpaikan olosuhteisiin ja kaikkiin niihin asioihin, mitkä häntä tulevat vastaan. Jos hän tietää, mistä hän hakee vastauksia. Jos hän tietää myös oikeat vastaukset, hänen alkuun lähtönsä työelämässä on varmaan helpompi kuin monen muun on vielä tänä päivänä ja ollut tähän asti.

Tämä asia varmaankin tulisi helpommaksi, jos keskusjärjestöjen välille saataisiin perehdyttämistä koskeva sopimus, jossa myöskin selvästi täs-

mennettäisiin luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun osallistuminen tähän perehdyttämiseen. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraavana puheenvuoro Aune Hietanen, KTV. Ole hyvä!

Aune Hietanen (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.): Kun tänne puhujapönttöön tulee ja katselee, tuntee olevansa kuin eduskunnan puhujapöntössä. Istumapaikat ovat aivan tyhjät, samalla tavalla kuin eduskunnan istumapaikat, vaikka siellä tosin päivällä näitä puheita pidetään, kyllähän ne harvoin näin myöhään puheita siellä pitävät.

Sitten ihan ensiksi, etten unohta, haluan kannattaa Bron Allin ja Kinasen Seijan tekemiä esityksiä. Ne olivat kerrassaan hyviä esityksiä.

Nyt menen omaan puheeseeni. Arvoisa puheenjohtajistoja hyvät edustajatoverit! SAK:n tulisi tulevalle toimintakaudellaan paneutua eläkeikärajojen tasoittamiseen myös kuntapuolella ottaen huomioon fyysisen rasittavuuden. Kuntapuolella eläkeikärajat vaihtelevat ammattinimikkeen mukaan. Esimerkiksi laitos-, sairaala- ja päiväkotiapulaiset pääsevät 60-vuotiaina, keittiöapulainen pääsee taas 62-vuotiaana, keittiössä muulla nimikkeellä työskentelevät kuten esimerkiksi emäntä, keittäjä, ruoan jakaja sekä siivooja pääsevät 63-vuotiaana eläkkeelle. Kuitenkin nämä ovat fyysiseltä rasittavuudeltaan samantasoisia. Varsinkin siivoustyö on nykyisten mitoitusnormien mukaan jo niin pakkotahtinen ja rasittava, että harva siivooja pääsee normaalisti ikävuosiensa perusteella eläkkeelle, vaan sairaseläkkeen syynä useimmiten on selkä- ja tukielinten sairaudet.

Kuopiossa tehtiin muutama vuosi sitten tutkimus eri ammattikuntien kesken sairastavuudesta ja todettiin siivoojien ammattikunnan sairastavuuden olevan ensimmäisellä sijalla niistä, joilla oli eniten sairaspäiviä vuodessa. Jo tämä todistaa eläkeikärajan olevan liian korkea, eikä edes yksilöllinen varhaiseläke koske kuntapuolella työntekijöitä. Yksityisellä puolella voidaan päästä 55-vuotiaana jo eläkkeelle, joka on ihan hyvä asia, emmekä suinkaan kadepidi sitä. Mutta jos saataisiin eläkeikä edes 60 vuoteen siivous- ja keittiötyötä tekeville ammattinimikkeeseen katsomatta, sekin olisi jo hyvä saavutus. Sen vuoksi edustajakokouksesta edellytetään, että se kiinnittäisi riittävästi huomiota työn rasittavuuteen ja kiirehtisi eläkeiän alenemista suhteessa työn rasittavuuteen. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia! Työjärjestyksen kohtaan 14 tähän lähetekeskusteluun ei ole pyydetty muita puheenvuoroja. Keskustelu päättyy. Keskustelu päättynyt. Käsiteltävinä olleet esitys ohjelmaksi "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991", hallituksen lausunnot liittojen esityksistä nrot 1—63 sekä näihin tehdyt muutosesitykset lähetetään ohjelma-valiokunnan käsiteltäväksi. Todettiin.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Ennakkoaikataulun mukaan valiokunnan esitykset käsitellään torstaina aamulla. Työjärjestyksen kohta 14 loppuun käsitelty. Kokouksen puheenjohtajaksi siirtyy Raimo Kantola.

12. §

Puheenjohtajan katsaus (jatkuu)

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Hyvää huomenta toverit myös minun puolestani! Siirrymme takaisin työjärjestyksen kohtaan 12, Puheenjohtajan katsaus. Siihen on puheenvuoroja pyydetty seuraavasti: luettelen kaikki pyydettyt puheenvuorot: Filppus, Skyttä, Gunnari, Kapraali, Kangasniemi, Partanen, Suvanto, Suominen, Kervinen, Hietanen, Laukkanen, Taisto Kuisma, Kaunola ja Häkklä.

Taitaa olla niin, että osa puheenvuoroa pyytäneistä on salin ulkopuolella.

Aloitamme. Puheenvuorot aloittaa Eero Filpus, valmistautuu Seppo Skyttä.

Eero Filpus (Paperiliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, arvoisat aamuvirkut kokousedustajatoverit! SAK:lainen ammattiyhdistysliike on osa kansallista ja kansainvälistä työväenliikettä, jonka perustehtäviin ja velvollisuuksiin kuuluu puolustaa työväenluokkaan kuuluvien palkkatyöläisten yhteiskunnallisia, taloudellisia ja sosiaalisia etuja ja oikeuksia kaikissa eri tilanteissa.

1980-luvun alkuvuosina ay-liikkeen ja lähinnä SAK:n harjoittama palkka- ja tulonjakopolitiikka on vienyt uskottavuuden joukkojen keskuudessa koko toiminnalta lähinnä taistelujärjestönä, joksi se on osoittautunut tämän vuosisadan alkuvuosikymmeninä. Voidaan vilpittömästi yhtyä työväenliikkeen veteraanien toteamukseen, että varmaan ne vanhan työväenliikkeen veteraanit, jotka Forssan kokouksessa aikoinaan olivat luomassa pohjaa Suomen työväenliikkeelle kääntäisivät haudoissaan kuullessaan mitä vuonna 1984 Pekkas-ratkaisussa sovittiin lakkosakkojen korotuksesta. Sillä onhan lakko-oikeus työväenluokan ja ay-liikkeen koskematon perusoikeus kaikissa olosuhteissa.

Tämän vuosikymmenen loppuvuosina tulee SAK:n ottaa taistelujärjestön rooli, johon liittyy olennaisesti irtautuminen jossain määrin puoluepolitiikasta ja irtautuminen olemasta porvarillisen enemmistöhallituksen tukipilarina. Ay-liike tarvitsee itsenäisemmän roolin, jotta se kykenee määrittäen taistelemaan jäsentensä etujen ja oikeuksien puolesta. On kyettävä taistelemaan työnantajia ja hallitustakin vastaan, kun puolustetaan jäsentemme etuja ja oikeuksia. SAK:lla on voimaa, sen me näimme maaliskuussa. Kun SAK:n sisällä työväenryhmien kesken löytyy yksituumaisuutta, niin STK:n vuorineuvoston on aina peräännyttävä tämän maan»suurimman palkansaajajärjestön nöyryytisyhtymästä ja niihin liittyvistä etujemme kavennuksista.

Tällä vuosikymmenellä ay-liikkeen asema ja sen tehtävät tulevat korostumaan edelleenkin, sillä yhteiskunnallinen kehitys, sen mukanaan tuomat muutokset, ovat entistä syvällisempiä ongelmia. Nämä muutokset kosket-

tavat kovakouraisesti jokaista suomalaista työläistä, miestä ja naista. Siitä-
hän meillä jokaisella on jo omakohtaisia kokemuksia.

Tieteellis-teknisellä kehityksellä ja uuden teknologian käyttönotolla on
erittäin suuret vaikutukset koko yhteiskunnassa. Automaatio ja rationali-
sointi hävittävät ja vähentävät enemmän kuin luovat uusia työpaikkoja
teollisuudessa, vaikka tuotanto määrällisesti kasvaakin. Uusi tekniikka
mullistaa työmenetelmiä, tulevaisuuden ihmisen on elämänsä aikana opit-
tava useita kokonaan uusia ammatteja. Vastuu opettamisesta on ensisijai-
sesti niillä, joiden toimenpiteiden seurauksena vanha ammatti tai työ käy
tarpeettomaksi. Tästä syystä työttömyyseläikeikäräjäksi tulee säätää pysy-
västi 55 vuotta. Esitän tämän asian viemistä asianomaisen valiokunnan
päättäväksi, mikäli se vielä tässä vaiheessa on mahdollista.

Hyvät toverit! Nyt on aika koota yhteen työväenluokan voimavarat. Ei
kannata myöskään SAK:ssa enemmistöasemassakaan olevan ryhmän yksin
yrittää sooloilla, sillä syksyn 1985 ja kevään 1986 TES- ja työmarkkinaku-
viot osoittivat julman porvaririntaman ja työnantajapiirien ryhtiliikkeen
olemassaolon ja kaiken aikaa se voimistuu ja keskittyy.

Tästä hyvänä esimerkkinä voidaan mainita sadat yrityskaupat 1985 ja
tehtaitten lopettamiset, mm. Lievestuoreen ja Toppilan, joissa satoja työläi-
siä ja toimihenkilöitä jätettiin työttömäksi heitteille. Tämä osoittaa tässä
maassa rahavallan ja liikepankkien mahtia, johon ay-liikkeen ja maan hal-
lituksen kynnet eivät pysty.

Keskittyminen on ollut voimakkainta juuri metsäteollisuuden piirissä.
Tuorein esimerkki on Metsäliiton teollisuuden ja Serlachiuksen yhtyminen,
tosin voidaan mainita myöskin metalliteollisuuden piiristä viime päiviltä
samanlaisia kuvioita. Näissä kaikissa kaupoissa soittavat ensiviulua liike-
pankit SYP ja KOP. Tavotteena on rationaalisen toiminnan kehittäminen
ja työvoiman vähentäminen lisäämällä työttömiä yhteiskunnan harteille.

Tällä vuosikymmenellä pitää SAK:n pystyä vaikuttamaan lainsäädäntö-
teitse taloudellisen päätöksenteon mekanismeihin niin, että yksityisten omis-
tuksessa olevien yritysten hallintoelimiin saadaan henkilöstön edustajia
tasavertaisesti keskustelemaan ja päättämään yritystä, koko konsernia ja
sen henkilöstöä, koskevista asioista. Hallintoneuvostot, niin valtion kuin
yksityisissäkin yrityksissä, pitää saada keskusteleviksi valitsemalla niihin
todellisia asiantuntijoita.

Hallintoneuvostot ovat yleensä kumileimasimia, koska päätökset teh-
dään yritysten hallituksissa. Yhteiskunnan pitää pystyä vaikuttamaan sii-
hen, ettei valtion omistuksessa jo olevaa omaisuutta huipiloiden myydä
pilkkahinnalla yksityisille kuten on käymässä taikka on käynyt eilen Kemi
Oy:n valtion osuuksien myymisessä. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Totean, että Filpuksen puheenvuorossa esi-
tettiin valiokuntakäsittelyyn työttömyyseläkkeen palauttaminen 55 ikävuoe-
teen. Edustajakokous kuitenkin aikaisemmin päätti, että eilisiltaan 4.6. kel-
lo 22.15 mennessä tulee nämä esitykset valiokuntiin saattaa, joten totean,
että Filpuksen esitys ei anna aihetta toimenpiteisiin. Edelleen totean, että
vastaava esitys on useiden edustajien toimesta tehty aikaisemmin, joten se

tulee asianmukaisesti käsitellyksi. Päätös tyydyttänee? Tyydyttää! Todettiin.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Seuraava puheenvuoro Skyttä, hänen jälkeensä Helge Kunnari. Kunnari ei taida olla paikalla, joten valmistautuu Paavo Kapraali.

Seppo Skyttä (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toverit puheenjohtajat, hyvät toverit! Vähin mitä nyt olisi toivonut, niin olisi toivonut, että edes muutama hallituksen jäsen olisi istunut yhtä kauan täällä paikalla kuin me edustajatkin olemme. Raimo Kantola taitaa olla ainoa hallituksen jäsen, joka on paikalla. Hallitus varmaan pitkälle on vaikuttanut siihen, että tämä kokouksen ohjelma on näin laadittu, että me joudumme täällä yötä viettämään.

Puheenvuoroni käsittelee työehtosopimusjärjestelmän kehittämistä. SAK:laisen ay-liikkeen voima on yksittäisissä jäsenissä, jotka ovat liittyneet ammattiosastoihin tai työhuonekuntiin. Tämä on se perusrakenne, johon SAK on toiminnassaan tukeutunut ja siihen sen toiminnan tulee jatkossakin perustua. Kamppailut, joita keskusjärjestömme on toimeenpannut jäsentensä taloudellisen, sosiaalisen sekä kaikenlaatuisen muun hyvinvoinnin turvaamiseksi, ovat lähteneet perusrakenteesta, jäsenistöstä.

Tämän kevään työehtosopimustavoitteissa sekä niiden järjestökäsittelyssä SAK kehittyi myönteiseen suuntaan. Kevään yhteislakolla keskusjärjestömme palautti menetettyä uskottavuuttaan. Myönteisin saavutettu tavoite oli työajan lyhentäminen. Toinen merkittävä saavutus oli työaikajoustojen torjuminen. Yhteisesti voimme todeta, että näitä saavutuksia ei oltaisi saatu ilman molempien työväenyhmien yhteistä esiintymistä.

Työnantajapuoli on taas jälleen kerran nostanut esille, ehkä aikaisemman voimantuntonsa ja tänä keväänä kokemansa tappion takia, työehtosopimusjärjestelmän uudistamisen siten, että asiat viipaloitaisiin yrityskohtaisiksi ja pitemmällekin mennen työpaikkakohtaisiksi. Yleisen oikeistolaishegemonian nousun hurmiossa työnantajat ovat myös käyneet entistä royhkeämmiksi. Suorastaan kauhulla ajattelen sellaista työpaikkaa, joka on nytkin matalapalkka-ala ja lisäksi naisvaltainen. Tähän asti SAK sekä liittojen myötävaikutuksella tehdyt TES-ratkaisut — huonotkin — ovat sentään turvanneet sovitut palkkojen korotukset sekä muut etuudet. Jos työnantajien suunnittelema taktiikka toteutuisi entisetkin etuudet heidän toimestaan vähitellen murennettaisiin. Tästä syystä esitän, että tämä edustajakokous selväsanaisesti ilmaisee työnantajien kaavailemille suunnitelmille selvästi ei.

Hyvät toverit. Kulunut kaksivuotinen sopimuskausi päättyi lähes kaikkien SAK:n liittojen osalta 28. helmikuuta 1986. Kaksi vuotta oli aikaa neuvotella uusista sopimuksista, juuri mitään ei tapahtunut. Useiden liittojen ja vastaavasti työnantajaliittojen kesken oli sovittu erimielisten asioiden tutkimisesta sopimuskauden aikana, asetettiin työrymiä ja komiteoita. Tämä jos mikään on työnantajien taktiikkaa, joka perustuu ylivaltaan, työntekijöiden alistamiseen. Työnantajien etu on siirtää sopimuksien tekoa

mahdollisimman kauas. Maaliskuun puolella välissä sovittiin keskitetystä tupo-ratkaisusta. Siitäkin on nyt kulunut yli 2,5 kk, helmikuun lopusta yli 3 kuukautta. Rakennustyöläiset saivat sopimuksen aikaan vasta kuluneella viikolla, eli viime viikolla. Sähkömiehillä ei vielääkään ole sopimusta.

Työnantajien pussiin on tälläkin kerralla jäänyt miljoonia markkoja maksamattomia palkkojen korotuksia mm. Rakennusliitto ja Rakennusteollisuusliitto hyväksyivät keskitetyn ratkaisun. Tämän jälkeen Rakennustyönantajaliitto esitti jatkuvasti huononnuksia, jotka Rakennusliitto katsoi esteeksi sopimuksen syntymiselle.

Vastaisuudessa, jos keskitettyjä ratkaisuja sovitaan, SAK:n on sovittava, että keskitetyssä sovitut asiat astuvat heti voimaan. Näin ollen esimerkiksi palkkojen korotukset tulisivat välittömästi voimaan. Liitoillehan toki jäisi mahdollisuus tässäkin tapauksessa sopia alakohtaisista asioista erikseen. Tässä olisi ollut minulla esitys, mutta kun puheenjohtaja totesi, että nämä ei enää mene. Käsitin silloin, että se käsitteli näitten esityksien esittämistä tähän työjärjestyksen 14. kohtaan eikä tähän 12. kohtaan. Esittäisin, että tämä edustajakokous antaisi täyden tukensa Sähköliiton oikeutetulle työtaistelulle. Ei muuta, kiitos.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Kiitoksia. Olemme käsittelemässä työjärjestyksen kohtaa 12, puheenjohtajien katsausja siinä yhteydessä esityksiä ei muutoinkaan enää voitaisi tehdä. Uskon kuitenkin, että myöskin tämä Sähköliiton tilanne on valiokuntakäsittelyssä esillä. Totean edelleen, että esitystä ei sellaisenaan enää valiokuntakäsittelyyn voida viedä. Menettelytapa hyväksyttäneen. Hyväksytään. Seuraavana Paavo Kapraali, hänen jälkeensä Erkki Kangasniemi, onko Kangasniemi paikalla? Ei ole, anteeksi pieni hetki. Erkki J. Partanen, onko paikalla? Ei ole, todetaan. Pauli Suvanto valmistautuu. Ole hyvä Paavo Kapraali.

Paavo Kapraali (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! SAK:n viimeksi käymä kamppailu tulopoliittiseksi kokonaisratkaisuksi oli merkittävä, merkittävä nimenomaan siksi, että SAK uskalsi ajaa vaatimuksensa lävitse, tosin vaatimattomat ja tingittyinä, viimekädessä työtaistelun avulla. SAK säilytti yhtenäisyytensä loppuun asti. SAK:n julistamaa lakkoa ei ollut tapahtunut 30 vuoteen. SAK:n liiallinen kunnioitus STK:ta ja valtiovaltaa kohtaan on selvästi vähentynyt ja uskallettiin sanoa painava sana asiassa. Etukäteen varmaankin hyvin harva SAK:lainen rivijäsen uskoi, että yhteislakko toteutetaan, vaikka STK ei vaatimuksiin suostukaan, vaan SAK:n johto peräytyy hyvässä järjestyksessä parempiin asemiin, niinkuin sotilaallinen termi kuuluu, mutta josta meikälainen sanoo, että "peräntyy rivit hajallaan ja luopuu niistä kynnyksysymyksistä, jotka oli asetettu".

Mitkä seikat sitten johtivat SAK:n johdon ryhdistäytymiseen? Varmaankin siinä oli apuna SAK:n kentässä tehty järjestötutkimus, joka pani miettimään aikaisempien kierrosten tuomaa tyytymättömyyttä jäsenistön keskuudessa, mutta myös STK:n kasvava röyhkeys, joka varmasti nostaa karvat pystyyn jokaiselta vähänkin aikaansa seuraavalta jäseneltä. STK:n linjan muutos puolustajasta hyökkääjäksi on entistä selvemmin tullut esiin.

Tämä varsinkin Rakennus- ja Sähköalan työtaistelun yhteydessä. Välittämättä saavutetuista eduista se pyrki niitä huonontamaan. Selvähän on, että STK on Rakennusteollisuusliiton takapiruna. Välittämättä edes rakennuttajien, asunnon ostajien ja urakoitsijoitten kärsimistä menetyksistä julistetaan koko maata kattava työsulku. Tällä he kyllä puhdistavat omia rivejään. Heikot sortuvat, mikä työsulun yhtenä tarkoituksena onkin, mutta sulussa olevien rivit senkun vaan tiivistyvät. STK:n ja sen alaisten työnantajaliittojen muuttuneen työmarkkinapolitiikan johdosta on SAK:n ja sen jäsenliittojen pystyttävä vastaamaan haasteeseen ja kehitettävä taistelukeinoja. Muuten kyllä hukka perii. Onhan selvää, että STK:n vastus on kaikkein kovinta juuri SAK:laista ay-liikettä kohtaan, koska siellä on paljon pienipalkkaista väkeä ja nimenomaan sen aseman korjaamista työnantajat vastustavat henkeen ja vereen.

SAK:n on kokonaisuudessaan tiivistettävä rivejään. On pystyttävä vastaisuudessa sopimaan keinoista, miten jäsenten etuja ajetaan ja miten parhaiten torjutaan työnantajan vastaiskut. Luokkavastakohtaisuudet yhteiskunnassa eivät suinkaan ole poistuneet niinkuin porvarillisessa propagandassa annetaan ymmärtää. SAK on työläisten ja alempien toimihenkilöitten etujärjestö. Sen on kaikissa tilanteissa pystyttävä tämä tehtävä täyttämään. Se, että jommankumman ryhmän puoluetoverit ovat maan hallituksessa ei saa olla esteenä. Ellei tehtävä hoidu, jää tavallinen SAK:lainen jäsen entistä enemmän jälkeen muiden keskusliittojen jäsenistä. Yhtenäisesti taistellen on parhaat mahdollisuudet onnistua, mutta onnistuuko taistelu jatkossa?

Puheenjohtaja Viinanen totesi katsauksessaan talous- ja työelämässä tapahtuvien muutosten vaikuttavan jokaisen palkansaajan asemaan ja edellyttävän ennakoivaa edunvalvontaa. Suora lainaus: "Ennakoiva edunvalvonta muuttuvilla työmarkkinoilla merkitsee väistämättä paikallisen neuvottelu- ja sopimustoiminnan lisääntymistä". Tämä on sivulla 27 ja siinä puheenjohtaja Viinaseen katsauksessa. Ei kai tämä vain ole myöntävä vastaus STK:n vaatimuksiin luopumisesta keskitetystä tai liittokohtaisista ratkaisuista ja siirtymisestä yritys- ja työpaikkatasolle. Minusta tämä on harmitsematonta puhetta, vaikka hän lieventää asiaa sopimisesta asiasta liittojen välillä. Onko jotain jo sovittu? Suhtaudun kyllä erittäin kriittisesti tällaisiin ehdotuksiin. Täysin selvää on, että vähänkin heikommalla alalla ja työpaikat jäävät entistä heikommalle. Suuren työttömyyden vallitessa työnantaja pystyy puristamaan työehdot ja palkat alas. Mitä SAK ja liitot sitten tekevät, jos työpaikat joutuvat hoitamaan kaiken itse? Kyllä tämä tulee lyömään ay-liikettä vasten kasvoja ja tulee merkitsemään jatkossa varmaankin jäsenyydestä luopumista melko laajassa mitassa. Kiitos.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Seuraavana Pauli Suvanto, valmistautuu Jorma Suominen, onko Suominen paikalla? On.

Pauli Suvanto (Puutyöväen Liitto r.y.): Hyvät toverit! Toveri puheenjohtaja, hyvät vahtimestarit, sanoisinko näin, koska täällä ei enää paljon muita ihmisiä ole. Toivonkin, että kun tuleva edustajakokous käydään, niin ei

enää tällöistä tilannetta pääsisi tapahtumaan, koska on kuulemma viime edustajakokouksessa ollut samalla tavalla, että täällä on muutama edustaja joutunut istumaan aamuun asti ja huomenna sitten torkkumaan pöydissä, koska se menee torkkumiseksi kun joudutaan valvomaan. No niin, jatkan sitten.

Terveisiä tuolta susirajalta. Yhteiskuntajärjestelmästä johtuva epäoikeudenmukaisuus on todellisuutta tänään RR-ikkunakeskuksen työntekijöille. Ikkunateollisuuden suurempi voitontavoittelu sekä ikkunateollisuuden keskittäminen uhkaa 200 työpaikkaa Joensuusta ja 100 työpaikkaa Koskenkylästä. Työpaikkojen menetys ei kosketa ainoastaan Ikkunakeskuksen työntekijöitä, vaan myös heidän perheitään. Samoin tulevat palvelualan työpaikat vähenemään ostovoiman vähenemisen seurauksena. Työpaikkojen menetys tulisi olemaan raskas isku jo ennestään vaikealla työttömyysalueella ja 200 uuden työpaikan luominen kehitysalueelle tulisi olemaan erittäin vaikeaa. Onkin perusteltua vaatia valtiovalalta toimenpiteitä yrityksille myönnettävien verohelpotusten ja erilaisten avustusten vastapainoksi, työllistämismahdollisuuksia.

Penttilän Puutyöläisten ammattiosasto vaatii SAK:ta vaikuttamaan kaikella arvovallallaan ja voimallaan, että mikäli ikkunatuotanto lopetetaan Joensuusta, tulee tutkia mahdollisuuksia uusien työpaikkojen luomiseksi menetettyjen sijaan. Tähän luo hyvät edellytykset sahan yhteydessä olevat, tyhjiille jäävät, tuotantotilat sekä ammattitaitoinen työvoima. Päätökset tehdään myymisestä huonoon kannattavuuteen perustuen eivät vastaa todellisuutta. Laskelmiin perustuvat hyvät tuotantoluvut ja tilauskanta eivät voi perustua väitteisiin kannattamattomuudesta. Työntekijöiden mielestä tuotannon lopettamiseen johtavat syyt ovat alan suurten valmistajien markkinaosuuksien valtaaminen ja tätä kautta suurempi voitontavoittelu, jonka seurauksena ikkunoiden hinnat tulevat nousemaan ja tämä puolestaan vaikuttaa asuntojen hintojen nousuun, minkä laskun maksaa asunnon ostaja. Kehitys yhteiskunnassamme on menossa siihen suuntaan, että yritykset tulevat irtisanomaan tuhansia työntekijöitään.

Penttilän Puutyöläisten ammattiosasto tulee vastustamaan irtisanomisia niin Joensuussa kuin muillakin paikkakunnilla. Yhteiskuntamme on pysyttävä huolehtimaan, että sen jäsenillä on turvattu työpaikka ja toimeentulo. Tämän on oltava kaikkien kansalaisten perusoikeus. Yhteiskuntamme velvollisuus on turvata heille tämä oikeus. Mainitsen Ikkunakeskuksen ostajista, että yhtenä oli osuusliike EKA, ja siinä ostajien luettelossa se oli vielä ensimmäisenä. Ja sitten tässä on viisi kappaletta RR-Ikkunakeskuksen ostajia, näitä firmoja. Tässä on muodostumassa sellainen ikkunakartelli, ja kartellihan on Suomen lain vastainen, että tässä olisi niinkuin SAK:lle pikkuisen tehtäväkenttää. Johtuu mieleen televisiossa suurella rahalla tehty mainos, että "Suomi elää metsästä", mutta siihen täytyisi jatkoksi laatia, mikäli nämä saneeraukset metsäteollisuudessa jatkuvat, että "puutyöläinen elää metsässä". Kiitoksia.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Puheenvuoro Jorma Suomisella, valmistautuu Päivi Kervinen. Onko Päivi Kervinen paikalla? On.

Jorma Suominen (Rakennustyöläisen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja ja hyvät paikalla olevat edustajakokoustovertit! Tässä puheenvuorossani kosketellen ns. pelisääntökysymystä ja työntekijöiden oikeuksia työpaikalla. Kun runsas kaksi vuotta sitten Pekkas-sopimuksen yhteydessä hallituksen esityksestä hyvityssakkoja korotettiin 9-kertaisesti, jäivät hyvityssakkojen korottajilta huomaamatta työelämän pelisääntöjen todelliset ongelmat. Työelämässä vallitsevat voimasuhteet eivät vastaa tuotannon kehitystasoa. Työpaikoilla jyllää yhä jäykkä työnantajavalta, yritysdemokratiaa ei ole, ja työnantaja, tulkintaetuoikeuden nojalla, on ensimmäisen asteen tuomioistuini ja julistamiensa tuomioiden täytäntöönpanija. Jos työnantajien yksinvaltaa ei rajoiteta, on hyvityssakot palautettava entiselle tasolle.

Eduskunnan olisi tullut hylätä hyvityssakkojen nostamista merkitsevä hallituksen lakiesitys suoralta kädeltä tai ainakin äänestää se yli vaalien. Siihen olisi mahdollisuus ollut. Näin menetellen oltaisiin saatu aikaa valmistella todellinen työmarkkinapelisääntöjä koskeva lakiuudistus. Työpaikoilla aika-ajoin ilmenevät työnseisaukset ovat usein työnantajan aiheuttamia johtuen siitä, että työnantajilla on lakiin perustuva lakien ja sopimusten tulkintaetuoikeus, jota usein käytetään väärin. Työläiset ovat joutuneet näissä tapauksissa laillaisia oikeuksia puolustaessaan turvautumaan lyhyisiin työtaisteluihin.

Hyvityssakkojen yhdeksänkertainen nostaminen merkitsi työnantaja- ja herrainvallan lisääntymistä entisestään. Sakkoja nostamalla, se voidaan todeta, ei poistettu työpaikoilla ilmeneviä ongelmia vaan lisättiin niitä, sillä työnantajat osaavat käyttää hyväkseen kaikkia mahdollisia valta-asemaansa pönkittäviä uudistuksia. Todellinen uudistus olikin se, että työnantajien tulkintaetuoikeutta vähennettäisiin ratkaisevasti. Erittäin tärkeänä näen luottamusmiesten aseman ja toimintaoikeuksien parantamisen mm. niin, että ammattijärjestöllä, jonka edustajana luottamusmies on, on tulkintaetuoikeus luottamusmiehen asemaa ja toimintaoikeuksia koskevien työehtosopimusten ja lain säännösten suhteen sekä, että työnantajapuolen on noudatettava työntekijäjärjestön tulkintaa siihen asti kunnes oikeus on todennut työntekijäjärjestön tulkinnan vääräksi.

Työsuojelukysymyksissä tulisi työsuojeluvaltuutetulla olla työnkeskeyttämis-oikeus niissä tapauksissa, joissa hän katsoo työpaikan puuttellisuuksien ja epäkohtien perusteella tilanteen työntekijälle hengen tai terveyden kannalta vaaralliseksi, eikä työnantaja heti korjaa tilannetta. Lisäksi työnantajan vastuuta työehtosopimuksen noudattamisesta on tiukennettava ja työrauhan velvollisuus rajoitettava koskemaan vain tilanteita, joita työehtosopimuslain 8. §:n säännöksellä on tarkoitettu. Kiitos.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Seuraavana Päivi Kervinen, hänen jälkeensä Aune Hietanen, onko Hietanen paikalla, on.

Päivi Kervinen (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajatoverit! Suomen Elintarviketyöläisten Liiton tes-tavoitteet 1986 olivat järjestökäsittelyn kautta asetettuja. Tavoitteet samoin kuin keskitetystä tuloratkaisusta irtautuminen olivat yksimieli-

siä. Viikkoa ennen SEL:n lakon ilmoitettua alkamisajankohtaa SAK:n puheenjohtaja arvosteli irtautuneita Suomen Elintarviketöyläisten Liittoa ja AKT:ta Aamulehdessä, joka on Tampereen ympäristön porvarillinen valtalehti. SEL:llä oli ongelmia sekä tämän tulopoliittisen ratkaisun että edellisen sopimuksen velvoitusten toteuttamisen suhteen. Tämä ei kuitenkaan johtunut muusta kuin työnantajista. Ainakin minä järjestöaktiivina ja pääluottamushenkilönä koin lausunnot haitallisina sekä toiminnalliselta että periaatteelliselta kannalta. Oletan myös, että mikäli mielipide perusteettomasta irtautumisesta oli muodostunut asiaa tuntematta tai oli lehden välittämä, olisi oikaisu suoritettu liittomme Elintae-lehdessä tai jollain muulla tavoin. Kun liittojen päätökset on tehty yksimielisesti tarkoittaa se myös jäsenistön yksimielistä kantaa. Tällöin ei SAK:n työntekijöillä pitäisi olla edes moraalista oikeutta lausunnoissaan toimia jäsenistön tavoitteita vaarantavasti.

Liittojen oikeus ja velvollisuus on tarttua epäkohtiin silloin, kun esimerkiksi palkkojen jälkeenjääneisyys on todettu tosiasia ja varsinkin silloin kun liitoille tarjotaan keskitettyjä huonompia ratkaisuja. Tulevaisuudessa SAK:n olisikin tuettava liittojaan enemmän. Esimerkiksi Mallasjuoman ja Nokian tapauksissa SAK olisi voinut vaikuttaa kaikkiin jäsenliittoihinsa, jotta ne olisivat käyttäneet painostustoimia, tavoitteena työnantajan toimenpiteen peruuttaminen. Me emme saa luottaa luokkatuomioistuihin. Liittoja ei saa jättää yksin taistelemaan sellaisista asioista, jotka koskevat koko jäsenkenttää. Edellä mainituissa esimerkkitapauksissahan oli kysymyksessä työsuhdeturvan ja toimintaoikeuksien huononnuksyritys.

Täällä on puhuttu hyvin luottamushenkilöiden toimintaoikeuksien parantamisesta. Toimintamahdollisuudet ja toiminnan laatu paranisivat myös sitä kantha, että luottamushenkilöt voisivat luottaa myös keskusjärjestönsä apuun ja tukeen samassa kun he nyt luottavat omiin liittoihinsa.

Tämän puheenvuoron tarkoitus on kuitenkin olla rakentava. Toivon, että nyt alkavalla kaudella otettaisiin SAK:n toiminnassa huomioon ne mielipiteet, joita täällä on esitetty monista eri asioista, vaikka ne olisi puhuttu näin yöllä ja vaikkei niissä päätösesityksiä olisikaan. Jäämme kuitenkin nyt sellaiseen tilanteeseen, että voimme vain olettaa että valitsemamme johto lukee edustajakokouksen pöytäkirjan kokonaisuudessaan. Toivon myös, että alkanut yhteistyökehitys poliittisten ryhmien kesken edelleen jatkuisi ja voimistuisi. Kiitos.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Seuraavana Aune Hietanen, valmistautuu Lilja Laukkanen.

Aune Hietanen (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.): Arvoisa puheenjohtajisto, hyvät edustajatoverit! Julkisten töitten palvelujen yksityistäminen on haaste palkansaajajärjestöille. Ulkopuolisen työvoiman käyttö sekä töiden ja palvelujen siirtäminen yksityisten yritysten hoidettavaksi ovat yleistymässä. Yksityistäminen merkitsee julkisen sektorin ja hyvinvointivaltion tehtävien rakenteellista ja pysyvää uudelleenjärjestämistä niin, että tehtävät, joista valtio tai kunta on perinteisesti huolehtinut,

siirretään voittoperiaatteella suoritettavaksi. Näin yksityistäminen koskee sekä julkisen alan työntekijöitä että julkisten palvelujen käyttäjiä. On muistettava, että ne eivät missään olosuhteissa toimi vain palveluja antavana hyväntekeväisyysjärjestöinä vaan niiden ainoana tehtävänä on saada mahdollisimman paljon voittoa antamistaan palveluista.

Asian toinen puoli on se, että yksityisten yritysten palveluksessa olevien työntekijöiden työsuhteen ehdot ovat usein huonommat kuin kuntasektorilla. Halutaan myös unohtaa tietoisesti, että myös julkisella sektorilla ja erityisesti teknisellä alalla on mahdollista kohottaa tuottavuutta yksityissektoria vastaavasti. Jos kone- ja laitehankintoihin sekä työntekijöiden koulutukseen myönnetään riittävä määräraha. Syytä on myös korostaa sitä, että kaikkia kansalaisia koskevien hyvinvointipalvelujen lisäksi julkisen sektori luo yksityiselle elinkeinoelämälle edellytykset kohottaa tuottavuutta ja tuotantoa. Huonosti toimivassa kunnassa ei työpaikkoja synny eikä yritysmaailma kukoista. KTV on viimeaikaishan toimenpiteillään yrittänyt ja saanutkin jonkin verran estetyksi yksityistämisyrittäyksiä kunnissa. Mutta KTV:n voimat eivät yksin riitä, siihen tarvitaan myös SAK:n apua. Sen vuoksi toivon ja teen esityksen, että SAK:n tulisi tulevan viisivuotiskautensa yhdeksi tärkeimmistä tehtävistä ottaa kuntien töiden yksityistämisyrittysten pysäyttäminen ja ko. töiden teettäminen kuntien omina töinä. Kiitos.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Kiitos. Hyvät toverit! Jäljellä on neljä puheenvuoroa, mikäli kaikki puheenvuoron varanneet ovat läsnä, toivon, että me tekisimme nyt porukkapäätöksen siitä, että tällä joukolla kuuntelemme ne kaikki. Kiitos Lilja Laukkanen, hänen jälkeensä Taisto Kuisma.

Lilja Laukkanen (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Hyvät puheenjohtajat, toverit, arvoisat kokoukselle uskolliset edustajat! Ihan ensiksi toteaisin, että olen aikataavalla uninen ja kokolailla vihainen. Mielestäni SAK:n johto aliarvioi tällaisella kokousmenettelyllä yleiskeskustelua, ajankohdan suhteen, sekä kokousedustajia että varsinkin heidän saottavaansa tälle kokoukselle.

Ja sitten asiaani. SAK:n puheenjohtajan katsauksessa taas kerran hyristeltiin keskusjärjestön työehtosopimuspolitiikalle. Tosiasiat naisvaltaisten palvelualojen kannalta tarkasteltuna ovat kokonaan toisia kuin puheenjohtajakatsaus osoitti. SAK:n vuoden 1981 jälkeen tekemät palkkaratkaisut eivät olisi sellaisenaan johtaneet reaaliansoitteen kasvuun, eivätkä johda tänä eikä ensi vuonnakaan.

Vuonna 1981 solmitun Pekkas-sopimuksen ensimmäisenä vuonna sopimuskorotukset olivat hiukan yli 7 prosenttia ja hinnat nousivat vastaavana aikana 12 prosenttia. Vuonna 1982 sopimuspalkat nousivat noin 8,5 prosenttia, hinnat 9,3 prosenttia. Pekkas-sopimuksella vuonna 1984 sopimuspalkat nousivat noin 4 prosenttia, hinnat noin 7 prosenttia. Vuonna 1985 sopimuspalkat nousivat 3,8 prosenttia ja hinnat 5,9 prosenttia.

Nämä luvut on poimittu SAK:n julkaisemasta vihkosesta "Tilastotietoja

86". Luvut osoittavat, että SAK:n solmimista kokonaisratkaisuihin yksikään ei olisi nostanut reaaliansiotasoa, mikäli niiden varaan olisi joku ala jäänyt. Päävastoin reaalisessa tulonkehityksessä olisi ollut roima pudotus. Esimerkiksi hotelli- ja ravintola-ala ei ole voinut jäädä SAK:n kokonaisratkaisujen varaan ansiokehityksessään, koska kiinteäpalkkaisena alana olisi lopputulos ollut joka vuosi miinuksen puolella. Siitä syystä voin vain todeta, että keskusjärjestön johto jatkaa entisellä juhlapuhelinjalla matalapalkkakäytöksen hoitamista.

SAK:n johdolle, sen tes-osastolle ja vielä vähemmän talouspolitiikkaa lukeneille, eivät ole selvinneet kiinteäpalkkaisten alojen ongelmat, ja jos on selvinnyt, niin palkkaratkaisuja tehtäessä on menty sieltä mistä aita on matalin. Toisin sanoen naisvaltaiset alat jätetty oman onnensa nojaan. Niin kävi myös viimeisissä yhteislakkoalkoissa. SAK käytännössä tunnusti kauppaneuvosten LTK:n itseään voimakkaammaksi. HRHL joutuu ensi keväänä käymään oman reaalipalkkataistelunsa. SAK käy meidän osalta vain juhlapuhetaistelua. Tälle edustajakokoukselle esitetyt asiakirjat eivät nekään tuo vastausta tulevan palkka- ja työehtosopimuspolitiikan konkreettisiin ongelmiin. Asiakirjojen konkreettisuustasoa ei voi verrata esimerkiksi Suomen Työntajien Keskusliiton STK:n tes-poliittiseen monistukseen, paperin laatu on kuitenkin kiiltävä ja ehdottomasti parempi kuin SAK:n monisteen. Puheenjohtaja Viinasen selonteon pohjalta esitän, että päätöslauselmavaliokunta antaisi lausunnon solidaarisen, palkkaeroja ta-soittavan tes-politiikan toteuttamisesta seuraavan edustajakokouskauden aikana. Toiseksi, että SAK:n edustajakokous torjuisi yksimielisesti työ-lainsäädäntöön tulleet huononnukset sekä edellyttäisi, ettei tulevaisuudessa keskusjärjestö neuvottelisi työnantajajärjestöjen kanssa työ- ja palkkaehtojen enempää kuin työ-lainsäädännönkään huononnusesityksistä. Kiitos.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Todettaneen, että Lilja Laukkasen esitykset tulevat myöskin merkityiksi kokouksen pöytäkirjaan asianmukaisella tavalla.

Todetaan.

Taisto Kuisma seuraavana, valmistautuu Reijo Kaunola. Onko Kaunola paikalla? On.

Taisto Kuisma (Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Tuossa kuluneen illan aikana, joka jo ehti kääntyä aamuksi, useissa puheenvuoroissa viitattiin suurin piirtein samaan asiaan, johon aion tässä itekin puuttua eli siihen, että valtion hallinnon palveluksessa oleva väki on suurin piirtein näihin päiviin ja viime aikoihin pärjännyt niillä kannanotoilla, mitä VTY:n toimesta on valtion budjettiin tehty. Nyt tulevaisuus näyttää siltä, että näihin kysymyksiin yhä useammin tarvitaan SAK:n tukea. Noissa aikaisemmissa puheenvuoroissa käsiteltiin noita muita valtion hallinnossa olevia ongelmia, ajattelin lyhyesti ja jonkin verran tätä tarinaa lyhentäen käsitellä valtion henkilöstöpolitiikkaa.

Julkishallinnon työllisyystoimikunnan vuonna 1980, työvoimaministe-

riön vuonna 1981 sekä SAK:n, KTV:n ja VTY:n 1982 tekemien selvitysten mukaan valtion palvelujen kysynnän ja tehtävien kasvu, sekä palvelutason laskun estäminen, edellyttävät henkilöstölisäyksiä useilla valtion työpaikoilla. Suurin työvoimapula on tällä hetkellä nimenomaan suorittavan portaan henkilöstön osalta. Tästä huolimatta suorittavaa henkilökuntaa on vähennettyjä aiotaan useiden hallinnonalojen toiminta- ja taloussuunnitelmien sekä valtionvarainministeriön kannanottojen mukaan edelleenkin vähentää, varsinkin liikenneministeriön hallinnon aloilla. Tällainen henkilöstön väheneminen on merkinnyt ylitöiden kasvua, työvauhdin lisääntymistä sekä valtion omien töiden siirtämistä yksityisten suoritettavaksi. Valtionvarainministeriö valmisti viime vuoden lopulla henkilöstövoimavarojen uudelleenkohdentamisasetuksen mukaista valtioneuvoston säästö-päätösluonnosta, jonka tarkoituksena oli saada oli noin 2 500 vakanssin säästö valtionhallinnossa.

Rautatieläisten Liitto ja VTY vastustivat voimakkaasti päätöksen antamista ja näiden toimenpiteiden ansiosta valtioneuvosto päätti, ettei tässä vaiheessa ole tarkoituksenmukaista antaa yleisiä säästötavoitteita. Valtion virastoissa ja laitoksissa vallitsevaa, jatkuvasti pahenevaa työvoimavajasta ei voida korjata henkilöstövoimavaroja uudelleenkohdentamalla, koska henkilöstöä on jo entisestään riittämättömästi.

Tämän vuoksi henkilöstövoimavarojen uudelleenkohdentamisesta tulee luopua, suoritettujen työajan lyhentämistoimenpiteet, ylitöiden määrän rajoittaminen, ulkopuolisen työvoiman käytön vähentäminen ja nykyisen palvelutason turvaaminen edellyttävät henkilöstön lisäämistä valtionhallinnon palveluksessa. Valtion henkilöstöhallinto tukee valtion varsinaisten tehtävien suorittamista turvaamalla valtionhallinnon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Valtiovallan tulee yhdessä henkilöstöjärjestöjen kanssa ryhtyä toimenpiteisiin pidemmän aikavälin sitovan suunnitelman laatimiseksi koskien henkilöstön määrää, rakennetta sekä jakaantumista eri hallinnon aloille. Näin on mahdollista vähentää valtion harjoittaman henkilöstöpolitiikan lyhytjänteisyyttä ja liian tiukkaa sidonnaisuutta vuosittain laadittaviin valtion tulo- ja menoarvioihin. Mm. valtion rautateiden toiminnan tervehdyttäminen ja markkinaosuuksien lisääminen vaativat myös varautumista riittäviin henkilöstöresursseihin. Näin ollen ei esimerkiksi vuoden -87 tulo- ja menoarvioon tule kirjata toimenpiteitä, jotka edellyttävät henkilöstömäärän supistamista nykyisestä edelleen.

Edellä mainittuun viitaten esitetään, että SAK:n edustajakokous velvoittaa SAK:n toimielimiä ryhtymään toimenpiteisiin, kun valtion tulo- ja menoarviota valmistellaan, että niissä varaudutaan riittävien henkilöstöresurssien turvaamiseen ja nykyisen palvelutason säilyttämiseen. Kiitoksia puheenvuorosta.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Kiitän. Myös Taisto Kuisman esitys merkitään pöytäkirjaan.

Merkitään.

Seuraavana puhuu Reijo Kaunola. Hänen jälkeensä viimeinen pyydetty puheenvuoro tähän työjärjestyksen kohtaan, valmistautuu Hilikka Häkkinen.

Reijo Kaunola (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain Liitto KTVr.y.J:
Olen Reijo Kaunola KTV:stä ja todettakoon, että tuo KTV on SAK:n suurin jäsenliitto, hivenen vajaa 200 000 jäsentä. Toveri puheenjohtaja, hyvät ammattiyhdistystoverit! Yhdyn kieltämättä niihin näkemyksiin, joita tänä iltana tai tänä aamuna on esitetty tämän epäinhimillisen ajankohdan vuoksi. Toivoisinkin, että te toverit SAK:n johdossa neljäntoista edustajakoukosta, sen aikataulua suunnitellessa, otatte huomioon nämä tekijät, että mekin rivijäsenet pääsemme näkemyksemme tuomaan senkaltaiseen vuorokauden aikaan julki, jotta on myös kuulijakuntaa. Sillä meidän näkemyksistä kumminkin tuo SAK:n voima koostuu ja se toimintayksikkö, jolla SAK tosissaan toimii, on nimenomaan meidän takanamme.

Mutta hyvät toverit! Tehtävämme on tässä kokouksessa katsoa niin menneeseen kuin viitoittaa tietä tulevaisuuteen siten kuin puheenjohtajat Viinanen ja Hänninen pari päivää sitten tässä samassa kokouksessa osaltaan tekivät. Jos ensiksi käännämme katseet tuonne menneeseen toimintakauden ja katselemme, miten SAK tuosta toimintakaudesta osaltaan on selvinnyt. Siellä löytyy hyviä kohtia, mutta sieltä löytyy hyvin paljon mustia pilkkuja. Yksi mielestäni paha tahra SAK:n historiassa on se, että se oli osaltaan hyväksymässä lakkosakkojen yhdeksänkertaistamisen. Se oli teko, joka tuolla työpaikoilla tunnetaan kipeästi ja joka varmasti vielä monasti tulee vuosien kuluessa kipeästi myös itse kunkin kohdalla eteen. Myös, jos katsomme tuon viisivuotiskauden toimintaa, niin voidaan todeta se, että matalapalkka-aloilla ei ole saatu riittävästi aikaan. Yhä edelleen matalapalkat ovat liian syvässä kuopassa, eli heidän asemansa ei ole sillä tavalla korjautunut kuin tavallinen työtätekevä ihminen olisi toivonut. Myös hyvin tärkeää meille kaikille ovat vuokrat, tai yleensä asumiskustannukset. Ne ovat erittäin suuren palan lohkaiseva menoerä varsinkin täällä pääkaupunkiseudulla asuville ihmisille. Meitä kaikkia suomalaisia työtätekeviä ihmisiä on tässä asiassa yksi hyvin paha peikko tänä päivänä pelottelemassa, eli tuo energiaveron.

Yhdyn myös niihin käsityksiin, joita täällä on näinä päivinä tuon energiaveron osalta esitetty. SAK:n tulee ehdottomasti tälle energiaverolle sanoa ei. On myös tovereiden puheissa tullut täällä esille se, että kevään tulopoliittista ratkaisua tehtäessä SAK:n johto tiesi energiaveron tulosta. Jos se tässä muodossa tulee, kuin hallitus kaavailee, niin se vie jokseenkin ne seitsemäkymmenet pennit, joita tuo SAK:n sopimus meille tuntia kohti toi eli miinukselle mennään tämän vuoden osalta. Mennään myös jatkoakin ajatellen, koska tuo energiaveron ei varmasti ole ohimenevä ilmiö, vaan sille on kaavailtu pysyvää muotoa tämän maan taloutta hoidettaessa. Kun tuo talouden hoito tapahtuu vielä siten, että tapahtuu tulonsiirto meiltä työtätekeviltä ihmisiltä tuonne omistavalle puolelle, niin tätä ei mielestäni SAK saa hyväksyä. Toveri puheenjohtaja!

Yhdyn myös niihin näkemyksiin, joita on tuosta sähkölakosta, Sähköliiton lakosta, sanottu. Mielestäni se on häpeätahra, että toverit Sähköliiton riveissä ovat jo yhdeksättä viikkoa lakossa. Meidän keskusjärjestömme ei ole ottanut mielestäni sen kaltaista otetta, kuin tässä asiassa olisi pitänyt ottaa. Kyllä tämänkaltaisen lakko pitää, jos ei se Sähköliiton omin voimin

tule hoidettua, niin hoitaa siten, että me muutkin yhdymme tuohon lakoon tukitoimin ja näin pystymme tuon lakon lopettamaan, jotta ei koituisi liian kovia menetyksiä niille tovereille, jotka Sähköliiton riveissä tänäkin päivänä lakossa kamppailevat. Sillä kyllä he myös osaltaan tasoittavat tietä meille muille. Ammattiosasto, johon itse kuulun, on hyvin aktiivisesti ottanut tähän asiaan kantaa. Olemme tukenet taloudellisesti ja myös ilmaisseet kantamme Sähköliiton lakossa oleville tovereille. Myös saman teimme Rakennustyöväen Liiton tovereille silloin, kun he olivat lakossa. Annoimme heille myös huomattavan rahasumman lakkonsa tukemiseen. Otimme myös kantaa virkamiesten lakkoon, olimme myös sitä tukemassa, jos emme nyt taloudellisesti, mutta joka tapauksessa mielenilmaisin.

Toveri puheenjohtaja, kannatan myös täällä liittotoverini, toveri Hieta-sen, tekemään esitystä tästä yksityistämisestä, sillä se on senkaltaisen peikko, joka meitä julkishallinnon palveluksessa olevia tänä päivänä myös pelottelee. Päätäisin puheenvuoroni tämänkaltaiseen kannottoon, johon toivoisin meidän kaikkien voivan yhtyä. Toverit, "julkiset palvelut — yhteinen etumme".

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Tämän keskustelun viimeisen puheenvuoron käyttää Hilikka Häkkilä, ole hyvä!

Hilikka Häkkilä (Kumi- ja Nahkätöväen Liitto r.y.): Arvoisat puheenjohtajat, hyvät tositoverit! Olen kahdeksan tuntia odottanut tätä puheenvuoroa, kun puheenvuoroni oli merkitty tuohon puoli seitsemän aikaan pidettäväksi, mutta olin valiokuntatyöskentelyssä ja en tiennyt asiasta mitään ja päätin, että minä tämän puheen pidän, olkoon sitten vaikka aamu.

Minä laskeskelin tässä meidän palkkaamme, mitä me ollaan täällä tänä päivänä saatu, ja semmoisen viidentoista markan paikkeille päädyin, että olette kaikki matalapalkka-alalla. Matalapalkkakysymysten korjaaminen vaatii kunnollisia keskitettyjä tulopoliittisia kokonaisratkaisuja. Näiden ratkaisujen tulee sisällöltään olla sellaisia, että niitten avulla voidaan kaventaa palkkojen markkamääräisiä eroja. Vain tällä tavalla voidaan matalapalkkakysymystä kokonaisuudessaan korjata.

Tilanne tänä päivänä on, että kaikilla SAK:laisilla aloilta löytyy työntekijäryhmiä, joita voidaan sanoa matalapalkkaisiksi työntekijöiksi. Matalapalkkaongelma koskettaa erityisesti työvoimavaltaisista, samalla naisvaltaisista aloista, kuten esimerkiksi kenkä-, nahka-, tekstiili-, vaatetuteollisuus sekä palvelualoja. Kun paljon on viime vuosina puhuttu miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta, tämä tasa-arvo pitää näkyä tulevaisuudessa myös palkkauksessa. Ei voi olla oikein, että naisten suorittamaa työtä aliarvostetaan ja heillä teetetään työvoimareservinä töitä, joista ei makseta kunnon palkkaa. Tämä tuntuu olevan työnantajan tavoite.

Tilanne miesten ja naisten välisissä palkkaeroissa kuvaa hyvin viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtunutta kehitystä. Vuonna 1975 miesten ja naisten palkkojen ero oli miesten hyväksi 3,50 markkaa. Kun lukua verrataan viime vuoden vastaaviin lukuihin, oli ero 7 markkaa 70 penniä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana siis palkkaerot ovat kasvaneet 4 mark-

kaa 21 penniä. Tilastonikkarit ja taskulaskinmiehet tosin meille vakuuttavat, että suhteelliset palkkaerot ovat kaventuneet naisten eduksi. On tietysti totta, että näin on käynyt, jos paikkalukuja tarkastellaan prosentteina. Suhdeluvut ovat 10 vuoden aikana muuttuneet 73,3 %:sta 77,7 %:iin. Mutta kun näillä prosenteilla ei kaupasta osteta mitään.

Pidän välttämättömänä, että jatkossa palkkatilastoja ruvetaan vertaamaan myös markkamääräisellä tasolla, jotta palkansaaajille muodostuu parempi kuva palkkojen kehityksestä ja solidaarisen palkkapolitiikan hoitamisesta. Mielestäni siihen ei ole varaa, että palkkaerot markkamääräisesti edelleen kasvavat, sillä on myös tasa-arvoon vaikuttava merkitys. Henkilökohtaisesti toivon, että SAK:n edustajakokous liputtaisi voimakkaasti ja selvästi keskitettyjen ja solidaaristen tulopoliittisten kokonaisratkaisujen puolesta.

Useilla teollisuuden aloilla työpaikkojen koot ovat varsin pieniä. SAK:n tulee selvin sanoin torjua ja tyrmätä sellaiset työnantajapuolen tavoitteet, että sopimusjärjestelmää hajautettaisiin siten, että osa palkkojen korjauksesta sovittaisiin työpaikkakohtaisesti. Työntekijät kaipaavat kyllä lisää päättävältä työpaikoille, mutta ajatus siitä, että työn tuottavuuteen liittyvät palkankorotukset olisivat osa sopimusjärjestelmää, kauhistuttaa. Tällaisen toteuttaminen aiheuttaisi palkkojen jälkeen jäämistä erityisesti naisvaltaisilla aloilla ja myöskin työvoimavaltaisilla aloilla, joissa työntekijän suorittama osuus tuotteen ja palveluksen hinnasta on suuri. Vaikka tekninen kehitys ja automaatio etenee voimakkaasti kaikilla aloilla, kone ei kuitenkaan pysty korvaamaan onneksemme ihmisten suorittamaa työtä.

SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen on kuitenkin pidettävä huoli siitä, että kehitys teollisuudessa pysyy hallinnassa. Samalla on voimistettava toimenpiteitä työllisyyden turvaamiseksi. Erityistä huolta on kannettava kulutustavarateollisuudesta, joka meillä täällä Suomessa on vielä kohtuullisen suuri verrattuna moneen muuhun Länsi-Euroopan maahan. Siellähän halpatuonti on lähes romahdusmaisesti tappanut esimerkiksi jalkine- ja tekstiiliteollisuuden. Sen vuoksi on tärkeää, että kaikissa yhteyksissä painotamme kotimaisen työn merkitystä. Erityisesti, hyvät toverit, vaikka teitä on näin vähän, ja myöskin muut kuluttajat, ehdotan, että antaisimme etusijan kotimaiselle tuotteelle, olipa kyse kengästä, vaatteesta tai muusta kotimaassa tuotetusta kulutustavarasta. Vaikka kotimainen tuote useassa tapauksessa onkin kalliimpi kuin joku halpatuontitavara, on se kuitenkin laadukkaampi, ammattitaidolla tehty. Ostamalla kotimaisia tuotteita tuemme myös mitä parhaimmalla tavalla työllisyyttä.

On kuitenkin muistettava, että jalkinetyöntekijä ja tekstiilityöntekijä tarvitsee elääkseen rahaa samalla tavalla kuin muutkin palkansaaajat. Sen vuoksi meidän kaikkien on annettava tukemme SAK:n solidaarisen palkkapolitiikan noudattamiselle. Samalla se on myös velvoite SAK:lle pitää huolta kunnollisesta sopimustoiminnasta. Yhteistyössä tasa-arvoon myös palkkauksen suhteen!

Hyvät toverit. Yhdyn täällä lausuttuun kritiikkiin tästä ajankohdasta, milloin kentän edustajat ovat esittämässä mielipiteitään. Te olette kaikki tehneet puheenne ja esityksenne niitten asioiden pohjalta, mitä nämä ihmi-

set täällä kentällä puhuvat. Ja tämä kokousaika, vaikka tuo kello pärisee, olen viimeinen puhuja ja puhun loppuun, on kritisoitu sitä kiirettä, millä näitä mielipiteitä esitetään. Minusta tällä foorumilla pitää olla aikaa ihmisillä esittää mielipiteitään, eikä karkottaa tällä lailla jäsenistöä SAK:sta. Tulevana hallituksen jäsenenä tulen varmasti muistuttamaan, kun seuraavan edustajakokouksen aikataulua laaditaan, että Häkkinen piti puhetta vähää vaille kolme yöllä. Kiitos.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Kiitoksia. Siihen nähden, että tässä työjärjestyksen kohdassa alustuksen esittäneet puheenjohtaja Viinanen ja puheenjohtaja Hänninen eivät ole paikalla, totean, että varsinaista vastauspuheenvuoroa ei keskustelun päättyessä voida esittää. Kun kuitenkin on esitetty varsin paljon ja varsin aiheellisesti kritiikkiä kokousaikataulusta, niin sallinette, että totean pari seikkaa.

Tämä on ollut maratonkeskustelu. Se on ajoittunut väärin, sen varmasti asiasta vastuussa olevat myöntävät. Toisaalta totean, että me olemme normaalin kokouskäytännön mukaisesti päättäneet itse omasta aikataulustamme ja edelleen totean, että vuoden 1981 edustajakokouksessa käytettiin 150 puheenvuoroa täältä saadun tiedon mukaan, nyt olemme käyttäneet 220 puheenvuoroa, mikä merkitsee sitä, että on ollut tiettyjä vaikeuksia sovittaa tätä aikataulua vanhan kokemuksen pohjalta. Tosin, niinkuin täällä on todettu, niin silloinkin meni työskentely varsin pitkälle jonakin tai joinakin öinä.

Me olemme kuitenkin siinä mielessä työskennelleet minusta onnistuneesti, että emme ole muuttaneet sitä periaatepäätöstä, joka aikaisemmin jo on tehty, toisin sanoen, että kokouksen kestäessä ei rajoiteta puheenvuorojen pituutta. Ei ajan suhteen; eikä myöskään puheenvuorojen lukumäärän. Ja tämä minun mielestäni olkoon valopilkuna tässä käydyssä keskustelussa tai sen väärin ajoittumisessa. Edelleen totean, että pöytäkirja erityisesti tältä osin varmasti kuluu alustuksen esittäneitten puheenjohtajien käsissä. Heitähan täytyy tuki kiinnostaa, millainen keskustelu heidän alustustensa johdosta on käyty. Totean, että työjärjestyksen 12 kohdan käsittely on päätynyt.

Kokouksen keskeyttäminen

Edelleen totean, hyvät toverit, että kokous keskeytyy, kello on 02.45. Jatkamme kokousta tänään, siis 5.6., alkaen kello 9.00. Toivon, että edustajille uni maittaa. Kokous keskeytetään.

Kokous keskeytettiin 5.6.1986 kello 02.45.

Neljäs kokouspäivä

Torstaina kesäkuun 5. päivänä 1986 kello 10.3

Puheenjohtajana Taimi Väliheikki

Sihteerinä Aulikki Liukko

Puheenjohtaja Taimi Väähäheikki: Hyvät toverit! SAK:n XIII edustajakokous jatkuu. Toivotan teille kaikille oikein hyvää huomenta. Me kumpikin ryhmä olemme työskennelleet jo ryhmissä ja varmasti huomeniakin on toivotettu, mutta tässä kokouksessa vielä siis hyvää huomenta ja tervetuloa kaikki! Puheenjohtajana toimii Taimi Väähäheikki Elintarviketyöläisten liitosta ja sihteerinä on Aulikki Liukko SAK:sta.

Meillä on tilaisuus aloittaa kokoustyöskentelymme kuuntelemalla haitarinsoittoa. Sitä esittää meille Altti Rintala. Hän tulee Harjavallasta ja on Kemian Työntekijäin Liiton jäsen. Altti Rintala on myös saanut SAK:n kulttuurirahaston apurahan.

Altti Rintala esitti hanurimusiikkia.

Kokousedustajien toteaminen 5.6. klo 9.00

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitokset esityksestä. Kokous jatkuu. Todetaan kokousedustajat. Kello 9.00 mennessä on kokouskanslian mukaan paikalla kokousedustajia 419, poissa 21, yhteensä 440. Hallituksen jäseniä on läsnä 19, poissa 6, yhteismäärä 25. Tilintarkastajia on läsnä 1 ja poissa 2.

Merkitään pöytäkirjaan. Merkittiin.

29. §

Käsitellään ohjelmavaliokunnan esitys "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986-1991"

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrymme käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 29. Käsitellään ohjelmavaliokunnan esitys "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991". Esittelyn suorittaa Pertti Ahonen. Ole hyvä!

Pertti Ahonen (ohjelmavaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Ohjelmavaliokunta on työskennellyt päivittäin kokouksen aikana ja saanut käsiteltäväkseen ja käsitellyt myös kaikki kokouksessa tehdyt esitykset, jotka liittyvät asiakirjaan "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986-1991".

Valiokunta pitää tätä ohjelmaluonnosta varsin hyvänä erityisesti sikäli, että lähemmällä tarkastelulla ohjelma antaa vastauksia ja pitää sisällään useimmat niistä esityksistä, joita tässä salissa kokouksen aikana on tehty.

Niinpä tähän asiakirjaan esitetään vain 14 muutosta, joista kaksi varsinaisesti on suurempia, eli eläkkeitä koskien eläkkeen karttumisajan lyhentäminen yksityisellä sektorilla sekä työsyhdeturvaa koskien vaatimus parantaa työntekijöiden irtisanomissuojaa. Nämä esitykset on käsitelty jo ryhmissä, ja ne on myöskin jaettu kokousedustajille, joten en ryhdy tässä yhteydessä niitä yksityiskohtaisemmin käsittelemään.

Toveri puheenjohtaja! Valiokunta on ollut yksimielinen esityksessään, jonka mukaan nuo muutosehdotukset hyväksyttäisiin ohjelma-asiakirjaan "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986-1991".

Ohjelmavaliokunnan ehdottamat muutokset "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986 — 1991" ohjelma-asiakirjaan (sekä valiokunnan käsittelyn pohjana olleet ko. kohdat esityksestä ohjelma-asiakirjaksi) olivat seuraavanlaisia:

Sivu 4, kappale 2: väliotsikko "Julkisia palveluja uhkaa yksityistäminen" (Pääotsikko "Ammattiyhdistysliikkeen toimintaedellytysten ja tavoitteiden kannalta keskeiset muutosisiämiöt": osa 2 "Kansallinen kehitys"): valiokunnan käsittelyn pohjana oleva esitys kuului seuraavasti:

"Kansantalouden hidas kasvu sekä siihen liittyvä pyrkimys hillitä julkisen talouden kasvua sekä tehostaa palvelujen tuottamista aiheuttavat paineita yksityistää julkisen sektorin suorittamia tehtäviä. Osa kuntien ja valtion hoidettaviin kuuluvista huolto- ja kasvatustehtävistä tehdään vapaaehtoistyönä, mikä pienentää julkisen sektorin rasitteita, mutta jättää erityisesti vanhustenhuollon liiaksi yksittäisen hyväntekeväisyyden varaan."

Ohjelmavaliokunnan ehdottama, muutettu ko. kappaleen uusi teksti kuului seuraavasti:

"Kansantalouden hidas kasvu, siihen liittyvä pyrkimys supistaa julkisia menoja sekä oikeiston ideologinen hyökkäys julkista sektoria vastaan aiheuttavat paineita yksityistää julkisen sektorin suorittamia tehtäviä. Osa kuntien ja valtion hoitamista huolto- ja kasvatustehtävistä tehdään vapaaehtoistyönä, mikä pienentää julkisen sektorin rasitteita, mutta jättää yhteiskunnan sosiaali- ja muut peruspalvelut liiaksi yksittäisen hyväntekeväisyyden varaan."

Sivu 7, väliotsikko: "Paineet työpaikkojen sopimustoimintaan kasvavat" (Pääotsikko edelleen "A) ammatyihdistysliikkeen toimintaedellytysten ja tavoitteiden kannalta keskeiset muutosisiämiöt": osa 2 "Kansallinen kehitys"): valiokunnan käsittelyn pohjana oleva esitys kuului seuraavasti:

"Vaatimukset ala- ja yritysکوhtaisiin työehtoihin voimistuvat ja työpaikkatason sopimustoiminnan tarve lisääntyy. Työnantajat perustelevat yritysten päätösvalan lisäämistä tarpeella lisätä tehokkuutta. Palkansaajille työpaikkoihin ja yritysکوhtaisiin vaikuttaminen tulee tärkeäksi erityisesti uuden tekniikan käyttöönottotilanteessa sekä yritysrakenteiden ja organisaatioiden muuttuessa."

Ohjelmavaliokunnan ehdottama ko. olevan kappaleen muutettu teksti kuului seuraavasti:

"Vaatimukset ala- ja yritysکوhtaisiin työehtoihin voimistuvat ja työpaikkatason sopimustoiminnan tarve lisääntyy. Palkansaajille työpaikkoihin ja

yrityksiin vaikuttaminen tulee tärkeäksi erityisesti uuden tekniikan käyttöönottoilanteessa sekä yritysrakenteiden ja organisaatioiden muuttuessa. Työnantajajärjestöt pyrkivät heikentämään ammattiyhdistysliikkeen vaikutusmahdollisuuksia siirtämällä sopimuspolitiikan painopistettä työpaikoille ohi ammattiyhdistysliikkeen. Työnantajat perustelevat yritysten päätoisvallan lisäämistä tarpeella lisätä tehokkuutta."

Sivu 49, alaotsikko 1.2 "Työvoiman tarjonta" (Pääotsikko "C) Tavoitteet vuosille 1986 — 1991": osa 1 "Oikeus työhön"): *Valiokunnan käsittelyn pohjana olevan ko. kappaleen alkuja ensimmäinen ranskalainen viiva kuuluvat seuraavasti:*

"* Vaikutetaan työvoiman tarjontaan seuraavin toimenpitein:

— Jatketaan palkansaajien työajan asteittaista lyhentämistä tavoitteena keskimäärin 35-tuntinen työviikko."

Ohjelma valiokunnan ehdottamalla tavalla muutettuna ko. ranskalaisen viivan teksti kuului seuraavasti:

"Jatketaan palkansaajien työajan asteittaista lyhentämistä tavoitteena keskimäärin 35-tuntinen työviikko sekä rajoitetaan ylitöiden enimmäismääriä.

Sivu 50, alaotsikko 1.4 "Työhön sijoittuminen" (Pääotsikko edelleen "C) Tavoitteet vuosille 1986 — 1991": osa 1 "Oikeus työhön"): *valiokunnan käsittelyn pohjana oleva alaotsikon teksti kuului seuraavasti:*

"* Parannetaan työelämään tulevien, alaa, ammattia tai työpaikkaa vaihtavien sekä työttömien työllistämisedellytyksiä.

— Tehostetaan työvoimapalveluja, mm. ammatinvalinnanohjausta ja työnvälitystä.

— Turvataan jokaiselle nuorelle koulutus-, työ- tai harjoittelupaikka.

— Yhtenäistetään ja tehostetaan työttömyyden lieventämiseen suunnattuja työvoimapolitiittisia toimenpiteitä ja kohdennetaan ne erityisesti pitkäaikaistyöttömiin ja vaikeasti työllistyviin henkilöihin.

— Tehostetaan ammatillista täydennys- ja uudelleenkoulutusta."

Ohjelma valiokunnan ehdottama lisäys, uusi teksti, joka sijoitetaan toiseksi viimeiseksi ranskalaiseksi viivaksi, kuului seuraavasti:

— "Lisätään työllisyysmäärärahoja työllisyyden edellyttämällä tavalla."

Sivu 51, alaotsikko 2.2 "Verotus" (Pääotsikko "C) Tavoitteet vuosille 1986—1991": osa 2 "Oikeus riittävään ja oikeudenmukaiseen toimeentuloon"): *Valiokunnan käsittelyn pohjana oleva alaotsikon jälkeinen ensimmäinen ranskalainen viiva kuului seuraavasti:*

"Parannetaan pieni- ja keskipalkkaisten asemaa lieventämällä palkkatulojen verotusta, yksinkertaistamalla verovähennysjärjestelmää ja alentamalla marginaaliveroa."

Ohjelma valiokunnan ehdottamalla tavalla muutettuna ko. ranskalaisen viivan teksti kuului seuraavasti: "Parannetaan pieni- ja keskipalkkaisten asemaa lieventämällä palkkatulojen verotusta."

Sivu 54, alaotsikko 2.3 "Sosiaaliturva ja palvelut" (Pääotsikko "C) Tavoitteet vuosille 1986 — 1991": osa 2 "Oikeus riittävään ja oikeudenmukaiseen toimeentuloon"): *Valiokunnan käsittelyn pohjana olevan tekstin neljäs,*

tähdellä merkitty, väliotsikko "Joustava eläkeikä" ja sen alla olevat kaksi ranskalaista viivaa kuuluivat seuraavasti:

- "Toteutetaan osa-aikaeläkejärjestelmä siten, että se takaa myös taloudelliset mahdollisuudet vähittäiselle työelämästä vetäytymiselle."
- "Kehitetään yksilöllistä varhaiseläkettä ja sen myöntökäytäntöä siten, että keskeisenä perusteena on työn raskaus ja kuluttavuus."

Ohjelmavaliokunta esitti edellä mainitun väliotsikon "Joustava eläkeikä" muutettavaksi kuulumaan "**Eläketurvan kehittäminen**". Edelleen saman otsikon alle ohjelmavaliokunta esitti lisättäväksi uutta, kolmanneksi eli viimeiseksi sijoitettavaa ranskalaista viivaa, jonka teksti kuului:

- "Lyhennetään eläkkeen karttumisaikaa yksityisellä sektorilla."

Sivu 54, alaotsikko 3.1 "Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen" (Pääotsikko "C) Tavoitteet vuosille 1986-1991": osa 3 "Oikeus vaikuttamiseen"): Valiokunnan käsittelyn pohjana oleva ko. alaotsikon jälkeinen ensimmäinen tähdellä merkitty kappale ja sen jälkeiset kaksi ranskalaista viivaa kuuluivat seuraavasti:

"* Pyritään takaamaan henkilöstölle tasavertaiset mahdollisuudet osallistua työnantajan kanssa yritystä ja työpaikkaa koskevaan päätöksentekoon.

- Parannetaan henkilöstön oikeuksia tiedonsaantiin turvaamalla oikeus tiedotustilaisuuksien järjestämiseen työaikana.

- Toteutetaan henkilöstön oikeus asiantuntijoiden käyttöön."

Ohjelmavaliokunta esitti ko. ensimmäistä ranskalaista viivaa muutettavaksi kuulumaan seuraavasti: "Parannetaan henkilöstön oikeuksia vaikuttamiseen ja tiedonsaantiin turvaamalla oikeus kokousten ja tiedotustilaisuuksien järjestämiseen työaikana." Edelleen ohjelmavaliokunta esitti, että ko. kohtaan lisätään uusi, kolmanneksi eli viimeiseksi sijoitettava ranskalainen viiva, jonka teksti kuului: "Tehdään kokonaisselvitys työpaikkatason vaikutus- ja toimintaoikeuksista pohjaksi neuvottelutavoitteiden asettamiselle."

Sivu 57, alaotsikko 3.4 "Työelämän muutostilanteet ja työsuhdeturva" (Pääotsikko "C) Tavoitteet vuosille 1986—1991": osa 3 "Oikeus vaikuttamiseen"): valiokunnan käsittelyn pohjana oleva, ko. alaotsikon jälkeinen kolmas tähdellä merkitty kappale kuului seuraavasti: "*** Parannetaan määräaikaisten, koeaikaisten, osa-aikaisten, tilapäisesti töihin kutsuttavien ja muiden vastaavassa asemassa olevien työntekijöiden työsuhtesuoja.**" Ohjelmavaliokunta esitti tämän kappaleen jälkeen tulevien kolmen ranskalaisen viivan lisäksi uutta neljättä, joka sijoitetaan järjestyksessä toiseksi ranskalaiseksi viivaksi ja kuului seuraavasti: "Lisätään työntekijäpuolen oikeuksia olla päättämässä lomautuksissa noudatettavista periaatteista ja menettelytavoista."

Sivu 57, alaotsikko 3.4 "Työelämän muutostilanteet ja työsuhdeturva" (Pääotsikko "Q Tavoitteet vuosille 1986-1991": osa 3 "Oikeus vaikuttamiseen"): Ohjelmavaliokunta esitti ko. alaotsikon jälkeisen tekstin ("Enna-

koiva edunvalvonta edellyttää muutostilanteiden ohjaamista ja hallitsemista sekä työntekijäin omien vaihtoehtojen tuottamista.") jälkeen *lisättäväksi uudeksi, järjestyksessä ensimmäiseksi tähdellä merkityksi kappaleeksi seuraavan tekstin*: "**Parannetaan työntekijöiden suojaa joukkokirtisanomisia vastaan.*"

Sivu 59, alaotsikko 4.1 "Työsuojelu" (Pääotsikko "C) Tavoitteet vuosille 1986 — 1991": osa 4 "Oikeus terveelliseen ja viihtyisään ympäristöön"): *Valiokunnan käsittelyn pohjana oleva ko. alaotsikon jälkeisen toisen tähdellä merkityn kappaleen ("Työntekijöiden toimintamahdollisuuksia työsuojeluasioissa parannetaan") jälkeisen ensimmäisen ranskalaisen viivan teksti kuului: "Lisätään työsuojeluvaltuutetun, työsuojeluasiamiehen ja työsuojelutoimikunnan oikeuksia ja mahdollisuuksia vaikuttaa työolojen suunnitteluun ja niiden korjaamiseen." Ohjelmavaliokunta esitti ko. ranskalaisen viivan tekstin kolmanneksi sanaksi lisättäväksi sanan "varavaltuutetun" (työsuojeluvaltuutetun jälkeen).*

Sivu 59, alaotsikko 4.2 "Ympäristönsuojelu" (Pääotsikko "C) Tavoitteet vuosille 1986 — 1991": osa 4 "Oikeus terveelliseen ja viihtyisään ympäristöön"): *Valiokunnan käsittelyn pohjana oleva ko. alaotsikon jälkeinen toinen tähdellä merkitty kappale kuului seuraavasti: "* Tuetaan ympäristöä vahingoittamattomien energiamuotojen käyttöönottoa." Ohjelmavaliokunta esitti ko. kappaleen muutettavaksi seuraavanlaiseksi: "* Tuetaan ympäristöä vähiten vahingoittavien energiamuotojen käyttöä."*

Sivu 59, sama alaotsikko kuin edellä: *Valiokunnan käsittelyn pohjana oleva ko. otsikon alainen kolmas tähdellä merkitty kappale kuului seuraavasti: "Luodaan työpaikкатasolle, pääsääntöisesti työsuojeluvaltuutetuille, toimintamahdollisuudet ympäristönsuojeluasioissa sekä lisätään sen edellyttämää koulutusta." Ohjelmavaliokunta esitti ko. kappaleen muutettavaksi kuulumaan seuraavasti: "Luodaan työpaikan työsuojeluorganisaatiolle toimintamahdollisuudet ympäristönsuojeluasioissa sekä lisätään sen edellyttämää koulutusta."*

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitoksia esittelystä.

Ilmoitusasia

Tässä välillä pieni tiedotus. Kaikkia niitä, joilla ei ole tätä kyseistä päätöspaperia tästä ohjelmavaliokunnan esityksestä, pyydetään nostamaan käteensä ylös, niin heille jaetaan se. Tämä paperi on jaettu ryhmissä.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Keskustelu asiasta alkaa. Täällä ori yksi pyydetty puheenvuoro. Lauri Mäkinen, Kumi- ja Nahkatyöntekijäin Liitto. Ole hyvä!

Lauri Mäkinen (Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.): Hyvät toverit! Koska

SAK:n tavoiteohjelmaesitys jää kokonaisuudessaan aivan liian ylimalkaiseksi, siihen ei sisälly jäsenistön tärkeinä pitämiä linjanvetoja ay-toiminnan ryhdistämiseksi, vaan esitys pikemminkin pohjaa porvariston etujen mukaisen konsensus-politiikan jatkamista, jätän tähän päätökseen seuraavan erivän mielipiteen:

"SAK:n tavoiteohjelmassa seuraavalle edustajakaudelle tulisi määritellä yleislinjan lisäksi konkreettiset tavoitteet, joilla palkka-, ay- ja talouspolitiikan suuntaa muutetaan paremmin työväestön etuja vastaavaksi. SAK:n tulee irtisanoutua hallituksen ja työnantajain tyrkyttämästä tulopolitiikasta ja ajaa läpi ammattiosastojen esityksiin pohjautuvat työehtosopimusratkaisut. Palkkatavoitteet on mitoitettava siten, että kaikille jäsenille turvataan sopimusperäisesti työn tuottavuuskehitystä parempi reaaliansoikeudellinen kehitys ja alimmat ohjepalkat nostetaan kaikilla aloilla tasolle, joka vastaa ensi vaiheessa vähintään 80 prosenttia teollisuuden keskiansioista.

Työaika on lyhennettävä tällä edustajakokouskaudella 35 tuntiin viikossa ilman työnantajan tyrkyttämiä joustoja ja ansiotasoa alentamatta, minkä jälkeen välittömästi taistelutehtäväksi asetetaan 30-tuntinen työviikko.

Veropolitiikan suuntaa on muutettava lieventämällä palkkatulojen verotusta ja kiristämällä pääomatulojen sekä suuryritysten verotusta. Arvonlisäveroon suuntautuvat ratkaisut torjutaan alkaen enrgian liikevaihtoveron hankkeista.

Täystyöllisyystavoitteen edistämiseksi SAK huolehtii kulutuskysynnän merkittävästä lisäämisestä mm. palkkapolitiikkaa tehostamalla sekä ryhtymällä toimenpiteisiin, joilla laajennetaan oleellisesti Suomen ja Neuvostoliiton kauppaa ja muuta taloudellista yhteistoimintaa, jota ohjelmassa tulisi käsitellä huomattavasti esitettyä laajemmin ja yksityiskohtaisemmin. Työntekijäin toimintaoikeuksien parantamiseksi ammattiosastoilta poistetaan hyvityssakot ja työrauhavelvoite siirtämällä tulkintaoikeus työntekijöille keskeisissä työsuhteasioissa. Ammattiliitolle hankitaan veto-oikeus mm. irtisanomis- ja lomautustapauksissa.

SAK:n tulee demokratisoida ratkaisevasti menettelytapojaan mm. siten, että keskeiset tavoitteet asetetaan ammattiosastojen esitysten mukaisesti. Niiden läpiajamiseen ja jäsenistön etujen puolustamiseksi käytetään herkästi järjestö voimaa ja sopimusesitykset alistetaan jäsenäänestyksiin.

Työväen eri mielipidesuuntien asema ja oikeudet turvataan ja yhteistyösuhteita parannetaan suhteellisuus- ja tasavertaisuusperiaatteita kunnioittaen. Jäsen demokratian toteuttamiseksi lopetetaan syrjintä myös työväen lehtien tukitoiminnassa.

Vahvistamalla jäsen demokratiaa ja eri mielipidesuuntien yhteistoimintaa SAK:n on voimistettava kamppailuaan työväestön etujen ja oikeuksien puolesta työnantajia vastaan työväenhenkisen käänteen toteuttamiseksi maamme yhteiskuntaelämässä."

Tämä erivä mielipide vastaa varsin laajaa jäsenmielipidettä SAK:n jäsenkentällä, vaikka sen kuuluminen tässä salissa onkin syrjintätoimenpitein hyvin pitkälle estetty. Kiitos.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitoksia puheenvuorosta. Muita puheen-

vuoroja ei ole, joten keskustelu päättyi. Valiokunnan esitys hyväksyttyneen.

Päätös

Todetaan, että edustajakokous on hyväksynyt ohjelmavaliokunnan esittämässä muodossa "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986-1991" -ohjelma-asiakirjan. Todetaan pöytäkirjaan Lauri Mäkisen eriyvä mielipide.

Työjärjestyksen kohta 29 loppuun käsitelty.

Ilmoitusasia

Kokouskanslia ilmoittaa, että kello 10.30 mennessä on kokousedustajia läsnä 436, poissa neljä. Hallituksen jäseniä läsnä on 22, poissa kolme ja tilintarkastajia on läsnä yksi, poissa kaksi. Merkitään pöytäkirjaan.

Merkittiin.

30. §

Käsitellään päätösvaliokunnan esitys päätökseksi SAK:n periaateohjelman ajanmukaistamisesta

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrytään työjärjestyksen kohtaan 30, käsitellään päätösvaliokunnan esitys päätökseksi SAK:n periaateohjelman uudistamisesta. Esittelyn suorittaa Tuulikki Kannisto. Ole hyvä!

Tuulikki Kannisto (pätösvaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajat! Päätösvaliokunta esittää varsin yksimielisesti, että tämä edustajakokous hyväksyisi päätöksen SAK:n periaateohjelman ajanmukaistamisesta hallituksen päätösesityksen mukaisena. Kiitos.

Hallituksen päätösesitys SAK:n periaateohjelman ajanmukaistamisesta oli seuraavan sisältöinen:

"SAK:n periaateohjelman valmistelusta tehtiin päätös lyhyen lausuman pohjalta SAK:n vuoden 1969 eheytykokouksessa.

Ohjelmatyön pohjana on mm. SAK:n vuoden 1930 menettelytapaohjelma, YK:n ihmisoikeuksien julistus, Kansainvälisen Työjärjestön ay-asiakirjat, Nils Nilssonin kirjallinen työ ja tietenkin 1960-luvun vilkas vasemmistolainen yhteiskuntapoliittinen keskustelu.

Periaateohjelma hyväksyttiin vuonna 1971 SAK:n edustajakokouksessa ja siitä muodostui eheytyneen ay-liikkeen yhteistyön symboli ja kulmakivi. SAK:n lukuisat erillisohjelmat ovat pohjautuneet periaateohjelmaan.

Periaateohjelman merkitys ja asema ammattiyhdistysliikkeessä on kiistaton. Tarvetta periaateohjelman ajanmukaistamiseen on mm. seuraavin perustein.

1 Periaateohjelma on hyväksytty noin 15 vuotta sitten. Yhteiskunnallisen

analyysin perusteet ovat kestäviä, mutta tänä aikana on tapantunut merkittäviä muutoksia maailmantaloudessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.

- 2 Perusperiaatteiltaan periaateohjelma on edelleen vankalla pohjalla (luvut 1, 5 ja 6). Näitä perusteita ei ole tarvetta muokata.
- 3 Yhteiskunnan tilan analyysi ja varsinkin työllisyysosa perustuu 1960-luvun kehitykseen ja on vanhentunut ja riittämätön. Nykyiset näköalat ja teknologian muutokseen liittyvät uhkat tekevät tarpeelliseksi määrittellä täystyöllisyystavoite, sen perustelut ja keinot moniulotteisemmin kuin nykyisessä ohjelmassa on tehty (2.1—2.4 ja 3.7).
- 4 Periaateohjelma sisältää eräiltä osin liiaksi aikaan sidottuja tavoitteita mm. koulutuspolitiikassa, jotka ovat tulleet epäajankohtaisiksi saavutusten myötä (kohdat 3.4, 3.6 ja 3.7).
- 5 Periaateohjelman valmistumisen jälkeen kertyneet kokemukset ja nykyisin työväenliikkeessä käytävä keskustelu huomioden olisi edellytyksiä siihen, että SAK sanoisi taloudellisesta demokratiasta ja siihen liittyvistä pyrkimyksistään täsmennetyemmin kuin nykyisessä ohjelmassa (kohdat 2.6, 3.1 ja 3.3).
- 6 SAK:n periaateohjelmassa tulevat esille ekologiset kysymykset. Analyysiä on tarvetta syventää ja kohtaa laajentaa. Ohjelma kaipaa tarkistusta mm. siinä suhteessa, kuinka työ- ja elinympäristön suojelutavoitteet ja toiminta niiden puolesta nähdään suhteessa toisiinsa ja mikä niiden suhde on ns. leipäkysymyksiin (luku 4).
- 7 Periaateohjelman viestintää koskeva osuus on Yleisradio ja lehtipainotteen. Näiltä osin ohjelma on vanhanaikainen (5.3); suurimmat uhkat ovat kaupallisen sähköisen viestinnän ja yleismaailmallisten mielipiteenmuodostajamonopolien suunnalla.
- 8 Kulttuuria, ihmisten arvoja ja niiden muutosta ei ole juurikaan käsitelty. Myöskään työn — joka edelleenkin on ihmiskunnan ja kansallisen olemassaolon perusta — muuttuvaa roolia, eikä työn ja toimeentulon suhteen muuttumista ole käsitelty ohjelmassa.
- 9 Kansainvälisen solidaarisuuden vaatimukset eivät riittävästi tule esille ohjelmassa. Aihepiiri saattaa sisältää kipeitäkin kysymyksen asetteluja ammattiyhdistysliikkeen perinteisiin tavoitteisiin suhteutettuna (mm. 5.7).
- 10 SAK:n strategisen suunnittelun tulokset antavat aineksia periaateohjelman täsmentämiseen ennakoivan edunvalvonnan toteuttamiseksi. Ajanmukaistamistyössä tulee paneutua erityisellä huolella yhteiskunnallisten muutosilmiöiden perusteisiin sekä ammatti- ja luokkarakenteessa tapahtuviin muutoksiin.

Päätösesitys:

SAK:n edustajakokous päättää, että SAK:n vuonna 1971 hyväksyttyä periaateohjelmaa kehitetään edellä mainittujen ajanmukaistamista kaipaavien kohtien osalta.

Ajanmukaistettu periaateohjelma käsitellään SAK:n 14. edustajakokouksessa vuonna 1991.

Edustajakokous toteaa, että SAK:n periaateohjelma on eheytynyt SAK:n yhteistyön kulmakivi. Sen ajanmukaistaminen tulee suorittaa erityisellä huolella jatkaen ja vahvistaen ay-liikkeen yhteistyöperinnettä."

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kuulimme esittelyn päätösvaliokunnan esityksestä päätökseksi.

Keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy. Hyväksyttäneen valiokunnan esitys.

Päätös

Edustajakokous on hyväksynyt päätösvaliokunnan esityksen mukaisesti hallituksen esityksen päätökseksi SAK:n periaateohjelman ajanmukaistamisesta.

Kohta 30 loppuun käsitelty.

Tässä vaiheessa vaihdamme puheenjohtajaa. Puheenjohtajaksi siirtyy Tuulikki Määttänen.

31. §

Käsitellään jäsenliittojen esitykset edustajakokoukselle

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Siirrytään työjärjestyksen kohtaan 31. Käsitellään jäsenliittojen esitykset sekä SAK:n hallituksen esitykset lausunnoiksi niistä.

31.1 §

Sääntö valiokunnan käsittelemät esitykset

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Ensimmäiseksi kohta 31.1, jossa todetaan, ettei liittojen esityksiä sääntövaliokunnalle kuuluvista asioista ollut. Todettiin.

31.2 §

Järjestövaliokunnan käsittelemät jäsenliittojen esitykset (Nrot 64-71)

(Liittojen esitykset ja hallituksen lausunnot sekä päätösesitykset ovat pöytäkirjan lopussa liitteenä.)

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsitellään kohtaa 31.2. Voidaan tode-

ta, että tässä on kyse liittojen esityksistä ja hallituksen lausunnoista, joita on käsitelty järjestövaliokunnassa. Järjestövaliokunta esittää, että edustajakokous päättää yhtyä hallituksen päätösesityksiin jäsenliittojen esityksistä nrot 64—67. Halutaanko asiasta keskustella? Avaan keskustelun. Keskustelu päättynyt. Hyväksyttäneen valiokunnan esitys.

Päätös

Edustajakokous on hyväksynyt hallituksen päätösesitykset jäsenliittojen esityksistä nrot 64—67.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Sitten siirrytään eteenpäin. Valiokunta esittää muutoksia hallituksen päätösesitykseen liittoaesityksistä 68 ja 69. Muutoksen esittelee Per-Erik Lundh. Ole hyvä!

Per-Erik Lund (järjestövaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Järjestövaliokunta esittää yksimielisesti hallituksen esitystä muutettavaksi siten, kun teille on jaettu täällä kokoussalissa eli lisäys hallituksen päätösesitykseen olisi seuraava: "Edustajakokous korostaa järjestörajojen kokonaisselvityksen suorittamista edistämään teollisuusliittomuotoista järjestäytymistä."

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Kiitoksia esittelystä! Tässä kohdassa keskustelua! Avaan keskustelun. Keskustelu päättynyt. Hyväksyttäneen valiokunnan esittämä muutos.

Päätös

Hyväksyttiin järjestövaliokunnan esittämässä uudessa muodossa päätös jäsenliittojen esityksistä nrot 68 ja 69.

Edustajakokouksen päätös Rakennustyöläisten Liiton esityksestä "Teollisuusliittomuotoisesta järjestäytymisestä" (68) ja Paperiliiton sekä Puutyöväenliiton yhteisestä esityksestä "Teollisuusliittoperiaate" (69) oli seuraava:

"Edustajakokous viittaa laadittuun "SAK:n järjestöpolitiikka" -selonteon, jossa esitetään menettelytavat sisäisten järjestörajakysymysten käsittelyksi sekä toimenpide-esitykset liittorakenne- ja järjestämisperiaatteiden toteuttamiseksi huomioiden aloitteissa esiin nousevat seikat ja mainitut rakenteellisesta muutoksesta aiheutuvat haasteet.

Edustajakokous korostaa järjestörajojen kokonaisselvityksen suorittamista edistämään teollisuusliittomuotoista järjestäytymistä."

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Edelleen sama työjärestyksen kohta 31.2. Järjestövaliokunta ei esitä muutoksia hallituksen lausuntojen päätösesityksiin jäsenliittojen esityksistä nrot 70 ja 71. Voitaneen hyväksyä esityssä muodossa. Halutaanko keskustella? Keskustelu päättynyt! Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin hallituksen päätösesitykset jäsenliittojen esityksistä nrot 70 ja 71. Kohta 31.2 loppuun käsitelty. Todettiin.

31.3 §

Päätösvaliokunnan käsittelemät jäsenliittojen esitykset (Nrot 86-91)

(Liittojen esitykset, hallituksen lausunnot ja päätösesitykset ovat pöytäkirjan lopussa liitteenä.)

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsittelemme kohtaa 31.3, päätösvaliokunnassa käsiteltyjä liittojen esityksiä. Päätösvaliokunta ei esitä muutoksia hallituksen päätösesitykseen nro 86. Keskustelua! Keskustelu päättynyt! Voidaanko hyväksyä esitetystä muodosta? Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin hallituksen päätösesitys jäsenliittojen esityksestä nro 86.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsittelemme edelleen kohtaa 31.3 ja sitten liittoesitykset 87, 88 ja 89, valiokunta esittää muutoksia. Muutokset esittelee Tuulikki Kannisto.

Tuulikki Kannisto (päätösvaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Päätösvaliokunta esittää yksimielisesti lisäystä hallituksen päätösesitykseen: Ensinnäkin edustajakokous "velvoittaa" ja se varsinainen esitetty lisäys on sitten viimeinen virke: "SAK:n edustajakokous toivoo, että jäsenliitot ja SAK tiivistäisivät keskinäistä yhteydenpitoaan sopimusneuvottelujen kulusta ja niiden tuloksista."

Tämä on valiokunnan muutosesitys.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Kiitos! Keskustelua päätösvaliokunnan ehdottamista muutoksista!

Keskustelu päättynyt! Hyväksyttäneen esitetyt muutokset.

Päätös

Hyväksyttiin esitetyt muutokset hallituksen päätösesitykseen liittoesityksistä nrot 87, 88 ja 89.

Edustajakokouksen päätös Kemian Työntekijäin Liiton esityksestä "Teollisuuden ammattiliittojen neuvottelutoiminnan kehittäminen" (87); Lasi- ja Posliinittyöväen Liiton esityksestä "Liittojen yhteistyötä lisättävä" (88) sekä Metallityöväen liiton esityksestä "Neuvotteluorganisaation kehittäminen" (89) oli seuraava:

"Edustajakokous velvoittaa järjestön valtuuston ja hallituksen selvittämään, mitä muutoksia ja täydennyksiä tulisi tehdä SAK:n hallintoon, valiokuntiin ja neuvotteluorganisaatioon mahdollisimman tasapuolisen ja tehokkaan edunvalvonnan toteuttamiseksi. Selvitystyö voidaan parhaiten tehdä SAK:n hallituksen vuonna 1985 käynnistämän projektityön puitteissa. SAK:n edustajakokous toivoo, että jäsenliitot ja SAK tiivistäisivät keskinäistä yhteydenpitoaan sopimusneuvottelujen kulusta ja niiden tuloksista."

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsitlemme edelleen työjärjestyksen kohtaa 31.3. Päätösvaliokunta ei ole esittänyt muutosta hallituksen päätösesitykseen liittoesityksestä nro 90. Keskustelua! Keskustelu päättynyt! Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin hallituksen päätösesitys liittoesityksestä nro 90 edustajakokouksen päätökseksi.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Edelleen työjärjestyksen kohta 31.3. Päätösvaliokunta esittää muutosta hallituksen päätösesitykseen liittoesityksestä nro 91. Muutoksen esittelee Tuulikki Kannisto.

Tuulikki Kannisto (päättösvaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Päätösvaliokunta esittää hyväksyttäväksi liittoesitystä nro 91 koskien uuden päätösesityksen, joka on siinä teille jaetussa punaisessa paperissa, ei liene tarpeellista lukea. Valiokunta on yksimielinen tästä uudesta esityksestä. Kiitos.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Kiitoksia! On kuultu valiokunnan esitys liittoesityksestä nro 91. Keskustelua! Keskustelu päättynyt! Muutosesitys hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin päätösvaliokunnan ehdottamassa uudessa muodossa edustajakokouksen päätös liittoesityksestä nro 91.

Edustajakokouksen päätös VTY:n esityksestä "Talous- ja budjettipoliittisen valiokunnan perustaminen" (91) oli seuraava:

"SAK:n edustajakokous pitää tärkeänä, että SAK:n vaikutusta valtion tulo- ja menoarvioon sen eri valmistelu- ja päätösvaiheissa lisätään. Tämä tulee toteuttaa käyttämällä mahdollisimman tehokkaasti hyväksi jäsenliittojen edustama asiantuntemus. Edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen ryhtymään tätä tarkoittaviin toimiin. Eräänä mahdollisuutena tulee kysymykseen myös erityisen talous- ja budjettivaliokunnan perustaminen.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Kohta 31.3 on loppuun käsitelty. To-dettiin.

31.4 §

Ohjelma valiokunnan käsittelemät jäsenliittojen esitykset (nrot 1-63)

(Jäsenliittojen esitykset, hallituksen lausunnot ja päätösesitykset ovat pöytäkirjan lopussa liitteenä.)

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Siirrytään kohtaan 31.4, ohjelmavalio-
kunnassa käsitellyt esitykset. Valiokunta ei esitä muutoksia hallituksen pää-
tösesityksiin liittoesityksistä nrot 1—40. Asiasta keskustelua! Keskustelu
päättynyt!

Hyväksyttäneen?

Päätös

**Hyväksyttiin edustajakokouksen päätökseksi valiokunnan esityksen mukai-
sesti hallituksen päätösesitykset liittoesityksistä nrot 1—40.**

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsittelemme edelleen työjärjestyksen
kohtaa 31.4 ja siinä liittoesityksiä 41 ja 42, ohjelma valiokunta esittää näitä
koskevaan hallituksen päätösesitykseen muutosta. Muutoksen esittelee
Pertti Ahonen, ole hyvä!

Pertti Ahonen (ohjelmavalioikunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja,
koskien liittoesityksiä 41 ja 42 valiokunta esittää hallituksen päätösesitystä
muutettavaksi ensimmäisen kappaleen viimeisen virkkeen osalta lähinnä
sitä, että tuo viimeinen sivulause poistettaisiin ja pari sanaa lisättäisiin,
jolloin se virke kuuluisi seuraavasti: "Kokous edellyttää SAK:n hallituksen
ryhtyvän toimenpiteisiin yhteiskunnallisten palvelujen yksityistämistä sel-
vittävän komitean tai vastaavan elimen asettamiseksi."

Muutoin valiokunta esittää päätöstä hallituksen esittämässä muodossa.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Kiitoksia esittelystä! Tähän muutos-
kohtaan avaan keskustelun! Keskustelu päättynyt!

Voidaanko hyväksyä ohjelmavalioikunnan muutosesitys koskien liitto-
esityksiä 41 ja 42. Hyväksyttäneen?

Päätös

**Hyväksyttiin valiokunnan ehdottamassa uudessa muodossa päätös liittoesi-
tyksistä nrot 41 ja 42.**

**Edustajakokouksen päätös Maaseututyöväen Liiton esityksestä "Yhteis-
kunnan palvelujen yksityistäminen ja rahalaitosten vallan kasvu" (41) sekä
VTY:n esityksestä "Yksityistämisen perusteiden selvittäminen valtionhal-
linnossa" (42) oli seuraava:**

"Edustajakokous viittaa asiakirjan "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat

1986-1991" työllisyyttä käsittelevään kohtaan, jossa korostetaan yhteiskunnan hyvinvointipalvelujen lisäämistä. Kokous toteaa yhteiskunnallisten palvelujen kaikenpuolisen kehittämisen tärkeäksi, jottei synny tarvetta siirtää palveluja yksityisille. Kokous edellyttää SAK:n hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin yhteiskunnallisten palvelujen yksityistämistä selvittävän komitean tai vastaavan elimen asettamiseksi.

Valtion omaisuuden yksityisille myymiseen liittyen kokous viittaa SAK:n periaateohjelmaankin kirjattuihin ammattiyhdistysliikkeen yhteiskunnallisiin kokonaistavoitteisiin päämääränä tuotannon yhteiskunnallinen omistus.

Rahalaitosten talousvallan kasvun rajoittamiseen liittyen kokous viittaa "Taloudellinen demokratia ja palkansaajarahastot" -kannanottoonsa."

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsittelemme edelleen kohtaa 31.4 ja siinä esityksiä 43—54. Ohjelmavaliokunta ei ole esittänyt muutoksia hallituksen päätösesityksiin näistä. Asiasta keskustelua! Keskustelu päättynyt. Voidaanko esitykset 43—54 hyväksyä hallituksen esityksen mukaisina? Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin edustajakokouksen päätöksiä valiokunnan esityksen mukaisesti hallituksen päätösesitykset koskien liittoesityksiä nrot 43—54.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Liittoesitystä 55 koskevaan hallituksen päätösesitykseen on ohjelmavaliokunta tehnyt muutoksen. Pertti Ahonen, ole hyvä!

Pertti Ahonen (ohjelmavaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja! Kokouksessa tehtyjen esitysten perusteella valiokunta esittää yksimielisesti hallituksen päätösesitykseen 55 lisättäväksi seuraavan kappaleen: "Samalla tulee selvittää suomalaisten sopimusten noudattamisen varmistaminen aluksilla, jotka siirtyvät mukavuuslippurekisteriin."

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Kiitoksia! Muutoksesta keskustelua! Keskustelu päättynyt! Hyväksytään ohjelmavaliokunnan esittämä muutos. Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin ohjelmavaliokunnan esittämässä uudessa muodossa edustajakokouksen päätös liittoesityksestä nro 55.

Edustajakokouksen päätös Suomen Laivapäällystöliiton esityksestä "Suomen kauppalaivaston turvaaminen" (55) oli seuraava:

"Edustajakokous edellyttää SAK:n hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin eri osapuolten yhteisen selvitystyön käynnistämiseksi siitä, miten suomalainen kauppalaivasto voitaisiin säilyttää Suomen lipun alla.

Samalla tulee selvittää suomalaisten sopimusten noudattamisen varmistaminen aluksilla, jotka siirtyvät mukavuuslippurekisteriin."

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsittelemme nyt liittoesityksiä 56—60. Ohjelmavaliokunta ei esitä muutoksia hallituksen päätösesityksiin näistä liittoesityksistä. Asiasta keskustelua! Keskustelu päättyy. Päätökset esityksiin hyväksyttäneen hallituksen esittämässä muodossa.

Päätös

Hyväksyttiin edustajakokouksen päätöksiksi valiokunnan esityksen mukaisesti hallituksen päätösesitykset liittoesityksistä nrot 56—60.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsittelemme nyt päätösesitystä liittoesityksestä 61. Ohjelmavaliokunta on tehnyt tähän muutoksen, jonka Pertti Ahonen esittelee.

Pertti Ahonen (ohjelmavaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja! Valiokunta esittää, että nämä kielelliset kömmähdykset, joita tässä hallituksen päätösesityksessä 61 on, korjattaisiin ja muutenkin sanontaa täsmennettäisiin sillä tavalla kuin teille jaetussa paperissa on todettu.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Kiitoksia! Muutosehdotuksesta keskustelua! Keskustelu päättynyt!

Muutos hyväksyttäneen ohjelmavaliokunnan esittämässä muodossa.

Päätös

Hyväksyttiin valiokunnan esittämässä uudessa muodossa edustajakokouksen päätös liittoesityksestä nro 61.

Edustajakokouksen päätös VTY:n esityksestä "Valtion liikelaitosten kehittäminen" (61) oli seuraava:

"Edustajakokous viittaa julkisten palvelujen yksityistämisestä antamaansa lausuntoon ja edellyttää SAK:n hallituksen toimivan siten, että valtion liikelaitosten toimintaedellytykset ja niiden palvelutaso sekä henkilöstön asema turvataan laitoksia kehitettäessä."

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsittelemme nyt liittoesityksiä 62—63. Ohjelmavaliokunta ei ole tehnyt muutoksia hallituksen päätösesityksiin näistä. Keskustelua! Keskustelu päättynyt. Voidaanko hyväksyä hallituksen päätösesitykset jäsenliittojen esityksistä 62—63. Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin edustajakokouksen päätöksiksi valiokunnan esityksen mukaan hallituksen päätösesitykset koskien liittoesityksiä nrot 62—63.

31.5 §

Talousvaliokunnan käsittelemät jäsenliittojen esitykset (nro 85)

(Jäsenliittojen esitykset, hallituksen lausunnot ja päätösesitykset ovat pöytäkirjan lopussa liitteenä.)

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsittelemme nyt työjärjestyksen kohtaa 31.5. Talousvaliokunnan käsittelyssä ei ole tullut muutoksia hallituksen päätösesitykseen Hittoesityksestä nro 85, joten päätös voitaneen hyväksyä SAK:n hallituksen esittämässä muodossa. Keskustelua asiasta! Keskustelu päättynyt.

Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin talousvaliokunnan esityksen mukaisesti edustajakokouksen päätöksenä hallituksen päätösesitys Hittoesityksestä nro 85. Kohta 31.5 loppuun käsitelty.

31.6 §

Selontekovaliokunnan käsittelemät jäsenliittojen esitykset (nrot 72-84)

(Liittojen esitykset ja hallituksen lausunnot sekä päätösesitykset ovat pöytäkirjan lopussa liitteenä.)

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Siirrytään työjärjestyksen kohtaan 31.6, selontekovaliokunnan esitykset. Selontekovaliokunta ei esitä muutoksia hallituksen päätösesityksiin liittoesityksistä 72—74. Asiasta keskustelua! Keskustelu päättynyt. Esitykset 72—74 voitaneen hyväksyä? Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin selontekovaliokunnan esityksestä edustajakokouksen päätöksenä hallituksen päätösesitykset liittoesityksistä nrot 72—74.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Hallituksen päätösesitykseen Hittoesityksestä nro 75 on selontekovaliokunta tehnyt muutoksen, jonka esittelee meille Veikko Lehtonen, ole hyvä!

Veikko Lehtonen (selontekovaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Selontekovaliokunta esittää yksimielisesti hyväksyttäväksi hallituksen esityksen Hittoesityksestä 75 lisäämällä siihen kuitenkin

viittauksen vastaukseen Puutyöväen Liiton esitykseen nro 81.

Tämän osalta täytyy tietysti todeta, että tätä liittoesitystä 81 ei ole vielä käsitelty, vaikka siihen viitataan.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Keskustelua valiokunnan esityksestä! Keskustelu päätynyt! Tässä kohdassa valiokunnan esitys nro 75 hyväksytäneen?

Päätös

Hyväksyttiin valiokunnan esittämässä uudessa muodossa edustajakokouksen päätös liittoesityksestä nro 75.

Edustajakokouksen päätös KTV:n esityksestä "Aikuisten ammatillisen koulutuksen kehittäminen" (75) oli seuraava:

"Edustajakokous yhtyy aloitteessa esitettyihin näkökohtiin ja viittaa edustajakokoukselle tehtyyn ohjelmaesitykseen "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" sekä selontekoon "Työ, teknologia ja tulevaisuus".

(Ks. myös vastaus Puutyöväen Liitto ry:n aloitteeseen nro 81, tutkimustoiminta)."

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Sitten käsittelemme hallituksen päätösesityksiä liittoesityksistä 76—79. Niihin ei valiokunta ole tehnyt muutoksia. Asiasta keskustelua! Keskustelu päätynyt. Nämä voitaneen hyväksyä SAK:n hallituksen esittämässä muodossa? Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin valiokunnan esityksen mukaisesti hallituksen päätösesitykset liittoesityksistä nrot 76 — 79 edustajakokouksen päätöksiksi.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsittelemme nyt liittoesityksestä nro 80 olevaa hallituksen päätösesitystä, johon selontekovaliokunta on tehnyt muutoksen. Muutoksen esittelee Veikko Lehtonen.

Veikko Lehtonen (selontekovaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja! Selontekovaliokunta esittää hyväksyttäväksi hallituksen päätösesityksen liittoesityksestä nro 80 seuraavalla lisäyksellä: "Lisäksi edustajakokous toteaa, että valtion ja kuntien on osoitettava lisävaroja ammatillisen koulutuksen kehittämiseen ja uusien koneiden ja laitteiden hankkimiseen ammatillisiin oppilaitoksiin".

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Kiitoksia esittelystä. Valiokunta esittää siis muutosta koskien päätösesitystä liittoesityksestä nro 80. Tästä keskustelua! Keskustelu päätynyt. Voitaneen hyväksyä selontekovaliokunnan esitys? Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin valiokunnan esittämässä uudessa muodossa edustajakokouksen päätös liittoesityksestä nro 80.

Edustajakokouksen päätös Metallityöväen Liiton esityksestä "Ammatillinen koulutus" (80) oli seuraava:

"Edustajakokous yhtyy aloitteeseen ja viittaa edustajakokoukselle esitettyyn ohjelmaan SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991.

Lisäksi edustajakokous toteaa, että valtion ja kuntien on osoitettava lisävaroja ammatillisen koulutuksen kehittämiseen ja uusien koneiden ja laitteiden hankkimiseen ammatillisiin oppilaitoksiin."

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Käsitlemme nyt liittoesityksistä 81—84 olevia hallituksen päätösesityksiä, joihin selontekovalioikunta ei ole tehnyt muutoksia. Asiasta keskustelua! Keskustelu päättynyt. Voitaneen hyväksyä päätökset esityksistä 81—84 hallituksen esittämässä muodossa.

Hyväksyttäneen?

Päätös

Hyväksyttiin valiokunnan esityksen mukaisesti hallituksen päätösesitykset liittoesityksistä nrot 81—84 edustajakokouksen päätöksiksi. Kohta 31.6 loppuun käsitelty!

31.7 §

Kansainvälisen valiokunnan käsittelemät jäsenliittojen esitykset

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Siirrymme kohtaan 31.7, kansainvälisen valiokunnan esitykset. Tässä voidaan todeta, ettei valiokunnassa ollut liittoesityksiä käsiteltävänä.

Pyytääkö joku puheenvuoroa? Avaan asiasta keskustelun. Voisitko jättää puheenvuoropyynnön tänne puheenjohtajistolle?

Tapio Moisio (Metallityöväen Liitto r.y.): Kirjoitan samalla kun puhun. Kysyn nyt aluksi, että meneekö tämä kansainvälisen valiokunnan käsittely tällä puheella, että meillä ei ole mitään esitettävää? Kyllähän meillä tuota julkilausumakin tähän asiaan on, mutta meillä ei ole vain esittelijää täällä, se on siitä puute.

Puheenjohtaja Tuulikki Määttänen: Solidaarisuuskeskukselle ja kansainväliselle julkilausumalle on varattu oma työjärjestyksen kohta. Elikkä peruutat puheenvuoropyyntösi? Kiitos.

Keskustelu päättynyt.

Kohta 31.7 on loppuun käsitelty.

Näin on työjärjestyksen kohta 31 kokonaisuudessaan loppuun käsiteltyjä tässä vaiheessa puhetta siirtyä johtamaan Olavi Hänninen.

32. §

Käsitellään päätösvaliokunnan ja kansainvälisen valiokunnan esitykset edustajakokouksen lausumiksi ja päätöksiksi

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Niin hyvät toverit. Siirrytään käsittelemään esityslistan kohtaa 32 ja ensimmäisenä otetaan käsiteltäväksi listan kohta 32.1 "Julkilausuma", jonka esittelee Tuulikki Kannisto, ole hyvä.

32.1 §

Edustajakokouksen julkilausuma sekä Neuvostoliiton kauppaa koskeva päätöslausuma

Tuulikki Kannisto (pätösvaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Päätöslausumavaliokunta on, oli yksimielinen siitä, että tämä edustajakokous ottaisi tai antaisi kaksi julkilausumaa, joista toinen käsitelisi taloudellista yhteistyötä Suomen ja Neuvostoliiton välillä ja toinen olisi edustajakokousjulkilausuma. Toveri puheenjohtaja, sopiiko niin, että otamme ensin käsittelyyn tämän taloudellista yhteistyötä käsittelevän julkilausuman?

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Sopii mainiosti. Otetaan siis käsiteltäväksi talousyhteistyö, ole hyvä.

Neuvostoliiton kauppaa koskevan päätöslausuman käsittely

Tuulikki Kannisto (pätösvaliokunnan puheenjohtaja): Tämä taloudellista yhteistyötä Suomen ja Neuvostoliiton välillä käsittelevä julkilausuma on ollut molempien ryhmien käsiteltävänä ja jo ennen sitä päätösvaliokunta oli yksimielinen tästä esityksestä, mutta siihen, joka teille on jaettu aikaisemmin, tuli vain kaksi pientä täsmennystä, jotka nekin ymmärtääkseni ryhmissä on esitelty. Mutta toistan ne: ensimmäisen sivun 4:n kappaleen keskivälillä jossa puhutaan kone- ja laitehankinnoista, kone- ja laitehankinta -sanon eteen tulee sana "erityisesti" ja viimeiseen kappaleeseen, sen keskivälille tulisi kaksi sanaa lisää: "Neuvostoliitosta tapahtuvan tuonnin", sanojen jälkeen uudet sanat: "ja erityisesti vastaostojen", lisäämiseen. Näillä täsmennyksillä päätösvaliokunta esittää tätä julkilausumaa edustajakokouksen julkilausumaksi koskien talousyhteistyötä Neuvostoliiton kanssa.

Pätösvaliokunnan esitys Neuvostoliiton kauppaa koskevaksi edustajakokouksen päätöslausumaksi oli seuraava:

"TALOUEDELLISTA YHTEISTYÖTÄ SUOMEN JA NEUVOSTOLIITON VÄLILLÄ LUJITETTAVA

Suomen ja Neuvostoliiton välisellä kaupalla ja muulla taloudellisella yhteistyöllä on merkittävä myönteinen vaikutus maamme taloudelle ja työllisyydelle. Viimeksi kuluneen kymmenvuotiskauden aikana tämä Yhteistyö on oleellisesti edesauttanut Suomen, muita kapitalistisia maita, suotuisampaa talouskehitystä.

Neuvostoliiton kanssa käytävän kaupan jatkuvana ongelmana on kuitenkin ollut tuontimme liian yksipuolinen rakenne. Kaupan kehitys on tästä syystä ollut hyvin haavoittuvaa, erityisesti tilanteessa, jossa päätuontihyödykkeemme energian hinta tai määrä ovat alentuneet. Tällainen tilanne vallitsee parhaillaan erityisesti energian hinnan osalta.

On pelättävissä, että kauppavaihtomme Neuvostoliiton kanssa supistuu kuluvana ja erityisesti ensi vuonna tuntuvasti. Tällä on vakava vaikutus maamme kansantalouteen. Viennin ja taloudellisen kasvun edellytykset heikkenevät monella alalla ja työttömyys kasvaa merkittävästi.

SAK:n XIII edustajakokous edellyttää, että Suomen ja Neuvostoliiton välisen kaupan ja muun taloudellisen yhteistyön jatkuvuuden turvaamiseksi ryhdytään pikaisesti toimiin. Öljyn, sähkön ja maakaasun tuonnin ohella on aktiivisesti etsittävä uusia tuotteita ja tuoteryhmiä, erityisesti kone- ja laitehankinnan osalta. Rajakauppaa on laajennettava. Pitkän aikavälin ohjelma tarjoaa mahdollisuuksia tuotannollisen yhteistyön lisäämiseksi, jotka on käytettävä hyväksi. Tarvittaessa on tulevasta taantumasta suoriuduttava tilapäisin luottojärjestelyin.

Pitemmällä aikavälillä maittemme välisen taloudellisen yhteistyön jatkuva kasvu voidaan turvata kestävästi vain tuontimme rakennetta monipuolistamalla ja etsimällä aktiivisesti uusia taloudellisen yhteistyön muotoja. Tähän työhön on käytävä käsiksi heti.

SAK:n XIII edustajakokous näkee välttämättömänä, että vastuussa olevat viranomaiset pikaisesti kartoittaisivat ne mahdollisuudet, jotka maamme julkisella sektorilla ja keskeisillä yrityksillä on Neuvostoliitosta tapahtuvan tuonnin ja erityisesti vastaostojen lisäämiseen. Uusien tuontihyödykkeiden selvittämisen ohella tulisi tutkia mahdollisuudet tuotannollisen yhteistyön syventämiseen ja ns. kolmansien maiden markkinoiden hyödyntämiseen tässä suhteessa."

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: On kuultu valiokunnan esitys. Haluaisin huomauttaa tässäkin yhteydessä, että kun ilmeisesti on olemassa tovereita, jotka eivät ole kenties saaneet vielä tätä kirjallista esitystä, niin olisi syytä, että niin tämän asiakirjan käsittelyn yhteydessä kuin myöhemmin muiden vastaavanlaisten päätösten käsittelyn yhteydessä nostaisitte kätenne ylös, jotta teille voitaisiin tuoda se asiakirja mikä teiltä kenties puuttuu. Eli jos teillä ei ole tätä päätösesitystä, niin olkaa hyvä ja nostakaa kätenne ylös, niin pyritään havainnoimaan se ja toimittamaan teille.

Ja nyt otamme siis käsiteltäväksi tämän Neuvostoliiton kauppaa koskevan päätöslausumaesityksen. Tähän ei ole pyydetty puheenvuoroja.

Keskustelu asiasta päättyy. Esitys hyväksyttäneen.

Päätös

Edustajakokous hyväksyi yksimielisesti päätöslausuman "Taloudellista yhteistyötä Suomen ja Neuvostoliiton välillä lujitettava" sellaisessa muodossa kuin valiokunta on esittänyt.

Asia on loppuun käsitelty.

Siirrytään käsittelemään edustajakokouksen julkilausumaa.

Edustajakokouksen julkilausuman käsittely

Tuulikki Kannisto (päätosvaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja! Päätösvaliokunnan enemmistö esittää teille parasta aikaa jaossa olevaa julkilausumaa, joka on siis valiokunnan esitys tämän kokouksen julkilausumaksi. Tiedustelin puheenjohtajalta, onko tarpeellista lukea tätä jaossa olevaa julkilausumaa? Se on valiokunnan enemmistön esitys, joka on siis valiokunnan esitys.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Tiedustelin nyt kokoukselta, onko tekstin lukeminen tarpeen, koska ymmärrän niin, että molemmissa ryhmissä on jo aiemmin jaettu esitys julkilausumaksi ja käsitelty sitä, joten julkilausuman tekstistä ollaan ymmärtääkseni selvillä. Sen sijaan saattaa olla epäselvyyttä siitä, miten on nyt tässä julkilausumassa määritelty kohta, josta ollaan eri mieltä.

Ilmeisesti se olisi syytä esitellä, jotta kaikki tietäisivät mistä on kysymys. Puheenjohtaja voisi samalla mainita, mitkä ovat ne viimeiset muutokset, joita tähän esitykseen on tullut, koska vasta itseasiassa tänä aamunahan edustajakokousryhmillä oli tilaisuus tätä lausumaa käsitellä. Näin ollen ei ole tiedossa, miten lausuma on jalostunut näiden käsittelyjen jälkeen. Ehkä tällainen, ainakin ylimalkainen informaatio tästä olisi syytä saada.

Tuulikki Kannisto: Toveri puheenjohtaja. Ensimmäinen muutos on tämän julkilausuman nimessä. Aikaisemmin se kulki nimellä "Sisäpoliittinen lausuma" ja nyt tämän nimi on "Edustajakokouksen julkilausuma". Ensimmäiseen versioon verrattuna ensimmäinen muutosesitys tuli seitsemänteentoista kappaleeseen kohtaan "sosiaalipolitiikan painopisteet", jossa täsmennettiin väliinpuotoajaryhmät sanaa niin, että nyt uudistetussa muodossaan teksti kuuluu: "väliinpuotoajaryhmien, esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyvien työntekijöiden ..."

Seuraava, tänä aamuna tullut muutosesitys on kahdeksanneentoista kappaleen alkuun, joka nyt kuuluu uudistetussa muodossa: "Asuntolainojen korkotasoa on alennettava ja lainojen takaisinmaksuaikaa pidennettävä ..." jne.

Seuraava muutosesitys tulee järjestyksessä kahdenteenkymmenenteen neljänteen kappaleeseen, josta vallitsi valiokunnassa erimielisyys, se on se tämän julkilausuman varsinainen erimielisyyskohta: "Energiankäyttöä ei pidä verottaa tavalla, joka vaikeuttaa työllisyyden parantamista. Energiaverotuksen muutokset eivät kuitenkaan saa johtaa väestön asumismenojen

lisääntymiseen, vaan muutenkin korkeita asumiskustannuksia on samassa yhteydessä alennettava".

Seuraava muutos aikaisempaan luonnokseen tulee kahdenteenkymmenenteen yhdeksänteen kappaleeseen, joka nyt kuuluu: "Työajan lyhentäminen keskimäärin 35 tuntiin viikossa tulee edelleen olemaan SAK:n keskeisiä tavoitteita". Nämä olivat muutokset ensimmäiseen luonnokseen, toveri puheenjohtaja.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Kiitoksia selvityksestä. Tähän asiaan on pyydetty kolme puheenvuoroa, joista ensimmäisen käyttää Rauno Jääskeläinen, seuraavana Jukka Lähteenmäki.

Rauno Jääskeläinen (Maaseututyöväen Liitto r.y., päätösvaliokunta): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Tämä energiaverouudistus todellakin hiersi muuten niin yksimielistä päätösvaliokuntaa. Meillä kansandemokraateilla on lähinnä näkemys siitä, että tästä pitäisi SAK:laisen ammatityhdistysliikkeen ottaa sängen tiukka kantaja teenkin nyt sitten seuraavan muutosesityksen tekstiin, sen kahdenteenkymmenenteen neljänteen kappaleeseen:

"Energiaverouudistusta ei voida hyväksyä. Se merkitsisi huomattavaa tulonsiirtoa palkansaajilta yrityksille. Asumiskustannuksia kohottaessaan energiaverouudistus mitätöisi sopimuskielloksella saavutettua tulosta."

Toveri puheenjohtaja, tämä oli minun esitykseni.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Seuraava puheenvuoro Jukka Lähteenmäki.

Jukka Lähteenmäki (Puutyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät liittokokousedustajatoverit! Kannatan Rauno Jääskeläisen esitystä.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Seuraava puheenvuoro Veli-Matti Karppinen ja sitä seuraava Esko Väisänen.

Veli-Matti Karppinen (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.): Eilen käytiin hyvää keskustelua. En voi yhtyä tämän valiokunnan päätösesitykseen, vaan esitän joitain muutoksia tähän tekstiin. Perusteluosa: Eiliset puheenvuorot ilmaisivat valtavaa muutoshalua nykyisenkaltaiseen käytäntöön. Mihin se katosi viime yönä? Päätöksenteko näyttää olevan haalariporukallekin vaikeaa.

Teen seuraavat muutosesitykset päätösehdotukseen huolimatta siitä, että julkilausumilla ei muuteta mitään, mutta niillä kerrotaan mitä halutaan:

Ja kun tämä paperi tuli nyt uudessa muodossaan niin sivulle 2, sen yläreunaan, ennen kappaletta, joka alkaa "SAK korostaakin tarvetta", tulisi tehdä seuraavansisältöinen lisäys "SAK torjuu valtion yritystoiminnan ja julkisten palvelujen yksityistämishankkeet ja edellyttää niiden laajentamista. SAK varautuu järjestövoimansa käyttämiseen fuusiohankkeiden uhkaa-

mien työntekijöiden työllisyyden turvaamiseksi mm. Valmetin ja Wärtsilän piirissä."

Sivulle kolme, toiseksi viimeisen kappaleen (eli sanoilla "Aktiivisen työvoimapolitiikan lähtökohtana" alkavan kappaleen), jonka viimeinen lause kuuluu näin: "Työttömyysajan toimeentuloturvan epäkohdat ja puutteellisuudet on korjattava" jälkeen lisätään jatkoksi seuraavaa: "SAK vaatii työttömyysturvan välitöntä parantamista, mm. peruspäivärahan nostamista 100 markkaan viikon jokaiselta päivältä sekä työttömyyseläkeikärajan palauttamista 55 vuoteen."

Ja sivulla 5, viimeisen (sanoilla "Suomessa kuitenkin" alkavan) kappaleen loppuun lisätään kohta: "SAK torjuu energian liikevaihtoverohankkeet, koska ne merkitsevät toteutuessaan miljardiluokan tulonsiirtoa kotitalouksilta suurpääomalle, nostavat asumiskustannuksia ja voimistavat työväestölle kielteistä veropolitiikan suuntaa."

Ja sivulla 6 esitän, että sieltä poistettaisiin tämä viimeinen kappale, "Matlalapalkkaisten työntekijäaseman parantaminen .. ."jne. ja sivulta 7 siihen jatkokappale sekä "Työajan lyhentäminen keskimäärin", se kohta, ja sen tulisi kuulua näin, eli kun viimeinen lause tuossa sivulla 6 on, "Paikallisen neuvottelumenettelyn kehittäminen edellyttää työntekijäoikeuksien lisäämistä ja neuvotteluaseman tasavertaistamista työnantajan kanssa", jatko kuuluisi näin:

"SAK edellyttää, että hyvityssakkojen korotus perutaan kuluvan sopimuskauden aikana ja työntekijäin toiminta- ja työtaisteluoikeuksia laajennetaan oleellisesti. SAK irtisanoutuu hallituksen ja työnantajien tyrkyttämästä tulopolitiikasta ja ajaa läpi ammattiosastojen esityksiin pohjautuvat työehtosopimusratkaisut. Palkkatavoitteet mitoitetaan siten, että kaikille jäsenille turvataan sopimusperäisesti työn tuottavuuskehitystä parempi reaaliansiokehitys ja alimmat ohjepalkat nostetaan kaikilla aloilla tasolle, joka vastaa ensi vaiheessa vähintään 80 prosenttia teollisuuden keskilansioista. Työaika on lyhennettävä tällä edustajakokouskaudella 35 tuntiin viikossa ilman joustoja ja ansiotasoa alentamatta, minkä jälkeen välittömäksi taistelutehtäväksi asetetaan 30-tuntinen työviikko."

Muita esityksiä ei ole. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Seuraava puheenvuoro Esko Väisänen.

Esko Väisänen (Toimittajaliitto r.y.): Samalla kun pyydän saada kannattaa noita esityksiä, jotka tuossa edellä on tehty, niin koskien energiaveroa kun Karppisen esitystä niin muutama sana näistä, miksi nämä asiat nousee nyt esille.

Se itseasiassa kuultiin eilisessä keskustelussa, mikä tänä päivänä kaivertaa ja puhuttaa ihmisiä. Mitkä ovat ne ongelmat ja miksi nimenomaan tässä kokouksessa pitäisi ottaa kantaa niin, mikäli halutaan, että esimerkiksi energiaverotuksen muuttaminen estetään niin se on tehtävä nyt, koska asia tulee eduskunnassa päätökseen ennen juhannusta. Niin kuin eilen jo kerroin, niin joka päivä eduskunnassa käy suuri määrä lähetystöjä eduskuntaryhmien puheilla ja asia on nimenomaan tämä. Sama koskee mm. myös

työttömyyseläkeikäräjä. Mitä ammattiosastojen kannanottoihin ja lähestymisiin tulee eduskuntaan päin niin tämä on ollut esillä siellä. Hyvityssakojen korotuksen peruminen, niin on kai nyt aika korjata se virhe, mikä tuli edellisellä kaudella elikkä sakkoja korotettiin yhdeksänkertaisesti.

Sama koskee fuusiota. Eilenhän täällä useassa puheenvuorossa viitattiin tähän fuusioiden aiheuttamaan vaaraan ja tästä eteenpäin edustajakoukous ottaa terävän ja ravakan kannan näihin asioihin. Täytyy muistaa että vaaleihin on niin lyhyt aika, että kansanedustajat ovat erittäin herkkäkorvaisia tällä hetkellä ja jotenkin auliimmin ottavat näitä kentän eväitä vastaan, että tilannetta kannattaa käyttää hyväksi. Kiitos.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Muita puheenvuoroja ei tähän asiakohtaan ole pyydetty, joten katsotaan keskustelu päättyneeksi.

Totean, että käsittelyn aikana on tehty kolme kannatettua esitystä. Ensin meillä on valiokunnan esitys, toiseksi meillä on Jääskeläisen tekemä ja Lähteenmäen kannattama esitys, joka muutoin on sama kuin valiokunnan esitys, paitsi että se poikkeaa valiokunnan esityksestä energiaverouudistusta koskevalta kohdaltaan, ja kolmantena meillä on Karppisen, Väisäsen kannattamana, tekemä esitys.

Todetaan tehdyt esitykset.

Kun valiokunnan esitys ja toisaalta edustaja Karppisen esitys poikkeavat eniten toisistaan, esitän, että ensin suoritamme koeäänestyksen näiden kahden esityksen välillä ja sen jälkeen katsomme toisessa koeäänestyksessä, mikä on edustajakokouksen kanta energiaverouudistukseen nähden.

Voidaanko menettelytapa hyväksyä?

Hyväksyttäneen.

Hyväksytty.

Pyydän, että ääntenlaskijat nousevat ylös tarkkailemaan tilannetta, ja pyydän, että ensin nostavat edustajakorttinsa ylös ne edustajat, jotka ovat valiokunnan esityksen kannalla. Olkaa hyvä nostakaa korttinne! Siis ne, jotka ovat valiokunnan esityksen kannalla nostavat jaa-kortin esille.

Hyvä on.

Olkaa hyvä ja laskekaa.

Tämän jälkeen nostavat ei-kortin ne, jotka ovat edustaja Karppisen esityksen takana.

Riittää.

Tältä osin voitaneen todeta, että selvä enemmistö edustajakokousedustajista on ollut valiokunnan esityksen kannalla, joka samalla merkitsee sitä, että toveri Karppisen esitys katsotaan tässä koeäänestyksessä hävinneeksi. Hyväksyttäneen. Hyväksytty.

Tämän jälkeen suoritetaan koeäänestys valiokunnan kannan ja edustaja Jääskeläisen esityksen välillä.

Pyydän tässä ensin nostamaan jaa-korttinsa niiden edustajien, jotka ovat valiokunnan esityksen kannalla.

Riittää.

Olkaa hyvä, laskekaa.

Sitten pyydän nostamaan ei-korttia, niitä edustajia, jotka ovat edustaja

Jääskeläisen esityksen kannalla.

Tässä kyllä voisi suorittaa jonkunlaista laskentaakin, mutta toteaisin edustajakokouksen puheenjohtajana, että enemmistö on ollut valiokunnan esityksen kannalla.

Kiitoksia.

Koeäänestys on loppuun suoritettu. Totean, että edustajakokouksen kannaksi on tullut valiokunnan esitys. Hyväksyttäneen? Hyväksytty.

Päätös

Hyväksyttiin edustajakokouksen julkilausumaksi koeäänestysten jälkeen yksimielisesti päätösvaliokunnan esitys. Asia ja työjärjestyksen kohta 32.1 on loppuun käsitelty.

Edustajakokouksen julkilausuma on seuraavan sisältöinen:

"SAK on maamme merkittävin palkansaajajärjestö niin teollisuudessa, yksityisissä palveluelinkeinoissa kuin julkisella sektorillakin. SAK ja sen jäsenliitot ovat toiminnallaan kyenneet nostamaan työntekijäin reaaliansioita, lisäämään ja parantamaan sosiaaliturvaa sekä lyhentämään työaika.

Hidas taloudellinen kasvu, joukkotyöttömyys ja poliittisen ja yhteiskunnallisen ilmapiirin oikeistolaistuminen ovat monissa Euroopan maissa pakkaneet ammattiyhdistysliikkeen puolustuskannalle. Työnantajat pyrkivät yhä selvemmin heikentämään ammattiyhdistysliikkeen asemaa ja huonontamaan työehtoja. Tällaisia pyrkimyksiä on työnantajilla ja poliittisella oikeistolla myös Suomessa. Samaan aikaan yritystoiminnan lisääntyvä kansainvälistyminen pakottaa ammattiyhdistysliikkeen kehittämään toimintaansa työnantajien pyrkimysten torjumiseksi.

SAK:lla ei ole syytä vetäytyä puolustusasemiin. Meidän on varauduttava muutoksiin jo ennen niiden tapahtumista. Meillä on kaikki edellytykset päättäväisellä toiminnalla jatkossakin kohottaa palkansaajien elintasoa ja lisätä heidän taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksiaan.

Talouselämän kansainvälistyminen, kansainvälisen kilpailun kiristyminen ja yritystoiminnan keskittyminen on johtanut yhä nopeampiin muutoksiin tuotannon rakenteessa. Tuotantorakenteen muutokset vaikuttavat aina välittömimmin yrityksen työntekijäin asemaan. Henkilöstön asema ja työsuhteet tuleekin turvata yritysostojen ja yritysten uudelleenjärjestelyn yhteydessä. Pääomien keskittyminen ja yrityskoon suureneminen on samalla johtanut pankkien ja muiden rahoituslaitosten vaikutusvallan lisääntymiseen entisestään sekä taloudellisen päätöksenteon keskittymiseen.

SAK korostaakin tarvetta laajentaa taloudellista demokratiaa ja lisätä palkansaajien vaikutusvaltaa yritysten päätöksenteossa. Erityisesti rahalaitosten vallankäytön kansanvaltaistamista.

Tuotantorakenteen muutoksia aiheuttaa myös uusi tekniikka. Lisätesään tuottavuuden kasvua se myös lisää mahdollisuuksia kohottaa aineellista elintasoa ja parantaa palkansaajien asemaa. Uuden tekniikan käyttöönotosta saatavan hyödyn tulee koitua myös työntekijän hyödyksi. Uuden tekniikan käyttöönotto ei saa johtaa muutoksen kohteena olevien

ihmisten jäämiseen vaille työtä, vaan sopimusjärjestelmää tulee kehittää siten, että uuden tekniikan aiheuttamista muutoksista sovitaan riittävän aikaisessa vaiheessa henkilöstön ja työnantajan kesken.

Tämä edellyttää palkansaajien ja heidän ammatillisten luottamushenkilöidensä ja järjestöjensä toimintaoikeuksien ja -mahdollisuuksien laajentamista ja aseman turvaamista nykyistä tehokkaammin.

Korkea työttömyys on edelleen kansantaloutemme pahin ongelma. Se merkitsee valtavaa inhimillisten voimavarojen pysyvää tuhlausta. SAK:n tavoitteena on täystyöllisyys. Tässä suhteessa talouspolitiikassa on epäonnistuttu. Työllisyyttä voidaan pysyvästi parantaa vahvistamalla kansantalouden tuotantokykyä. Tavaratuotannon kehityksestä riippuvat myös työvaltaisten palvelujen kehitysmahdollisuudet.

Työllisyyttä voidaan siten parantaa vaikuttamalla talouspolitiikkaan, jossa tarvitaan sekä kysyntää että tarjontaa lisääviä toimia. Korkeasta reaalikorosta on muodostunut este tuotantokykyä lisäävien investointien toteuttamiselle.

Lähivuosien finanssipoliittisena toimintalinjana tulee olla työllisyyden lisääminen SAK:n aiemmin esittämien kannanottojen mukaisesti, mm. valtion investointitoimintaa lisäämällä.

Suomen talouskehitys riippuu pitkälti maailmantalouden kehityksestä. Siksi Suomen hallituksen tulee toimia kansainvälisissä yhteyksissä taloudellista kasvua elvyttävän talous- ja kauppapolitiikan puolesta.

Työllisyyttä tukevan yleisen talouspolitiikan lisäksi on harjoitettava aktiivista työvoimapolitiikkaa. Pitkällisen suurtyöttömyyden seurauksena vaarana on, että osa työvoimasta syrjäytyy työmarkkinoilta.

Aktiivisen työvoimapolitiikan lähtökohtana on oltava, että toimenpiteillä edistetään työntekijöiden ammattitaitoa ja tuetaan pysyvää sijoittumista avoimille työmarkkinoille. Erityisen tärkeitä tämä on pitkäaikaistyöttömien ja koulunsa päätökseen saattaneiden nuorten kohdalla. Kaikille nuorille on järjestettävä työ-, koulutus- tai harjoittelupaikka. Työttömyysajan toimeentuloturvan epäkohdat ja puutteellisuudet on korjattava.

Työelämän nopeat muutokset asettavat suuria vaatimuksia koulutukselle. Työväenliikkeen toiminnan tuloksena saavutettuja myönteisiä uudistuksia ovat olleet peruskoulu ja parhaillaan toteutettava keskiasteen uudistus, joilla nuorten ikäluokkien koulutustasoa nostetaan. Nyt tuleekin ryhtyä ammatillisen aikuiskoulutuksen määrätietoiseen kehittämiseen. Aikuiskoulutuksen laajentaminen on välttämätöntä tasa-arvon lisäämiseksi, eri ikäpolvien välisten koulutuserojen estämiseksi ja tärkeimmän tuotannollisen voimavaramme — ihmisten osaamisen — kehittämiseksi. Jotta koulutukseen osallistuminen olisi myös taloudellisesti mahdollista, on luotava aikuisväestön opintotukijärjestelmä.

Yrityksissä tapahtuvan koulutustoiminnan laajentamiseksi tarvitaan koulutus- ja kehitysrahasto. Koulutus on otettava entistä laajemmin yhteistoimintamenettelyssä sovittavien asioiden piiriin.

Tieteeseen ja tutkimukseen suunnattuja voimavaroja on lisättävä niin, että tutkimusmäärärahojen osuus kokonaistuotannosta kasvaa lähivuosina selvästi. Samalla SAK korostaa erityisesti työelämään liittyvän tutkimuk-

sen tärkeyttä.

Sosiaalipolitiikan painopiste on selkeästi suunnattava nuorten lapsiperheiden aseman parantamiseen. Myös muiden väliinputoajaryhmien, esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyvien työntekijöiden ongelmien ratkaiseminen edellyttää sosiaalipoliittisia tukitoimia. Voimavaroja on lisättävä ja kohdistettava asumiseen ja lastenhoitoon liittyvien ongelmien ratkaisemiseen. Vuokra-asuntojen puute ja siitä aiheutuvat korkeat asumiskustannukset rasittavat ennen muuta nuoria ja erityisesti nuoria lapsiperheitä. Lyhyet laina-ajat pakottavat nuoret kohtuuttomaan säästämiseen sellaisessa elämän vaiheessa, jolloin kulutusmenot ovat muutenkin suuret.

Asuntolainojen korkotasoa on alennettava ja lainojen takaisinmaksuaikaa on pidennettävä paremmin vastaamaan asunnon käyttöikää sekä vuokra-asuntoihin että omistusasuntoihin kohdistuvassa rahoituksessa. Yhteiskunnan on turvattava riittävä vuokra-asuntojen tarjonta paikkakunnilla, joissa vuokra-asunnoista on pulaa. Tämän tulee tapahtua sekä lisäämällä asuntolainoitettua vuokra-asuntotuotantoa että muilla keinoin.

Lastenhoito-ongelmat voidaan ratkaista vain lisäämällä päivähoitopaikkojen tarjontaa. Samalla on otettava huomioon erilaisista työaikajärjestelyistä aiheutuva hoitopaikkatarve.

Yhteiskunnan tarjoamien koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen kysyntä ylittää jatkuvasti tarjonnan, mikä johtaa jonoihin tai puutteellisiin palveluihin. Julkisten palvelujen kehittämistarve on siten edelleen suuri. Erityisesti vanhusväestön tarvitsemien palvelujen tarve kasvaa tulevaisuudessa nopeasti.

Yhteiskunnan tuottamia palveluja, julkisia töitä ja julkisten liikelaitosten toimintoja ei tule siirtää kaupallisiin perustein tapahtuvaksi yksityiseksi toiminnaksi. Samalla kun torjutaan julkisten palvelujen yksityistämiskykyä, on huolehdittava siitä, että julkiset palvelut ovat laadultaan ja hinnaltaan kilpailukykyisiä ja että ne ovat kaikkien saatavilla.

Yhteiskunta tarvitsee verotuloja julkisen toiminnan rahoittamiseen. Verotuksella on myös tulonjakoa tasoittava tehtävä.

Suomessa kuitenkin tavallisen palkansaajan palkkatulostaan maksamat verot ovat kansainvälisesti arvioiden hyvin korkeat. Samaan aikaan huomattava osa pääomatuloista on verottomia tai kevyesti verotettuja. Verotuksen pohjaa onkin laajennettava saattamalla kaikki pääomatulot verotuksen piiriin. Kaikkia tuloja on verotettava samojen periaatteiden mukaan. Pieni- ja keskipalkkaisten palkkatulostaan maksamia veroja on kevennettävä. Muun kuin ansioperusteisen sosiaaliturvan osalta on harkittava, voidaanko se työvoiman käyttöön perustuvien sosiaaliturvamaksujen sijasta rahoittaa yleisistä verovaroista.

Energian käyttöä ei pidä verottaa tavalla, joka vaikeuttaa työllisyyden parantamista. Energiaverotuksen muutokset eivät kuitenkaan saa johtaa väestön asumismenojen lisääntymiseen, vaan muutenkin korkeita asumiskustannuksia on samassa yhteydessä alennettava.

Elintarvikkeet ovat suomalaiselle kuluttajalle poikkeuksellisen kalliita. Samalla maatalouden ylituotannosta aiheutuva rasitus on kasvanut, kun kotimaiset säännöstellyt maataloushinnat ovat ylittäneet yhä enemmän

maailmanmarkkinahinnat. Maataloustuotannossa on nykyistä paremmin otettava huomioon kuluttajan lähtökohdat.

Nykyinen maataloustulolaki on korvattava pikaisesti uudella järjestelmällä, joka asteittain lopettaa verovaroista maksettavan vientituen ja ottaa huomioon kuluttajanäkökulman.

Ammattiyhdistysliikkeen keskeinen toimintaperiaate, solidaarisuus, edellyttää työmarkkinoilla laajoja kokonaisratkaisuja. Niillä voidaan myös parhaiten edistää palkansaajien kannalta suotuisaa talouskehitystä. Kokonaisratkaisuilla on voitu lisätä reaaliansoita, lyhentää työaika ja parantaa sosiaaliturvaa ja muita etuja sekä lisätä palkansaajien oikeuksia. SAK:n tavoitteiden toteuttamiseksi myös tulevaisuudessa on välttämätöntä pyrkiä laajoihin kokonaisratkaisuihin. Samalla valtakunnallista työ- ja virkaehtosopimusjärjestelmää on kehitettävä niin, että ala- ja yrityskohtaiset erityistarpeet voidaan ottaa nykyistä paremmin huomioon ratkaisuja sovellettaessa. Paikallisen neuvottelumenettelyn kehittäminen edellyttää työntekijäin oikeuksien lisäämistä ja neuvotteluaseman tasavertaistamista työnantajan kanssa.

Matalapalkkaisten työntekijäin aseman parantaminen edellyttää, että tulevaisissa kokonaisratkaisuissa solidaarisen palkkapolitiikan periaate on keskeisesti esillä. Tämän lisäksi tarvitaan matalapalkkaisten asemaa parantavia vero- ja sosiaalipoliittisia toimia. Ryhmäetujen on väistyttävä solidaarisuuden tieltä.

Työajan lyhentäminen keskimäärin 35 tuntiin viikossa tulee edelleen olemaan SAK:n keskeisiä tavoitteita.

Eri palkansaajaryhmien välille halutaan poliittisista syistä luoda ristiriitoja. SAK korostaa kaikkien palkansaajajärjestöjen keksinäistä yhteistyötä. Työmarkkinoilla on kysymys tulonjaosta työn ja pääoman, ei eri palkansaajaryhmien välillä.

SAK on palkansaajien etujärjestö. Se on toiminnassaan ja päätöksissään itsenäinen ja riippumaton niin puolueista, valtiovallasta kuin työnantajistakin. Vain itsenäinen ammattiyhdistysliike voi harjoittaa vapaata sopimus-toimintaa. SAK ei hyväksy minkäänlaista sopimusvapauden tai työtaisteluoikeuden kaventamista. Palkansaajien etujen tehokas edistäminen edellyttää yhtenäistä ammattiyhdistysliikettä."

32.2 §

Kansainvälinen lausuma ja päätös solidaarisuuskeskuksesta

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään työjärjestyksen seuraavaan kohtaan 32.2, kansainvälinen lausuma, ja samassa yhteydessä esitellään esitys päätökseksi solidaarisuuskeskuksesta. Tämän asian esittelee valiokunnan puheenjohtaja Jarl Sund. Ole hyvä!

Jarl Sund (kansainvälisen valiokunnan puheenjohtaja): Sopiiko, että tämä lausuma käsitellään ensin? Niin toverit, tämä valiokunnan esitys kansain-

väliseksi lausumaksi on jaettu teille kaikille ja säästääksemme kokouksen aikaa, kerron vain, että valiokunnassa ollaan oltu täysin yksimielisiä tästä esityksestä.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: On kuultu valiokunnan esitys ja tekstihän on ollut jaossa kaikille edustajille, joten siihen on voitu tutustua. Halutaanko asiasta keskustella? Keskustelu riittänee. Hyväksyttäneen valiokunnan esitys.

Päätös

Hyväksyttiin yksimielisesti kansainvälisen valiokunnan esitys edustajakokouksen kansainväliseksi lausumaksi.

Työjärjestyksen kohta 32.2 loppuun käsitelty.

Kansainvälinen lausuma on sisällöltään seuraava:

"Rauhan säilyminen, aseidenriisunnan aloittaminen, maailmantalouden voimavarojen oikeudenmukainen jako ja yhteisen elinympäristön säilyttäminen puhtaana ja viihtyisinä ovat tavoittelemisen arvoisia päämääriä. Ristiriita tavoitteiden ja todellisuuden välillä on vain kasvanut. Ammattiyhdistysliikkeen on ongelmien ratkaisuja etsiessään tehostettava kansainvälistä yhteistyötä.

Maailmanpoliittinen jännitys ja huonot suurvaltasuhteet ovat leimanneet 1980-luvun alkupuolta. Joukkotuhoaseiden määrällinen ja laadullinen kehitys sekä uusien asejärjestelmien käyttöönotto ovat tapahtuneet kasvaneen rauhanliikkeen vastustuksesta huolimatta. Erityisen pelottavaa kehitys on ollut siksi, että strategisten, keskimatkan ja taktisten ydinaseiden lisäksi on kehitelty uutta avaruusasejärjestelmää. Uusien euro-ohjusten sijoittaminen on lisännyt turvattomuutta Euroopassa.

SAK pitää ensisijaisen tärkeänä, että SALT II sopimusta edelleen noudatetaan ja että Neuvostoliiton ja USA:n Genevessä käynnissä olevissa neuvotteluissa saavutetaan tuloksia. On saatava aikaan kattava ydinkoekiello, on estettävä avaruuden aseistaminen, on jäädytettävä ydinaseet nykyiseen määrään ja sen jälkeen on sovittava konkreettisesta ydinaseriisunnasta, joka mahdollistaa ydinaseettoman maailman toteutumisen vuoteen 2000 mennessä.

Tärkeänä alueellisenä tavoitteena on toimittava ydinaseettomien vyöhykkeiden luomiseksi, erityisesti Pohjolaan. Entistä laajemmat kansalaispiirit antavat tukensa tälle Pohjolan turvallisuutta olennaisesti vahvistavalle aloitteelle.

Jännityksen lisääntyminen on hidastanut Helsingin konferenssissa 1975 huipentunutta ETY-prosessia. Tukholman aseidenriisuntakonferenssilta ja muilta eurooppalaisilta neuvotteluprosesseilta on vaadittava tuloksia, jotka edistävät maanosamme poliittista, taloudellista ja kulttuuriliennytyä ja yhteistyötä.

Suomen ulkopoliittinen asema on vakaa ja tunnustettu. Suomella on hyvät suhteet etenkin naapurimaihin Neuvostoliittoon ja pohjoismaihin.

Suomen aktiivinen, rauhantahtoinen puolueettomuuspolitiikka, jonka kulmakivi on YYA-sopimuksessa, on osoittanut kestävyytensä ja toimivuutensa viime vuosien kireässä ilmapiirissä. SAK antaa kaiken tukensa tasavallan presidentti Mauno Koivistolle hänen jatkaessaan edeltäjiensä J.K. Paasikiven ja Urho Kekkosen ulkopoliittisella linjalla.

Yhdistyneet Kansakunnat on julistanut vuoden 1986 kansainväliseksi rauhan vuodeksi. SAK antaa aktiivisen panoksensa rauhanvuoden järjestämiseksi ja korostaa YK:n merkitystä maailmanrauhan turvaajan ja kansainvälisen kehityksen edistäjänä. Ay-liikkeen kannalta YK:n erityisjärjestö Kansainvälinen työjärjestö ILO on toiminnassaan ammattiyhdistys oikeuksien ja parempien työolojen puolesta keskeinen toimintakanava.

Kamppailu itsenäisyydestä ja kansallisesta itsemääräämisoikeudesta sekä sisäiset jännitteet ja rakennevääristymät yhdessä kireän maailmantilanteen ja asevarustelun kanssa ovat purkautuneet alueellisinä kriiseinä ja konflikteina. Kehitysmaita köyhdyttävät sodat ovat todellisuutta eri puolilla maailmaa. Terrorismi on lisääntynyt ja saanut rinnalleen valtioiden harjoittaman terrori- ja kostoiskupolitiikan. SAK ei koskaan voi hyväksyä väkivallan käyttöä kansainvälisissä suhteissa, vaan ongelmat on ratkaistava neuvotteluin.

Tilanne Lähi-idässä on edelleen erittäin vakava. Lähi-idän ongelman ydin on Palestiinan kysymyksen ratkaiseminen. Oikeudenmukainen rauha voi toteutua vain myöntämällä Palestiinan kansalle itsemääräämisoikeus sekä oikeus muodostaa oma valtio ja turvaamalla alueen kaikkien valtioiden rajojen koskemattomuus ja turvallisuus. Ulkopuolisten puuttuminen Libanonin asioihin ja maan repivä sisällissota sekä vuosia jatkunut Irakin ja Iranin välinen verenvuodatus on saatava loppumaan.

Eteläisen Afrikan tilanteessa on tapahtumassa ratkaiseva käänne. Mustan enemmistön kamppailu oikeuksiensa puolesta on voimistunut. Valkoinen vähemmistöhallitus on kiihdyttänyt terrori-iskujaan omalla ja naapurimai- den alueella. SAK ilmaisee päättäväisen tukensa Etelä-Afrikan ay-liikkeelle ja kansalle sekä etulinjan maille eli ns. SADCC-valtioille näiden kamppaillessa epäinhimillistä apartheid-politiikkaa vastaan. Namibian pikainen itsenäistyminen on tapahduttava YK:n laatiman suunnitelman mukaisesti. SAK:n XIII edustajakokous antaa kaiken tukensa SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen boikotti- ja muille painostustoimille Etelä-Afrikan hallitusta vastaan. Edustajakokous vaatii Suomen hallitusta katkaisemaan kauppaja muut suhteet Etelä-Afrikkaan.

Latinalaisen Amerikan mantereen kipein kriisipesäke on Väli-Amerikan kannaksella. Yhdysvaltain pyrkimykset Nicaraguan vapaissa vaaleissa valitun hallituksen kaatamiseksi ja ns. contrien tukeminen ovat tuomittavia. Contadora-ryhmän välitysesitykset auttavat rauhanpyrkimyksiä alueella. Vahvana takeena rauhanomaiselle kehitykselle on yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja kansanvallan kunnioittaminen. Chilessä sotilasjuntan vastainen oppositio on vahvistunut. SAK antaa kaiken tukensa Chilen kansalle ja ay-liikkeelle sen kamppailussa demokratian palauttamiseksi.

Kansainvälisen ay-liikkeen useissa vetoimuksissa on vaadittu yhteistyötä tarpeettoman kilpailun ja protektionismin sijasta. Kansainvälisen yhteis-

työn merkitys korostuu myös kansallisessa sopimustoiminnassa, mistä mm. ponnistukset eri maissa työajan lyhentämiseksi ovat osoituksena. Uuden tekniikan ja talouden nopean rakennemuutoksen ja kansainvälistymisen aiheuttamat ongelmat ovat ratkaistavissa vain kansalliset rajat ja ajattelun ylittävällä yhteistyöllä. Kansainvälistä yhteistyötä vaaditaan kamppailussa yhteiskunnallisten palvelujen kehittämiseksi yksityistämistä ja sosiaaliturvan heikentämistä vastaan.

SAK seuraa tarkasti Suomen hallituksen harjoittamaa ulkomaankauppapolitiikkaa. Suomen on kauppapolitiikassaan asetettava etusijalle työntekijäin edut ja työllisyys. Monikansallisten yritysten vallan laajentuessa ja talouden kansainvälistyessä on työntekijäin vaikutusmahdollisuudet turvattava kehittämällä sopimus- ja luottamusmiesjärjestelmää. Epäterve kilpailu on yleistymässä, ja se pohjautuu mm. ay-oikeuksien polkemiseen, lapsityövoiman käyttöön, vapaavyöhyketuotantoon ja mukavuuslippukäytäntöön.

Ympäristö- ja energiaongelmat ovat kansainvälisen yhteistyön suuria haasteita sekä teollisuus- että kehitysmaissa. Ilman, veden ja maaperän epäpuhtauksista ja saastepäästöistä aiheutuvat ekologiset ongelmat ja suoranaiset katastrofiuhkat on otettava kansainvälisten neuvottelujen piiriin entistä tehokkaammin. Tsernobylin onnettomuus osoitti että ydinenergian rauhanomaisesta käytöstä aiheutuvat riskitekijät on saatava laajemman kansainvälisen yhteistyön piiriin. Monikansallisten yritysten vaarallisen teollisuuden siirtäminen kehitysmaihiin on tuomittava kuten Bhopalin myrkkycatastrofi Intiassa osoittaa.

Kehitysmaiden asema on 1980-luvulla käynyt entistä tukalammaksi. Kuilu teollisuus- ja kehitysmaiden välillä vain kasvaa. Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maiden kehitysmahdollisuudet ovat kaventumassa niiden ulkomaanvelan noustessa tuhansiin miljardeihin markkoihin, perushyödykkeiden hintojen laskiessa ja ekologisten katastrofien lisääntyessä. Afrikan nälänhätä on osoitus vakavasta rakenteellisesta kriisistä, jota ei ratkaista yksinomaan elintarvikeavulla ja hyväntekeväisyydellä. Tarvitaan määrätietoista voimavarojen ja tiedon siirtoa kehitysmaihiin. SAK pitää myönteisenä sitä, että Suomen hallitus on pitkän hidastelun jälkeen ryhtynyt nostamaan kehitysyhteistyömäärärahojensa tasoa kohti YK:n suosittamaa 0,7 %:n tavoitetta. SAK pitää myönteisenä, että kansalaisjärjestöjen omaehtoinen kehitysyhteistyö on voimakkaassa kasvussa.

Työ ammattiyhdistys-oikeuksien puolesta on keskeinen osa ihmisoikeuspolitiikkaa. Sekä teollisuusmaissa että kehitysmaissa on poljettu ammattiyhdistys-oikeuksia. Teollisuusmaissa on ay-vastaisuus näkynyt mm. hallitusten ja työnantajain tiukentuneena linjana ja jouston, yksilöllisyyden ja näennäisen tehokkuuden tavoittelemisena. Taustalla on kuitenkin oikeistopolitiikka, jonka tavoite on murtaa ay-liikkeen yhteiskunnallinen asema ja tähänastiset saavutukset. Kehitysmaissa ay-vastaisuus on saanut väkivaltaisia muotoja.

SAK harjoittaa laajapohjaista ja avointa yhteistyötä. SAK toimii jäsenjärjestönä Pohjolan Ammatillisessa Yhteisjärjestössä PAY:ssa, Euroopan Ammatillisessa Yhteisjärjestö EAY:ssa, Vapaiden Ammattiyhdistysten

Kansainvälisessä Liitossa VAKL:ssa ja OECD:n neuvoo-antavassa ay-komiteassa TUAC:issa. SAK:lle on tärkeää ylläpitää hyviä yhteyksiä myös moniin muihin kansainvälisiin ja alueellisiin ammattijärjestöihin. Kahdenvälisissä suhteissaan, etenkin Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden ammattiyhdistysliikkeiden kanssa, SAK jatkaa perinteistä rauhan ja yhteistyön linjaansa.

Idän ja lännen ammattiyhdistysliikkeen vuoropuhelu on ollut aikaisempaa ongelmallisempaa 1980-luvulla. SAK:n mielestä Euroopan tulevaisuuden kannalta on tärkeää kehittää ay-liikkeen kahden- ja moninkeskisiä suhteita ja yhteistyötä.

SAK voimistaa omaa rauhantyötään. Pääpaino tässä työssä on mm. SAK:n rauhanpäivien kehittämisessä sekä ay-liikkeen laajemmassa osallistumisessa YK:n aseidenriisuntaviikon järjestelyihin ja vettoon. Edustajakokous kannattaa tehtyä esitystä järjestää 24.10.1986 yhteispohjoismainen viiden minuutin rauhanhetki YK:n rauhanvuoden kunniaksi.

SAK pitää oman solidaarisuuskeskuksen perustamista tärkeänä askeleena kohti ay-liikkeen laajempaa ja tehokkaampaa solidaarisuustyötä. SAK:n XIII edustajakokous suosittaa erityisen SAK:n 80-vuotisjuhlan merkeissä järjestettävän solidaarisuuskeräyksen toimeenpanemista vuonna 1987."

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Seuraavaksi käsittelemme kansainvälisen valiokunnan esitystä solidaarisuuskeskuksen perustamisesta.

Jarl Sund (kansainvälisen valiokunnan puheenjohtaja): Eilen kohdassa 18 seurasimme mielenkiinnolla lähetekeskusteluja. Valiokuntaa ilahdutti se, että moni edustaja kannatti lämpimästi solidaarisuuskeskuksen perustamista. Valiokunnan päätösesitys tästä asiasta on teille jaettu.

Valiokunta esittää hallituksen päätösesityksen toisen kappaleen ensimmäistä lausetta, joka kuuluu "Solidaarisuuskeskus on palvelukeskus, joka ottaa hoitaakseen SAK:n omat solidaarisuushankkeet ja -rahaston sekä jäsenliittojen toimeksiantamat hankkeet." muutettavaksi siten, että sanan "jäsenliittojen" jälkeen lisätään vielä sanat "ammatillisten paikallisjärjestöjen ja ammattiosastojen". Muilta osin valiokunta ei esitä muutoksia hallituksen päätösesitykseen.

Toteaisin vielä, että tarkoitushan oli, että tämä edustajakokous arvovalallaan tekee periaatepäätöksen solidaarisuuskeskuksen perustamisesta ja sen jälkeen SAK:n hallitus käsittelee yksityiskohtat. Me toki käsittelemme jonkin verran myös näitä yksityiskohtia valiokunnassa. Valiokunta viittaa tähän lähetekeskusteluun ja haluaa liittää seuraavan ponnen myös pöytäkirjaan: "SAK:n XIII edustajakokous edellyttää, että SAK tulevalla edustajakokouskaudella korottaa oman osuutensa solidaarisuuskeskuksen rahoituksesta samalle reaalisolalle kuin se vuonna 1976 SAK:n solidaarisuusrahastoa perustettaessa oli."

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Kiitokset selvityksestä. On kuultu valiokunnan esitys. Halutaanko siitä keskustella? Keskustelu riittänee. Valiokunnan esitys hyväksyttäneen.

Päätös

Edustajakokous hyväksyi valiokunnan esityksen solidaarisuuskeskuksen perustamisesta ja siihen liittyvän rahoitusponsilauselman.

Edustajakokouksen päätös solidaarisuuskeskuksen perustamisesta oli seuraavan sisältöinen:

"Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön 13. edustajakokous tekee periaatepäätöksen erityisen solidaarisuuskeskuksen perustamisesta edistämään ja tehostamaan solidaarisuustyötä kehitysmaiden ja erityisesti niiden ammattiyhdistysliikkeiden auttamiseksi. Solidaarisuuskeskuksen perustaminen tulee tapahtua SAK:n päätöselinten aloitteesta ja valvonnassa. Keskus aloittaa toimintansa vuoden 1986 syksyllä.

Solidaarisuuskeskus on palvelukeskus, joka ottaa hoitaakseen SAK:n omat solidaarisuushankkeet ja -rahaston sekä jäsenliittojen, ammatillisten paikallisjärjestöjen ja ammattiosastojen toimeksiantamat hankkeet. Solidaarisuuskeskus toimii myös SAK:laisen ay-liikkeen yhdyselimenä valtiovaltaan päin kehitysyhteistyöasioissa.

Keskus organisoii tarvittaessa keskusjärjestön kattavia tai liittokohtaisia keräyksiä ja kampanjoita."

Päätökseen liittyi seuraava rahoitusponsi: "13. edustajakokous edellyttää, että SAK tulevalla edustajakokouskaudella korottaa oman osuutensa solidaarisuuskeskuksen rahoituksesta samalle reaalitasolle kuin se vuonna 1976 SAK:n solidaarisuusrahastoa perustettaessa oli."

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Todetaan, että esityslistan kohta 32.2 on tullut loppuun käsitellyksi. Siirrytään käsittelemään 32.3 muut lausumat.

32.3 §

Muut lausumat

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Ensimmäisenä otamme käsiteltäväksi esityksen kannanotoksi työväen rahalaitosten yhteistyön kehittämisestä. Tämän asian esittelee Tuulikki Kannisto, ole hyvä!

"Työväen rahalaitosten yhteistyön kehittäminen" Kannanoton käsittely

Tuulikki Kannisto (pääösvaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajatoverit! Päätösvaliokunta esittää yksimielisesti, että tämä edustajakokous hyväksyisi hallituksen esityksen kannanotoksi työväen rahalaitosten yhteistyön kehittämisestä.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: On kuultu valiokunnan esitys. Halutaanko siitä keskustella?

Keskustelu riittää. Esitys hyväksyttäneen.

Päätös

Edustajakokous hyväksyi kannanoton työväen rahalaitosten yhteistyön kehittämistä valiokunnan esityksen mukaisesti hallituksen esittämässä muodossa.

Asia loppuun käsitelty.

Edustajakokouksen kannotto "Työväen rahalaitosten yhteistyön kehittäminen" oli seuraavan sisältöinen:

"Vuonna 1981 pidetty SAK:n XII edustajakokous edellytti työväen rahalaitostoiminnan kehittämistä asettaen päätaavoitteeksi työväenliikkeen osuuden kasvattamisen pääomien ohjaamisessa. Edustajakokous vetosi työväen rahalaitoksiin niiden keskinäisen yhteistyön edistämiseksi. Ammattiyhdistysliikkeen yhteisöille ja jäsenille suositeltiin raha-asoiden keskittämistä työväenpankkeihin.

SAK:n XIII edustajakokous toteaa pankkitoiminnan olleen 80-luvulla jatkuvasti suurten muutosten alaisena. Pankkitoiminta on kehittynyt keskitettyyn suuntaan ja pankeista on tullut huomattava vaikuttaja osakeomistuksen kautta. Pankkien ottolainauksessa on ns. markkinarahan osuus kasvanut ja korkopolitiikalla on ollut huomattava vaikutus alan kehitykseen. Ulkomaisten pankkien tulo Suomeen on lisännyt pankkien välistä kilpailua. Osittain liikepankkiryhmittymiä suosivasta kehityksestä huolimatta osuus- ja säästöpankit ovat kasvattaneet markkinaosuuttaan.

Työväenliikkeen ja erityisesti sen rahalaitosten ponnistelut eivät ole johanneet työväenpankkien markkinaosuuden kasvuun, vaan se on edelleen vain noin viisi prosenttia ottolainauksella mitattuna. Työväen pankeilla on kuitenkin hyvät edellytykset palvella kotitalous- ja yhteisöasiakkaita. Kehittynyt organisaatio, uudenaikaiset palvelutavat ja erityisesti läheinen suhde työväenliikkeen joukkojärjestöihin turvaavat työväen rahalaitoksille menestymisen mahdollisuuden tulevaisuudessa.

Ammattiyhdistysliikkeelle on tärkeää, että sitä lähellä olevat rahalaitokset toimivat kannattavasti ja kehittävät jäsenistölle suunnattua palveluaan. Erityishuomion työväen rahalaitokset ansaitsevat työtaisteluiden yhteydessä tarvittavan lainoituksen turvaajina. Edustajakokous kehoittaa SAK:n jäsenliittoja lisäämään valmiuttaan työtaistelutalouden hoitamiseen.

SAK:n XIII edustajakokous on käsitellyt työväen rahalaitosten asemaa ja kehitysmahdollisuuksia STS-pankin, Osuuspankki Yhteistuen ja Peruspankin 11.11.1985 SAK:lle luovuttaman aineiston pohjalta. Edustajakokous katsoo, että yhteistyön tulisi ulottua myös muiden työväen rahalaitosten piiriin.

SAK:n XIII edustajakokous antaa täyden tukensa työväen rahalaitosten keskinäisen yhteistyön kehittämiseksi ja toteaa sen tuottaneen hyviä tuloksia. Työväen pankkien kilpailukyky voidaan parantaa mm. etsimällä uusia

yhteistyö- ja organisaatiomuotoja jo sovelletun markkinointiyhteistyön, yhteisomistuksen ja päiväluottohankinnan lisäksi. SAK:n hallituksen tulee sopivin tavoin tukea työväen rahalaitosten yhteistyön kehittymistä. Rahalaitosten tulisi puolestaan pyrkiä markkinaosuutensa kasvattamiseen sekä työväenliikkeen yhteisöjen omaehtoisen rahoitushuollon turvaamiseen."

"E-liike" kannanoton käsittely

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Tämän jälkeen otetaan käsiteltäväksi esitys kannanotoksi E-liikkeestä. Tuulikki Kannisto esittelee valiokunnan muutosehdotukset, ole hyvä!

Valiokunnan muutosesitykset

Tuulikki Kannisto (pääösvaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja! Pääösvaliokunta ehdottaa hallituksen esitystä kannanotoksi "E-liike" muutettavaksi siten, että **hallituksen esityksen kolmas kappale**, joka alkaa sanoilla "Palvelujen kehittäminen", poistetaan ja sen tilalle tulee seuraava uusi kappale: "E-liike on huomattava osuustoiminnallinen yritys, jonka tulee tuntea myös vastuunsa työnantajana. Sen tulee siten huolehtia työnantajavelvoitteistaan ja yhteistoiminnasta henkilöstön kanssa esimerkiksi niin työpaikka- kuin yritystasollakin. Palvelujen kehittäminen ja rakenneuudistukset on tehtävä henkilöstön asemaa heikentämättä työllisyysnäkökohdat huomioiden."

Valiokunta esittää yksimielisesti tätä muutosta hallituksen esitykseen, mutta tämän lisäksi valiokunta haluaisi **merkittäväksi pöytäkirjaan**, että samalla kun valiokunta korostaa ammattiyhdistysliikkeen ja E-liikkeen yhteistyön merkitystä oikeistolaistuvassa yhteiskunnassa, valiokunta esittää E-liikkeen hallintoelimissä oleville SAK:n hallinnon edustajille, että tässä edustajakokouksessa tämän asian yhteydessä käytetyt kriittiset puheenvuorot välitetään E-liikkeen johdon tietoisuuteen. Henkilöstö- ja työsuhte-politiikassa olevat avoimet kysymykset tulee ratkaista ammattiyhdistysliikkeen ja työväenliikkeen osuustoiminnallisen liikkeen periaatteiden mukaisesti. Kiitos.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Kiitokset selvityksestä. Tähän asiakohtaan on pyytänyt puheenvuoron Erja Reinikainen.

Erja Reinikainen (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Olemme, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan ja Liikeliiton edustajat, esittäneet tässä kokouksessa kritiikkiä E-liikkeen huonosti hoidettua henkilöstöpolitiikkaa vastaan. Pidämme sinänsä tärkeänä työväenliikkeen liikelaitosten ja työväen osuustoimintaliikkeen kanssa harjoitettavaa yhteistyötä. Tämä yhteistyö ei saa kuitenkaan mennä edelle E-liikkeeltä työnantajana edellytettävien työnantajavelvoitteiden täyttämistä. Tämän takia esitän Liikeliiton ja HRHL:n kokousedustajien nimissä pöytäkirjaan merkittäväksi seuraavan lausunnon:

Pöytäkirjamerkintä

"Me Liikeliiiton ja Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton edustajat, katsomme, että nyt käsittelyssä oleva kannanotto voi tulla käytännössä voimaan vasta siinä vaiheessa, kun E-liike työnantajana vastaa henkilöstöpolitiikastaan kannaoton kolmannen kappaleen periaatteiden mukaisesti. Tullakseen käytäntöön kannanotto edellyttää E-liikkeeltä sekä SAK:n että liittojemme kanssa asiallista ja rakentavaa sekä irti porvarillisen työnantajaliiton hengestä olevaa käytännön asioiden sopimista. Edellyttämme, että vireillä olevat oikeustoimet työntekijöitä vastaan keskeytetään." Kiitos.

Hallituksen esitys kannanotoksi "E-liike" oli seuraava:

"E-liike on kuluneen edustajakokouskauden aikana käynyt läpi voimakkaan rakennemuutoksen, jonka päämääränä on ollut E-liikkeen taloudellinen tervehdyttäminen sekä palvelu- ja kilpailukyvyn parantaminen. Rakennemuutos on antanut hyvät lähtökohdat rakentaa E-liikkeestä toimiva ja tehokas.

SAK pitää välttämättömänä, että E-liike turvaa kaikissa tilanteissa toimintansa taloudellisen pohjan sekä kehittää palvelujaan palkansaaja-kuluttajan tarpeiden mukaisesti. E-liikkeen on kiinnitettävä erityistä huomiota palvelujen saatavuuteen.

Palvelujen kehittäminen ja rakenneuudistukset on tehtävä hyvässä yhteistyössä henkilöstön kanssa työllisyysnäkökohdat huomioiden.

SAK:n edustajakokous toteaa, että E-liike on kehittänyt edustajakokouskauden aikana hallintoaan ay-liikkeen tavoitteiden mukaisesti kutsumalla henkilöstöryhmien edustajat mukaan hallintoneuvostoon.

Palkansaaja-kuluttajan aseman parantamiseksi on välttämätöntä, että ammattiyhdistysliike ja E-liike jatkavat hyvää yhteistyötään toistensa toimintaa täydentäen palkansaajaväestön taloudellisen vaikutusvallan lisäämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhteistyön pohjana on vuonna 1981 solmittu yhteistoimintasopimus sekä vuosittain laadittavat suunnitelmat yhteistyön käytännön toteuttamisesta.

Edustajakokous pitää tärkeänä, että SAK ja E-liike kehittävät edelleen senkaltaista yhteistyötä, jolla luodaan mahdollisuuksia yhteisten taloudellisten voimavarojen tehokkaalle käytölle.

Ay-liike toteaa myönteisenä E-liikkeen kehittymisen monialaisena, osuustoiminnallisena palveluyrityksenä. SAK:n edustajakokous suosittelee ay-liikkeen jäsenille liittymistä E-liikkeen jäseniksi ja palvelujen käyttäjiksi.

SAK:n edustajakokous pitää tärkeänä, että ay-liikkeen ja E-liikkeen yhteistyö toimii hyvin paikallisella tasolla. SAK pitää tärkeänä APJ:jen ja ammattiosastojen yhteistyötä E-liikkeen toimipaikkojen kanssa."

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Kiitoksia. Tähän kohtaan ei ole pyydetty muita puheenvuoroja, joten keskustelu tästä asiakohdasta on päättynyt. Hyväksyttäneen yksimielisesti valiokunnan ehdotus lausumaksi "E-liike". Samoin hyväksyttäneen valiokunnan esitys pöytäkirjalausumaksi, jossa esi-

tetään velvoitteita SAK:n johdolle. Ja merkittäneen pöytäkirjaan myös Erja Reinikaisen täällä esittämä pöytäkirjalausuma.

Päätös

Hyväksyttiin yksimielisesti "E-liike" -kannaotto edustajakokouksen päätökseksi uudessa valiokunnan esittämässä muodossa. Hyväksyttiin kannanottoon liittyen valiokunnan esitys SAK:n johtoa velvoittavaksi pöytäkirjalausumaksi. Merkittiin pöytäkirjaan Erja Reinikaisen esittämä pöytäkirjalausuma. Todettiin, että asia on loppuun käsitelty.

(Kannaotto "E-liike" edustajakokouksen hyväksymässä muodossa on kokonaisuudessaan liitteenä pöytäkirjan lopussa.)

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Ilmoitan, että klo 11.30 mennessä kokouksessa oli edustajia läsnä 437, poissa 3. Hallituksen jäseniä paikalla 24, poissa 1 ja tilintarkastajia läsnä 1, poissa 2.

"Työväenehtoinen vakuutuspolitiikka" kannanoton käsittely

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään käsittelemään esitystä kannanotoksi "Työväenehtoinen vakuutuspolitiikka". Puheenvuoro on Tuulikki Kannistolla.

Valiokunnan muutosesitykset

Tuulikki Kannisto (päättövaliokunnan puheenjohtaja): Valiokunta esittää edelleen yksimielisesti hallituksen esityksen kannanotoksi "Työväenehtoinen vakuutuspolitiikka" hyväksyttäväksi muutettuna siten, että sen viimeinen, kahdeksas osa "Taloudellinen päätöksenteko" siirretään ensimmäiseksi ja uuden ensimmäisen osan ("Taloudellinen päätöksenteko") toinen ja kolmas kappale muutetaan kuulumaan, kuten ne teille jaetussa muutosehdotuksessa on esitetty, seuraavasti:

"Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia eläke- ja tapaturmavakuutuksessa on parannettava. Tämä merkitsee esimerkiksi sitä, että henkilöstön vaikutusvaltaa mm. eläkevakuutuksista ja niihin liittyvistä takaisinlainausvaroista päätettäessä tulee lisätä.

Eläkevakuutusyhtiöiden pysyminen itsenäisinä yksikköinä on turvattava, jotta eläkevakuutuksen perustehtävien toteutuminen varmistuu."

Hallituksen esitys kannanotoksi "Työväenehtoinen vakuutuspolitiikka" oli seuraava:

" 1 Kattava kokonaisturva

Yhteiskunnan tehtäviin kuuluu mahdollisimman laajan perussosiaaliturvan järjestäminen kaikille kansalaisille. Lakisääteisen sosiaalitur-

van kehittäminen on ammattiyhdistysliikkeen ensisijainen tavoite. Tätä täydentämään tarvitaan työntekijäin tarpeista lähtevää työväenehtoista vakuutuspolitiikkaa. Lakisääteistä turvaa täydentävät työmarkkinavakuutukset, jotka koskevat kaikkia palkkatulon varassa eläviä henkilöitä. Useat ammattiliitot ovat hankkineet jäsenilleen lisäturvaa liittovakuutuksilla. Näiden lisäksi tarvittavien yksilöllisten vakuutusten on liityttävä luontevasti muuhun vakuutusturvaan.

Kokonaisturvan eri osien väliset rajat ovat joustavia. Tavoitteena on perusturvan vahvistaminen: yksilöllisistä vakuutuksista siirretään osia liittovakuutuksiin ja liittovakuutuksista työmarkkinavakuutuksiin ja lakisääteisen turvan piiriin.

2 Lakisääteinen turva luo perustan

Lakisääteisen sosiaaliturvan tehtävänä on taata perustoimeentulo silloin, kuin ei ole muutoin mahdollisuutta riittävään tulonhankintaan. Lakisääteistä sosiaaliturvaa voidaan edelleen parantaa. Tärkeintä on lapsiperheiden aseman parantaminen ja pitkäaikaistyöttömien sekä muiden vaikeassa ja epävarmassa asemassa olevien toimeentulon ongelmien poistaminen. Kuntoutusajan toimeentuloturva on myös järjestettävä kattavasti. Tapaturma- ja ammattitautilainsäädäntö on uudistettava. Perhe-eläkeuudistuksen yhteydessä on parannettava erityisesti lasten toimeentuloturvaa. Sosiaaliturvan perusteiden ja rahoituksen uudistamistarpeet on selvitettävä.

3 Työmarkkinavakuutuksia on kehitettävä

Työmarkkinavakuutukset perustuvat työmarkkinajärjestöjen tekemiin sopimuksiin. Työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen korvaustaso on liian matala. Erityisesti lapsiperheiden turvaa on parannettava. Ryhmähenkivakuutukseen on liitettävä myös korvaus tapaturman aiheuttamasta invaliditeetista.

Erorahaa pitää voida maksaa useamman kerran työttömyyden pitkittyessä. Erorahaa on maksettava myös lomautusten yhteydessä ja silloin kun työttömyys aiheutuu terveydellisistä syistä.

4 Jäsenen turvaa täydennetään liittokohtaisesti

Liittovakuutuksista on kehittynyt uusi jäsenpalvelumuoto. Liittovakuutusten periaatteena on jäsenten keskinäinen solidaarisuus. Vakuutusturva ulottuu kaikkiin jäseniin. Liittovakuutusten avulla jäsenten toimeentuloturvaa voidaan parantaa edullisesti ja jäsenten vakuutusmenoja alentaen.

Liittovakuutusten kehittämisessä tulee edetä niin, että lakisääteisen turvan ja työmarkkinavakuutusten kehittämisessä saavutetut tulokset otetaan huomioon. Liittovakuutukset vaikuttavat suoraan niitä täydentäviin yksilöllisiin vakuutuksiin.

5 Yksilöllinen vakuutusturva on osa kokonaisturvaa

Useimmat kansalliset joutuvat täydentämään perusvakuutusturvaansa yksilöllisin, itse kustannettavin vakuutuksin. Lakisääteisen sosiaaliturvan, työmarkkina- ja liittovakuutusten sekä yksilöllisten vakuutusten pitää muodostaa järkevä kokonaisuus. Yksilöllisten vakuutusten on vastattava siitä lisäturvasta, jota muut vakuutukset eivät kata.

Perheen omaisuus- ja henkilövakuutukset on voitava hoitaa yhtenä kokonaisuutena.

6 Kuluttajan asemaa on parannettava

Vakuutusehtoja on yksinkertaistettava ja vakuutusyhtiöiden velvollisuutta tietojen antoon laajennettava. Korvaustoiminnan periaatteena on oltava se, että rajatapaukset tulkitaan asiakkaalle myönteisesti. Vakuutuslalle on saatava yhtiöistä riippumaton muutoksenhakuelin, jossa kuluttajien edustajilla on enemmistö.

7 Jäsenpalvelu työpaikoilla

SAK:n ja Kansan yhteistyötä toteuttaa työpaikoilla ja ammattiosastoissa lähes 4 000 vakuutusvastaavaa. Vakuutusvastaavan työhön kuuluu jäsenten vakuutusetuihin liittyvä neuvonta ja tiedottaminen sekä jäsenten avustaminen myös yleisissä sosiaaliturvaan liittyvissä asioissa. Vakuutusvastaavien koulutusta on tehostettava tältä pohjalta. Yhä useampien jäsenten tavoittamiseksi vakuutusvastaavaverkostoa on laajennettava. SAK tukee myös Turvan työtä sen kehittäessä työpaikkatason toimintaansa.

8 Taloudellinen päätöksenteko

Vakuutustoimintaan liittyy suuria taloudellisia arvoja. Porvarilliset vakuutusyhtiöt ovat yhteistyössä suurteollisuuden ja pankkien kanssa. Ohjaamalla vakuutustoiminta työväen vakuutusyhtiöihin, Kansaan ja Turvaan, voidaan vaikuttaa pääomien käyttöön. Tämä on tärkeää sekä koko yhteiskunnan että työväenliikkeen kannalta.

Työntekijöiden osallistuminen yritysten päätöksentekoon tulee lisääntymään. Tämä merkitsee myös sitä, että yritysten vakuutukset tulevat keskusteltaviksi muun muassa eläkevakuutuksen ja siihen liittyen takaisinlainausvarojen käytön osalta.

Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia eläke- ja tapaturmavakuutuksessa on parannettava. Eläkevakuutusyhtiöiden pysyminen itsenäisinä yksikköinä on turvattava, jotta eläkevakuutuksen perustehtävien toteutuminen varmistuu."

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Kiitoksia. On kuultu valiokunnan esitys. Asiasta keskustellaan! Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole. Keskustelu riittää. Valiokunnan esitys hyväksyttäneen.

Päätös

Edustajakokous hyväksyi yksimielisesti päätösvaliokunnan esityksen mukaisesti muutettuna hallituksen esityksen kannanotoksi "Työvaenehtoinen vakuutuspolitiikka". Asia on loppuun käsitelty.

(Kannanotto on hyväksytyssä muodossa kokonaisuudessaan pöytäkirjan lopussa liitteenä.)

"Ay-liikkeen ja työväen urheiluliikkeen yhteistyötä vahvistetaan" -kannanoton käsittely

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään käsittelemään esitystä kannanotoksi "Ay-liikkeen ja työväen urheiluliikkeen yhteistyötä vahvistetaan". Tuulikki Kannisto esittelee valiokunnan muutosesityksen.

Valiokunnan muutosesitys

Tuulikki Kannisto (päättövaliokunnan puheenjohtaja): Päättövaliokunta ehdottaa yksimielisesti hallituksen esittämän kannanoton hyväksymistä muilta osin paitsi, että valiokunta esittää lisäystä toisen kappaleen loppuun, johon teille kirjallisena jaetun esityksen mukaan tulisi seuraava uusi lause: "SAK:n edustajakokous odottaa, että kasvatustyössä tuotaisiin esiin myös ammatillisen järjestäytymisen tarpeellisuus ja ay-liike osana työväenliikettä."

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Kiitoksia selostuksesta. Tähän asiakohtaan on pyytänyt puheenvuoron edustaja Söderholm, ole hyvä.

Jack Söderholm (Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.): Kuulin, että työväen urheiluliikkeen puolesta ei ole esitetty lähete keskustelussa mitään. Sen vuoksi tässä esitän mielipiteeni. TUL:n tehtävä tunnetaan vain osittain ammattiyhdistysliikkeessä. Mielestäni on ryhdyttävä toimenpiteisiin, joilla tieto siitä, että Työväen Urheiluliitto on osa työväenliikettä, saataisiin koko ammattiyhdistysväen keskuuteen. Urheilutoiminnan lisäksi TUL:n seurojen tehtävänä on nuorten aatteellinen koulutus. Tätä kautta valmistetaan heitä toiseen suureen aatteellisuuden ahjoon: ammattiyhdistysliikkeeseen. Ja tähän työhön tarvitaan ihmisiä.

Nyt kun olemme kahdella sopimuskierroksella saaneet järjestettyä työläisille lisää vapaa-aikaa, on meidän ohjattava heidät Työväen Urheiluliiton seuroihin tekemään tätä kasvatustyötä. Ja jotta mukaan tulevia ihmisiä voitaisiin kouluttaa esimerkiksi Työväen Urheiluliiton kursseilla, näihin tehtäviin tarvitaan seuroille rahaa ja tietävästi ammattiyhdistysliikkeellä rahaa on. Vaikkakin tässä hallituksen ja valiokunnan käsittelemässä kannanotossa ei mainitakaan rahaa, mutta koska tässä muutoksessa nimenomaan puututaan tähän kasvatukseen, niin voidaan varmasti hyväksyä, niin kuin ryhmissäkin on yksimielisesti hyväksytty, tämä kannanotto. Kiitoksia.

Hallituksen esitys kannanotoksi "Ay-liikkeen ja työväen urheiluliikkeen yhteistyötä vahvistetaan" oli seuraava:

"SAKlaisen ammattiyhdistysliikkeen ja työväen urheiluliikkeen välinen yhteistyö on kehittynyt vankalla vuonna 1980 tehdyn yhteistoimintasopimuksen mukaisella perustalla. Yhteistyölle asetettujen tavoitteiden mukaisesti on edistetty työväen liikuntakulttuuria ja ammattiyhdistysliikkeen jäsenten harrastustoimintaa ja terveellisiä elämäntapoja. On kehittynyt

kokonainen sarja joukkomittaisista tapahtumista, kuten EKA-hölkät, ay-lentopallo- ja Pilkiten kuntoa -tapahtumat. Yhteistyöstä on tullut molemmissa järjestöissä yleisesti hyväksytty osa toimintaa.

Työväen urheiluliikkeen toteutettu eheytyminen on tuonut uutta voimaa koko työväenliikkeeseen. Työväen Urheiluliiton urheilullinen ja järjestöllinen asema yhteiskunnassa on vahvistunut. Tänäpä Työväen Urheiluliitto on koko työväenliikkeen kannalta korvaamattoman tärkeä nuorison urheilu- ja kasvatusjärjestö.

SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen kannalta yhteistoiminnan kehittäminen Työväen Urheiluliiton kanssa tarjoaa lisääntyviä mahdollisuuksia. Ammattiyhdistysliikkeen pyrkiessä vaikuttamaan mielekkäiden vapaa-ajan palvelujen lisäämiseen on liikunta- ja urheilutoiminnan kehittäminen yksi keskeinen tekijä. Työajan lyhentäminen asettaa osaltaan yhä polttavammaksi kysymyksen lisääntyvän vapaa-ajan sisällöstä.

SAK:n ja TUL:n yhteistyölle on 1980-luvulla syntynyt vahvat puitteet. Tulevassa toiminnassa on nyt ratkaisevaa voimistua yhteistyön mahdollisuuksien jokapäiväistä hyödyntämistä paikallisesti: ammattiosastoissa ja seuroissa. SAK:n XIII edustajakokous asettaa tavoitteeksi, että jokainen ammattiosasto ottaa omaan toimintaansa jäsenten vapaa-ajan ja liikuntakulttuurin edistämisen yhteistyössä TUL:n jäsenseurojen kanssa. Samanaikaisesti SAK:n edustajakokous pitää tärkeänä kehittää Työväen Kuntoliiton toimintaa nimenomaisesti laajojen joukkojen kuntoliikunnan edistämiseksi.

Työväen Urheiluliitto on aloittanut jo TUL:n seuraavien, järjestyksessä 9. liittouhlien valmistelut. TUL on asettanut tavoitteeksi koota Helsinkiin 9.—11.6.1989 laajasti koko työväenliikkeen joukot. SAK:n XIII edustajakokous antaa kaiken tukensa TUL:n liittouhlien valmisteluille ja ilmaisee ammattiyhdistysliikkeen valmiuden tehdä yhteistyössä tästä tapahtumasta koko suomalaisen työväenliikkeen voimannäytös."

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Tähän asiakokhtaan ei ole pyydetty muita puheenvuoroja, joten keskustelu on päättynyt. Kannanotto hyväksyttäneen valiokunnan esittämässä muodossa.

Päätös

Edustajakokous hyväksyi yksimielisesti päätösvaliokunnan esityksen mukaisesti muutettuna hallituksen esityksen kannanotoksi "Ammattiyhdistysliikkeen ja työväen urheiluliikkeen yhteistyötä vahvistetaan". Asia on loppuun käsitelty.

(Kannanotto on hyväksytyssä muodossa kokonaisuudessaan pöytäkirjan lopussa liitteenä.)

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Työjärjestyksen kohta 32 on tullut loppuun käsitellyksi. Todetaan!

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: SAK:n 13. edustajakokous on saanut vastaanottaa joitakin sähkö- ja muita tervehdyksiä. Esitetään, että ne merkitään pöytäkirjaan. Merkittäneen.

Sähkeet ja tervehdykset

Pöytäkirjaan merkittiin seuraavien järjestöjen, yhteisöjen ja työpaikkojen tervehdykset: CGIL, Italia, FDGB, DDR; UGSR, Romania; GCBTU, Bulgaria; ROH, Tshekkoslovakia; Äänekosken ammatillinen paikallisjärjestö; Turun Seudun Sähkötyöntekijät r.y:n lakkotoimikunta; Helsingin kone- ja telakkatyöväen ammattiosasto nro 98; Rakennuskunta Hakan työntekijät; Sanomalehti Kansan Tahto; Suomen Rauhanpuolustajien Turun piirijärjestö r.y.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Ilmoitan, että SAK:n hallituksen järjestäytymiskokous pidetään tänään klo 11.45 tämän talon Kamarimusiikkisalis-
sa. Siis uusi hallitus Kamarimusiikkisalisissa klo 11.45.

Edustajakokous keskeytetään lounastauon ajaksi. Kokousta jatketaan tasan klo 13.00.

Kokouksen keskeytys

Kokous keskeytettiin klo 11.45.

Kokousta jatkettiin 5.6.1986 klo 13.00 Pertti Viinasen toimiessa puheenjohtajana.

HTY:n soittokunnan jälkeen esiintyivät taiteilijat Ahti Jokinen, Ari Hakulinen ja Anna-Riitta Minkkinen.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksemme taiteilijoille, Anna-Riitta Minkkiselle, Ari Hakuliselle ja Ahti Jokiselle, sekä Helsingin Työväen Yhdistyksen soittokunnalle, jota johti Olavi Rajasalo. Paljon kiitoksia.

SAK:n XIII edustajakokous jatkuu.

33. §

Edustajakokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Arvoisat kokousedustajat, hyvät toverit! Olemme nyt kokouksen siinä vaiheessa, jossa alkaa täällä tekemiemme lukuisten päätösten toimeenpano, arkinen aherrus ammattiyhdistysliikkeen kaikilla tasoilla.

Piste tämän kokouksen päätteeksi on itse asiassa työn jatkumisen merkki. Kuluneena neljänä päivänä täällä on käyty vilkasta keskustelua tulevai-

suudestamme. Keskustelua ja keskustelijoita luonnehtii hyvin vuonna 1971 muotoiltu ammattiyhdistyskoulutuksen tavoitteen kuvaus: täällä on käyttänyt puhevaltaansa "itsenäinen ja kriittiseltä perustalta päätöksentekoon osallistuva ammattiyhdistysliikkeen jäsen."

Olette, hyvät toverit, osoittaneet, ettei aatteellinen keskustelu ole suinkaan hävinnyt ammattiyhdistysliikkeestä, vaikka sellaista monilla eri tahoilla viime aikoinakin on väitetty. Mm. periaateohjelmamme ajanmukaistamisesta käyty keskustelu on osoittanut 15 vuotta sitten vahvistettujen periaatteittemme olevan kestävä perusta, jolle tulevaisuudessa on edelleen hyvä rakentaa.

Monien puheenvuorojen huolena ja myös ehdotusten sisältönä on ollut panostus ihmiseen niin työelämän kehittämisessä kuin kouluttamisessakin. Se, että niin monessa asiakohdassa painotettiin näitä ihmisen kasvuun, tietoisuuden lisäämiseen ja tiedon kartuttamiseen liittyviä seikkoja, osoittaa miltä suunnalta meidän tulee jatkossa hakea lisävoimaa ennakoivalle edunvalvonnalle.

Solidaarisuus on työväenliikkeen käyttövoima kaikessa toiminnassamme. Solidaarisuus ei suinkaan synny väkisin. Se joko on tai se puuttuu. Tässä kokouksessa se on ollut yksi yhdistävä teema sekä kansainvälisesti että omaa työelämäämme koskevilla keskusteluilla.

SAK:in toiminnan tulokset riippuvat aina kahdesta perustekijästä, se meidän on muistettava. Liikkeen sisäisestä solidaarisuudesta ja kyvystämme keskinäiseen yhteistyöhön. Tämä kokous on ollut selvä ilmaus keskinäisen yhteistyömme hyvästä tilasta. Se on asia, jota emme koskaa liiaksi vaali.

Tällä hetkellä sähköalan työtaistelu on vaiheessa, joka saattaa jatkuaan tarvita solidaarisuutta ellei tänään lähes näillä hetkillä annettava sovintoesitys syystä tai toisesta johda tulokseen.

Hyvät toverit, haluan esittää teille, arvoisat kokousedustajat koko puhemiehistön puolesta kiitokset hyvästä ja täsmällisestä kokoustyöskentelystä. Olette antaneet oman tärkeän panoksenne ammattiyhdistysliikkeen toimintaan. Teidän nyt päättämänne toimintalinja on SAK:n linja ensi vuosikymmenelle ja linja kohti vuosituhaten vaihdetta.

Kiitän myös puhemiehistöä ja sihteereitä kokouksen johtamisesta, ja valiokuntia niiden suorittamasta vaativasta valmistelutyöstä. Haluan osoittaa myös erityiset kiitokseni kokouksemme mahdollistaneelle työväelle. Finlandia-talon henkilökunta, lukuisat meitä eri tehtävissä avustaneet sekä SAK:n ja liittojen työntekijät ovat täällä antaneet osaavan panoksensa kokouksemme onnistumiseksi. Kiitän myös kansainvälisiä ja kotimaisia kutsuvieraita kokouksen seuraamisesta.

Hyvät toverit. Tänä kesänä on kulunut 80 vuotta siitä, kun suomalaiset tulivat valtiollisessa vallankäytössä yhdenvertaiseksi, säädettiin yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. 80 vuotta tuntuu sinänsä pitkältä ajalta, mutta se on historian mittakaavassa varsin lyhyt aika. Meidän demokratiamme on sitenkin aika nuorta. Sen kehittäminen talouden ja työelämän alueella on lähivuosien tärkeimpiä tavoitteitamme.

Kun me maamme suurimpana kansainvaltaisena kansalaisjärjestönä

teemme päätöksiämme, emme voi sivuuttaa yhteiskuntamme suuria kehityslinjoja. Meidän tehtävämme on ajaa vähäväkisimmän palkansaajakunnan asiaa sekä työmarkkinoilla että yhteiskunnassa yleisemminkin. Tämä viimeksi mainittu seikka haastaa meidät kaikki vastaamaan siitä, että lähivuosien vaaleissa, erityisesti ensi kevään eduskuntavaaleissa, työväenliike kokee jälleen voiman kasvun. Se turvaa ihmisten perusoikeudet kansanvaltaisen ja oikeudenmukaisen yhteiskuntakehityksen sekä toimivan ja tasa-arvoisen palveluyhteiskunnan rakentamisen.

Hyvät toverit.

Julistan Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n kolmannentoista edustajakokouksen päättyneeksi.

Orkesterin säestyksellä kokousväki lauloi "Kansainvälisen". Kokous päättyi torstaina 5. päivänä kesäkuuta 1986 klo 13.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Puheenjohtajat:

Pertti Viinanen

Olavi Hänninen

Raimo Kantola

Tuulikki Määttänen

Raija Ristola

Lauri Salomaa

Raimo Suominen

Taimi Väliheikki

Valittuina SAK:n kolmannetoista edustajakokouksen pöytäkirjan tarkistajina olemme tänään tehtävän suorittaneet ja todenneet pöytäkirjan vastavan kokouksen kulkua ja tehtyjä päätöksiä.

Sihteerit:

Lauri Ihalainen

Pekka Ahmavaara

Jari-Pekka Jyrkänne

Marja-Leena Jylhä

Aulikki Liukko

Helsingissä 12. päivänä joulukuuta 1986

Seija Riihimäki

Sirkka Lindblad

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.m säännöt

Hyväksytty SAK:n XIII edustajakokouksessa v. 1986.

Nimi ja kotipaikka

1.§

Yhdistyksen nimi on Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y., ruotsiksi Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC r.f. Yhdistystä nimitetään näissä säännöissä järjestöksi.

Järjestön kotipaikka on Helsingin kaupunki.

Tarkoitus

2.§

Järjestön varsinaisena tarkoituksena on ammatillisten järjestöjen, joista näissä säännöissä käytetään nimitystä jäsenliitto, keskuselimenä kansanvaltaisten periaatteiden mukaisesti poliittisista puolueista ja ryhmittymistä riippumattomana

- valvoa palkansaajien ammatillisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia etuja-
- edistää eri palkansaajaryhmien yhteenkuuluvaisuutta ja yhteistoimintaa;
- edustaa jäsenliittoja näitä yhteisesti koskevissa kysymyksissä; sekä
- toimia ammatillisten paikallisjärjestöjen ja läänitason yhteistoimintaelinten muodostamiseksi koko maahan sekä niiden toiminnan edistämiseksi järjestön ohjauksessa ja valvonnassa.

Järjestö pyrkii myös edistämään taloudellisen kansanvallan toteuttamista ja tuotantojärjestelmän kehittämistä yhteiskunnan kokonaisuutena palvelemaan.

3.§

Tarkoituksensa toteuttamiseksi järjestö

- kehittää ja edistää palkansaajien ammatillista järjestäytymistä sekä tukee jäsenliittojensa toimintaa;
- harjoittaa järjestö-, koulutus-, ja tiedotus- ja nuorisotoimintaa järjestämällä kokous-, neuvottelu-, kurssi- ja esitelmätilaisuuksia sekä harjoittamalla julkaisutoimintaa;
- toimittaa tutkimuksia ja seuraa yhteiskunnallista kehitystä sekä eri alojen työmarkkinatilannetta koti- ja ulkomailla;
- työskentelee sosiaalisen ja muun työntekijöitä koskevan lainsäädännön kehittämiseksi;
- käy jäsenliittojen edustajana neuvotteluja työnantajapuolen kanssa työ-

- hön, toimeen tai virkaan ottamista, työ-, toimi- tai virkasuhdetta sekä palkkausta koskevista tai muissa periaatteellista ja yleisluontoista merkitystä omaavissa kysymyksissä;
- tiedottaa ennakolta jäsenliitoille yhteisissä asioissa suunnitelluista aloitteista ja toimenpiteistä;
 - kiinnittää erityistä huomiota työllisyyden ylläpitämiseen ja työttömyyden palkansaajille aiheuttamien taloudellisen menetyksen korvaamiseen; sekä
 - avustaa jäsenjärjestöjään näiden pyynnöstä työ-, toimi- ja virkasuhdetta koskevien oikeudellisten kysymysten hoitamisessa.

Järjestö voi liittyä jäseneksi sellaisiin kotimaisiin tai kansainvälisiin yhdistyksiin tai elimiin, joiden jäsenyys edistää palkansaajakunnan yhteenkuuluvuutta sekä heidän asemaansa ja ammattiinsa liittyvien kysymysten hoitamista.

Jäsenet

4. §

Järjestön jäsenenä voi olla sen sääntöjä ja niiden puitteissa tehtyjä päätöksiä noudattamaan sitoutunut rekisteröity yhdistys, jonka toimialueena on koko maa ja jonka pääasiallisimpana tarkoituksena on jäsenjärjestöjensä tai jäsentensä ammatillisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten etujen valvominen.

5. §

Yhdistys, joka haluaa liittyä järjestön jäseneksi, jättää kirjallisen hakemuksen järjestön hallitukselle, joka vaadittuaan tarpeelliseksi katsomansa selvityksen yhdistyksen tarkoituseristä, jäsenmäärästä ja muista asiaan vaikuttavista seikoista, päättää jäseneksi hyväksymisestä. Kielteisestä päätöksestä on hakijalla oikeus vedota järjestön valtuuston kokoukseen jättämällä vetoamiskirjelmän hallitukselle 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan.

6. §

Jäsenliitto, joka haluaa erota järjestöstä, ilmoittakoon siitä kirjallisesti järjestön hallitukselle tai sen puheenjohtajalle tai tehköön asiasta suullisen ilmoituksen edustajakokouksessa sen pöytäkirjaan merkittäväksi. Jäsenliitto on vapaa jäsenyydestä kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen saapumisesta lukien, jolloin sen oikeudet ja velvollisuudet järjestöä kohtaan samalla päättyvät, paitsi mitä tulee maksuihin, jotka ovat erääntyneet tai joihin on määrättyksi ajaksi sitouduttu.

7. §

Jäsenliitto on oikeutettu itsenäisesti huolehtimaan jäsentensä eduista. Toiminnallaan jäsenliitto ei kuitenkaan saa vahingoittaa järjestöä eikä sen muuta jäsenliittoa.

Sen lisäksi, mitä muualla näissä säännöissä on määrätty, jäsenliittojen tulee

- ilmoittaa jäsenmääränsä ja toimittaa tilinpäätöksensä sekä kertomuksensa toiminnasta järjestölle sen hallituksen tarkemmin määräämällä tavalla ja aikana;
- ilmoittaa järjestölle etukäteen kokouksistaan sekä valtuustonsa kokouksista ja varata järjestön edustajille läsnäolo- ja puheoikeus näissä tilaisuuksissa;
- ilmoittaa suunnitellusta tai päätetystä työtaistelusta ryhtymisestä järjestölle ennen työtaistelun aloittamista ja varata järjestön edustajille tilaisuus osallistua työriidan sovinnollista ratkaisemista tarkoitaviin neuvotteluihin — tätä tarkoittava ilmoitus on tehtävä noudattaen työriitojen sovittelusta annetussa laissa säädettyjä määräaikoja;
- antaa järjestölle, mikäli mahdollista etukäteen tietoja sellaisista esityksistä ja lausunnoista, joilla voi olla merkitystä myös muille jäsenliitoille; sekä
- avustaa järjestöä tilastojen keräämisessä ja tutkimusten suorittamisessa oman jäsenkuntansa osalta.

8. §

Jäsenliiton, joka toimii vastoin järjestön tarkoituksia, näitä sääntöjä tai toimielinten päätöksiä, voi hallitus erottaa. Erottamis päätös astuu voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun jäsenliitto sai tiedon päätöksestä. Jäsenliitto voi vedota erottamis päätöksestä järjestön valtuuston kokoukseen jättämällä sitä koskevan kirjelmän hallitukselle 30 päivä kuluessa päätöksestä todisteellisen tiedon saatuaan. Mikäli valtuusto vahvistaa erottamis päätöksen, astuu se voimaa heti valtuuston päätöksen jälkeen.

Mikäli rikkomusta voidaan pitää lievänä, voi järjestön hallitus erottamisen sijasta antaa rikkomukseen syyllystyneelle jäsenliitolle kirjallisen varoituksen, joka merkitään hallituksen pöytäkirjaan ja lähetetään tiedoksi asianomaiselle jäsenliitolle.

Toiminnan rahoittaminen

9 §

Järjestöllä on oikeus kantaa toimintansa rahoittamiseksi jäsenliitoiltaan jäsenmaksu, jonka suuruuden ja kantoajan valtuuston syyskokous määrää vuodeksi kerrallaan.

Jäsenmaksu järjestölle määrätään prosentteina jäsenliittojen omilta jäseniltään saamasta jäsenmaksutulosta. Valtuustolla on kuitenkin oikeus vahvistaa jäsenmaksun markkamääräinen vähimmäismäärä jäsenliiton henkilöjäseneltä. Jäsenmaksu suoritetaan kunkin jäsenliiton jäsenmaksukautta edeltäneen kalenterivuoden lopussa olleen jäsenmäärän mukaisesti.

10. §

Toimintansa rahoittamiseksi järjestö voi vastaanottaa avustuksia, lahjoituksia ja testamentteja, panna toimeen asianomaisella luvalla arpajaisia ja

rahankeräyksiä, harjoittaa julkaisu-, kirjepaino- ja kustannustoimintaa sekä periä jäsenliitoilta maksuja niiden oikeudellisten asioiden hoitamisesta aiheutuneista kustannuksista niiden perusteiden mukaan, jotka järjestön hallitus vahvistaa. Järjestö voi myös omistaa toimintaansa varten tarpeellisia kiinteistöjä ja harjoittaa ravitsemisliikettä.

Toimielimet

Järjestön toimielimet ovat edustajakokous, valtuusto ja hallitus.

12. §

Järjestö kokoontuu hallituksen kutsusta varsinaiseen edustajakokoukseen joka viides vuosi joko touko—kesäkuussa tai syys—lokakuussa sekä ylimääräisiin kokouksiin, jos hallitus tai valtuusto katsoo sen tarpeelliseksi tai yksi tai useampi jäsenliitto, joiden henkilöjäsenten lukumäärä on vähintään kolmannes järjestön jäsenliittojen henkilöjäsenten lukumäärästä, sitä määrättyä asiaa varten kirjallisesti hallitukselta pyytää, jolloin hallitus toimii ylimääräisen kokouksen koollekutsujana.

Varsinaisesta edustajakokouksesta on annettava jäsenliitoille kirjallisesti ennakkoilmoitus viimeistään kuusi kuukautta ja ylimääräisestä edustajakokouksesta viimeistään kaksi kuukautta ennen kokousta. Varsinainen kokouskutsu, jossa on ilmoitettava kokouksessa käsiteltävät asiat, on toimitettava jäsenliitoille kirjallisesti viimeistään yksi kuukausi ennen kokousta.

Esityksiä varsinaiselle edustajakokoukselle saavat tehdä hallitus ja jäsenliitot. Edustajakokouksessa käsiteltäväksi tarkoitetut asiat on esitettävä hallitukselle kirjallisesti vähintään kolme kuukautta ennen kokousta.

13. §

Varsinaisessa edustajakokouksessa

- esitetään hallituksen kertomukset ja tilinpäätökset edellisiltä toimintavuosilta sekä tilintarkastuskertomukset;
- vahvistetaan tilinpäätökset ja päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle ja muille tilivelvollisille;
- annetaan suuntaviivat toiminta- ja taloussuunnitelmiksi seuraaviksi toimintavuosiksi;
- valitaan valtuuston puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa;
- valitaan muut valtuuston varsinaiset jäsenet ja heille kullekin kaksi henkilökohtaista varajäsentä;
- valitaan hallituksen puheenjohtaja, jota kutsutaan järjestön puheenjohtajaksi, hallituksen toinen ja kolmas puheenjohtaja sekä muut hallituksen varsinaiset jäsenet ja heille henkilökohtaiset varajäsenet sekä sama määrä yleisvarajäseniä;
- valitaan kolme tilintarkastajaa ja heidän varamiehensä. Tilintarkastajista yhden ja hänen varamiehensä tulee olla valantehnyt;
- päätetään edustajakokousedustajille suoritettavista korvauksista; sekä
- käsitellään edustajakokoukselle esitetyt asiat.

14. §

Edustajakokoukseen valitsee kukin jäsenliitto kutakin alkavaa 2 500 henkilöjäsentään kohti yhden edustajan ja riittävän määrän varaedustajia. Hallituksen on edustajakokousta koskevan ennakkoilmoituksen yhteydessä ilmoitettava edustajakokousta edeltäneen vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon jäsenmäärän perusteella jäsenliitoille alustava arvio siitä, kuinka monta edustajaa kukin saa lähettää edustajakokoukseen. Kunkin jäsenliiton lopullinen edustajamäärä vahvistetaan edustajakokousta edeltäneen vuoden jälkimmäisen vuosipuoliskon jäsenmäärän perusteella ja ilmoitetaan jäsenliitoille varsinaisessa kokouskutsussa. Mikäli edustajain määrästä syntyy erimielisyyksiä ratkaisee riidan edustajakokous.

Edustajain ja heidän varamiestensä valtakirjat antaa kunkin jäsenliiton hallitus, joka myös ilmoittaa järjestölle näiden nimet ja osoitteet sen määrämällä tavalla ja määräämänä aikana.

Järjestön puheenjohtajalla ja hallituksen muilla jäsenillä sekä toimihenkilöillä ja tilintarkastajilla on edustajakokouksessa läsnäolo- ja puheoikeus.

Valtuusto

15. §

Valtuusto käyttää ylintä päätäntävaltaa kaikissa niissä järjestön asioissa, joita ei näiden sääntöjen mukaan ole määrätty edustajakokoukselle. Valtuusto valitaan varsinaisessa edustajakokouksessa.

Valtuusto kokoontuu varsinaisiin kokouksiinsa kaksi kertaa kalenterivuodessa hallituksen tarkemmin määräämänä aikana. Valtuuston kevätkokous pidetään vuoden alkupuoliskolla viimeistään kesäkuussa paitsi sinä vuonna, kun järjestö kokoontuu varsinaiseen edustajakokoukseensa, ja syyskokous vuoden jälkipuoliskolla viimeistään joulukuussa. Ylimääräinen kokous pidetään, kun hallitus katsoo sen tarpeelliseksi tai vähintään kolmasosa valtuuston jäsenistä sitä määrättyä asiaa varten kirjallisesti vaatii.

Valtuuston varsinaisesta kokouksesta on annettava jäsenliitoille kirjallinen ennakkoilmoitus viimeistään kaksi kuukautta ennen kokousta. Varsinainen kokouskutsu on kirjallisesti toimitettava jäsenliitoille ja valtuuston jäsenille viimeistään neljätoista päivää ennen valtuuston varsinaista kokousta ja seitsemän päivää ennen valtuuston ylimääräistä kokousta. Kutsussa on mainittava kokouksessa käsiteltävät asiat.

Esityksiä valtuuston kokoukselle saavat tehdä hallitus ja jäsenliitot. Valtuuston kokouksessa käsiteltäviksi tarkoitetut asiat on esitettävä hallitukselle kirjallisesti vähintään yksi kuukausi ennen kokousta.

16. §

Varsinainen edustajakokous valitsee kunkin jäsenliiton piiristä valtuustoon yhden varsinaisen jäsenen ja hänelle kaksi henkilökohtaista varajäsentä kutakin alkavaa 6 000 henkilöjäsentä kohti. Edustajakokousta edeltäneen vuoden toisen vuosipuoliskon jäsenmäärän perusteella määrätään, kuinka monta jäsentä kunkin jäsenliiton piiristä valtuustoon valitaan.

Järjestön hallituksen jäsenet voidaan valita valtuuston jäseniksi. Jos var-

sinainen jäsen on ilmoittanut estyneensä ottamasta osaa kokoukseen, kutsutaan hänen tilalleen ensimmäinen henkilökohtainen varajäsen ja hänenkin estyneenä ollessa toinen henkilökohtainen varajäsen.

Kullakin valtuuston jäsenellä on kokouksessa yksi ääni. Valtuusto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai jompikumpi varapuheenjohtajista ja vähintään puolet sen jäsenistä, järjestön hallituksen jäseniä lukuun ottamatta, on kokouksessa saapuvilla.

Jos jäsenliitto liittyy järjestön jäseneksi edustajakokousten välisenä aikana, on se oikeutettu lähettämään valtuuston kokouksiin jäsenlukunsa edellyttämän määrän edustajia, joilla seuraavaan varsinaiseen edustajakokoukseen saakka on vain puheoikeus. Jos jäsenliitto eroaa tai erotetaan järjestön jäsenyydestä edustajakokousten välisenä aikana, päättyy sen piiristä valittujen valtuuston jäsenten toimikausi samanaikaisesti jäsenliiton eroamisen kanssa.

17. §

Valtuuston kevätkokouksessa

- esitetään hallituksen kertomus ja tilinpäätös edelliseltä toimintavuodelta sekä tilintarkastuskertomus;

- päätetään jäsenliittojen ja hallituksen esittämistä asioista.

Valtuuston syyskokouksessa

- vahvistetaan toiminta- ja taloussuunnitelma edustajakokouksen päättämien suuntaviivojen mukaisesti seuraavaksi toimintavuodeksi, määrätään jäsenliitoilta kannettavien jäsenmaksujen suuruus ja maksuaika sekä hallituksen ja sen mahdollisesti asettamien valiokuntien jäsenten kokouspalkkiot;

- vahvistetaan tulo- ja menoarvio seuraavalle vuodelle;

- päätetään jäsenliittojen ja hallituksen esittämistä asioista.

Kun järjestö kokoontuu varsinaiseen edustajakokoukseensa, valtuuston kevätkokousasiat käsitellään tässä edustajakokouksessa.

Valtuuston kokouksessa johtaa puhetta valtuuston puheenjohtaja ja hänen estyneenä ollessaan jompi kumpi varapuheenjohtajista.

Jos järjestön puheenjohtaja, toinen tai kolmas puheenjohtaja, muu hallituksen varsinainen jäsen, henkilökohtainen tai yleisvarajäsen eroaa kesken toimikautensa, voi valtuusto valita toisen henkilö hänen tehtäviinsä tämän toimikauden loppuun asti. Kesken toimikautensa eronneen valtuuston puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan tilalle voi valtuusto keskuudestaan valita toisen henkilön hänen tehtäviinsä tämän toimikauden loppuun asti.

Hallitus ja toimihenkilöt

18. §

Järjestön hallitukseen kuuluu puheenjohtaja, toinen ja kolmas puheenjohtaja sekä enintään 24 varsinaista jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet sekä sama määrä yleisvarajäseniä. Hallituksen jäseniä tulee valita tasapuolisesti eri jäsenliittojen piiristä ja yksi heistä tulee valita ruotsinkielisten piiristä.

Hallitus on päätösvaltainen kun joku puheenjohtajista ja vähintään puolet hallituksen koko jäsenluvusta on kokouksessa läsnä. Varsinaisen jäsenen ilmoitettua esteen kutsutaan hänen tilalleen henkilökohtainen varajäsen ja hänenkin estyneenä ollessaan yleisvarajäsen.

Hallituksen toimikausi on varsinaisten edustajakokousten välinen aika.

19. §

Hallitus vastaa järjestön toiminnasta. Sen lisäksi, mitä näissä säännöissä muualla on sanottu, hallitus

- edustaa järjestöä;
- pitää yhteyttä jäsenliittoihin, muihin ammatillisiin järjestöihin, muihin järjestöihin ja viranomaisiin kotimaassa ja ulkomailla;
- valmistelee ja esittelee edustaja- ja valtuuston kokouksissa käsiteltävät asiat sekä panee täytäntöön näiden kokousten tekemät päätökset;
- hoitaa järjestön varoja sekä huolehtii kirjanpidosta ja tilinpäätöksen vahvistamisesta;
- ottaa ja vapauttaa järjestön toimihenkilöt, määrittelee heidän tehtäväpiirinsä, vahvistaa heidän palkkauksensa ja vahvistaa valiokuntien tehtäväalueet ja ohjesäännöt; sekä
- hoitaa muut järjestöä koskevat asiat.

20. §

Hallituksen kokouksen kutsuu koolle järjestön puheenjohtaja ja hänen estyneenä ollessaan hallituksen toinen tai kolmas puheenjohtaja tässä mainituksa järjestyksessä. Puheenjohtajat toimivat hallituksen kokouksessa puheenjohtajina edellä mainituksa järjestyksessä. Puheenjohtajien tarkempi työnjako määrätään ohjesäännöllä, jonka valtuusto vahvistaa.

20. a §

Hallitus voi asettaa keskuudestaan 5—10 jäsenisen työvaliokunnan valmistelevaan ja hoitamaan toimintapoliittisia ja hallituksen erikseen sille kulloinkin antamia muita tehtäviä. Työvaliokunnan jäsenille valitsee hallitus keskuudestaan henkilökohtaiset varajäsenet.

Toimistovaliokunta on järjestön hallituksen alainen, sen valvonnassa ja vastuulla toimiva valiokunta, joka hoitaa hallituksen ohjeiden mukaisesti valmistelu-, toimeenpano-, seuranta- ym. vastaavia hallintoon liittyviä tehtäviä.

Toimistovaliokuntaan kuuluvat järjestön puheenjohtajat, sihteerit ja talouspäällikkö. Mikäli edellä mainituissa tehtävissä tapahtuu henkilövaihdoksia, siirtyy valiokuntajäsenyys seuraajalle. Valiokunnan puheenjohtajana toimivat järjestön puheenjohtajat sääntöjen edellyttämässä järjestyksessä.

Hallitus voi asettaa myös muita valiokuntia työ-, valmistelu- ja asiantuntijaelimiksi keskusjärjestön eri toimialoille. Valiokunnat ovat toiminnastaan vastuussa hallitukselle.

Nimen kirjoittaminen

21. §

Järjestön nimen kirjoittavat puheenjohtaja, toinen ja kolmas puheenjohtaja, talouspäällikkö sekä ne järjestön toimihenkilöt tai hallituksen jäsenet, jotka hallitus määrää, heistä aina kaksi yhdessä. Pankki-, posti- ym. vastavia juoksevia asioita varten voidaan talouspäällikkö yksin määrätä kirjoittamaan järjestön nimi.

Toiminta- ja tilikausi sekä tilintarkastus

22. §

Järjestön toiminta- ja tilikausi on kalenterivuosi. Tilinpäätöksen tulee olla valmiina viimeistään maaliskuun 15. päivänä luovutettavaksi tilintarkastajille, joiden tulee antaa valtuuston kevätkokoukselle, edustajakokousvuonna edustajakokoukselle, osoitettu lausunto toimittamastaan tarkastuksesta hallitukselle viimeistään maaliskuun 31. päivänä.

Erinäisiä määräyksiä

23. §

Äänestettäessä järjestön toimielinten kokouksissa ratkaisee yksinkertainen enemmistö, mikäli näissä säännöissä ei ole toisin määrätty. Äänestys ja vaali on toimitettava suljetuin lipuin, mikäli joku kokouksen osanottajista sitä vaatii. Äänten jakautuessa tasan ratkaisee päätöksen suljetussa äänestyksessä ja vaaleissa arpa, avoimessa äänestyksessä se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt.

24. §

Käydessään jäsenliittojen edustajana neuvotteluja työnantajapuolen kanssa työ- ja palkkaehdoista sekä sosiaalisista kysymyksistä, järjestö voi tehdä kaikkien jäsenliittojensa puolesta yleissopimuksen. Tällaisesta sopimusehdotuksesta on järjestön hallituksen kuitenkin ennen lopullista sitoutumista annettava yksityiskohtainen tieto kaikille jäsenliitoille, joilla on oikeus hallituksen asettaman vähintään 14 vuorokauden pituisen määräajan kuluessa irtisanoutua yleissopimuksesta.

Ennen edellä mainittujen neuvottelujen aloittamista on järjestön varattava jäsenliittojen edustajille tilaisuus käsitystensä lausumiseen neuvottelujen kohteena olevista kysymyksistä.

25. §

Järjestön valtuusto tai hallitus voi edellä 24 :ssä mainituissa laajakantoisissa ja periaatteellisuontoisissa kysymyksissä toimeenpanna jäsenliittojen jäsenten keskuudessa neuvoa antavan jäsenäänestyksen.

Tällainen jäsenäänestys on suoritettava myös siinä tapauksessa, että yksi tai useampi jäsenliitto, joiden henkilöjäsenten lukumäärä on vähintään puolet järjestön jäsenliittojen henkilöjäsenten lukumäärästä, sitä kirjallisesti vaatii.

26. §

Näiden sääntöjen muuttamiseen vaaditaan varsinaisessa edustajakokouksessa 2/3 enemmistöllä annetuista äänistä tehty päätös. Järjestön purkamisesta on päätös tehtävä 3/4 enemmistöllä annetuista äänistä. Mikäli päätös järjestön purkamisesta tai sääntöjen muuttamisesta halutaan tehdä ylimääräisessä edustajakokouksessa, on se tehtävä 5/6 enemmistöllä annetuista äänistä.

Järjestön purkautuessa jaetaan sen varat jäsenliittojen kesken niiden kahden viimeisen vuoden aikana maksamien jäsenmaksujen mukaisessa suhteessa.

"Taloudellinen demokratia ja palkansaajarahastot"

SAK:n periaatteena on, että työntekijän työpanos muodostaa perustan oikeudelle osallistua työolosuhteita koskevaan päätöksentekoon työpaikalla. Tähän perustuen työelämän demokratisoimisen on tapahduttava ensisijaisesti kehittämällä ja laajentamalla olemassaolevia osallistumis- ja sopimusjärjestelmiä, kuten yhteistoimintaa yrityksissä ja virasto- ja työpaikkademokratiaa. Uutena osallistumismuotona voidaan mainita työntekijöiden oikeus nimetä edustajansa yritysten hallituksiin ja hallintoneuvostoihin, mitä kokeillaan parhaillaan valtionyhtiöissä. Muiden yritysten osalta asiaa selvitetään komiteassa, jonka toimiaika päättyy tämän vuoden lopussa.

Yritysten omistuksen keskittyminen ja pankkien ja muiden rahoituslaitosten taloudellisen vallan kasvu edellyttää pikaisia toimia taloudellisen demokratian laajentamiseksi. Yrityksiä koskevan ja yritysten sisäisen päätöksenteon demokraattinen valvonta edellyttää sekä lainsäädäntötoimia että omistuksen hajauttamista.

Muiden keinojen ohella myös palkansaajarahastot voivat tukea taloudellisen demokratian laajentamista ja yhteistoimintaa yrityksissä.

Palkansaajarahastot voivat lisätä työntekijöiden vaikutusvaltaa yrityksissä, esimerkiksi yritysten osakkeiden yhteisomistuksen kautta. Näin osa yrityksiin kertyvästä varallisuudesta siirtyisi työntekijöiden hallintaan, mikä parantaisi työntekijöiden mahdollisuuksia osallistua yritysten kehittämiseen ja investointeja koskevaan päätöksentekoon. Palkansaajarahastot tukisivat myös pääomanmuodostusta, mikäli rahastoihin kertyvät varat sijoitettaisiin tuotannolliseen toimintaan, kuten tuotantorakenteen uudistamiseen ja yritysten reaalisen kilpailukyvyn kehittämiseen ja täystyöllisyyden turvaamiseksi. Varmuus siitä, että yrityksissä syntyvä varallisuus käytetään tuotannollisiin investointeihin parantaa myös mahdollisuuksia toteuttaa solidaarista palkka- ja tulopolitiikkaa. Samalla rahastot lisäisivät yritysten itsenäisyyttä suhteessa kasvavaan rahalaitosvaltaan.

Keskustelu palkansaajarahastoista on Suomessa jo johtanut siihen, että valtioneuvosto on asettanut ns. osallistumisjärjestelmäkomitean selvittämään uusien yhteistoimintamuotojen mahdollisuuksia taloudellisen demokratian ja kilpailukykyisen tuotantotoiminnan edistämiseksi.

SAK:n XIII edustajakokous edellyttää, että

SAK sopimus- ja lainsäädäntöteitse kehittää ja edistää taloudellista demokratiaa ja osana näitä toimenpiteitä selvittää sellaisia konkreettisia vaihtoehtoja palkansaajarahastoiksi, jotka tukevat työntekijöiden vaikutusvallan lisäämistä ja taloudellista demokratiaa.

E-Liike

E-liike on kuluneen edustajakokouskauden aikana käynyt läpi voimakkaan rakennemuutoksen, jonka päämääränä on ollut E-liikkeen taloudellinen tervehdyttäminen sekä palvelu- ja kilpailukyvyyn parantaminen. Rakennemuutos on antanut hyvät lähtökohdat rakentaa E-liikkeestä toimiva ja tehokas.

SAK pitää välttämättömänä, että E-liike turvaa kaikissa tilanteissa toimintansa taloudellisen pohjan sekä kehittää palvelujaan palkansaaja-kuluttajan tarpeiden mukaisesti. E-liikkeen on kiinnitettävä erityistä huomiota palvelujen saatavuuteen.

E-liike on huomattava osuustoiminnallinen yritys, jonka tulee tuntea myös vastuunsa työnantajana. Sen tulee siten huolehtia työnantajavelvoitteistaan ja yhteistoiminnasta henkilöstön kanssa esimerkiksi niin työpaikka- kuin yritystasollakin. Palvelujen kehittäminen ja rakenneuudistukset on tehtävä henkilöstön asemaa heikentämättä työllisyysnäkökohdat huomioiden.

SAK:n edustajakokous toteaa, että E-liike on kehittänyt edustajakokouskauden aikana hallintoaan ay-liikkeen tavoitteiden mukaisesti kutsumalla henkilöstöryhmien edustajat mukaan hallintoneuvostoon.

Palkansaaja-kuluttajan aseman parantamiseksi on välttämätöntä, että ammattiyhdistysliike ja E-liike jatkavat hyvää yhteistyötään toistensa toimintaa täydentäen palkansaajaväestön taloudellisen vaikutusvallan lisäämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhteistyön pohjana on vuonna 1981 solmittu yhteistoimintasopimus sekä vuosittain laadittavat suunnitelmat yhteistyön käytännön toteuttamisesta.

Edustajakokous pitää tärkeänä, että SAK ja E-liike kehittävät edelleen senkaltaista yhteistyötä, jolla luodaan mahdollisuuksia yhteisten taloudellisten vomavarojen tehokkaalle käytölle.

Ay-liike toteaa myönteisenä E-liikkeen kehittymisen monialaisena, osuustoiminnallisena palveluyrityksenä. SAK:n edustajakokous suosittelee ay-liikkeen jäsenille liittymistä E-liikkeen jäseniksi ja palvelujen käyttäjiksi.

SAK:n edustajakokous pitää tärkeänä, että ay-liikkeen ja E-liikkeen yhteistyö toimii hyvin paikallisella tasolla. SAK pitää tärkeänä APJ:jen ja ammattiosastojen yhteistyötä E-liikkeen toimipaikkojen kanssa.

Työväenehtoinen vakuutuspolitiikka

1 Taloudellinen päätöksenteko

Vakuutustoimintaan liittyy suuria taloudellisia arvoja. Porvarilliset vakuutusyhtiöt ovat yhteistyössä suurteollisuuden ja pankkien kanssa. Ohjaamalla vakuutustoiminta työväen vakuutusyhtiöihin, Kansaan ja Turvaan, voidaan vaikuttaa pääomien käyttöön. Tämä on tärkeää sekä koko yhteiskunnan että työväenliikkeen kannalta.

Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia eläke- ja tapaturmavakuutuksessa on parannettava. Tämä merkitsee esimerkiksi sitä, että henkilöstön vaikutusvaltaa mm. eläkevakuutuksista ja niihin liittyvistä takaisinlainausvaroista päättäessä tulee lisätä.

Eläkevakuutusyhtiöiden pysyminen itsenäisinä yksikköinä on turvattava, jotta eläkevakuutuksen perustehtävien toteutuminen varmistuu.

2 Kattava kokonaisturva

Yhteiskunnan tehtäviin kuuluu mahdollisimman laajan perussosiaaliturvan järjestäminen aikille kansalaisille. Lakisääteisen sosiaaliturvan kehittäminen on ammattiyhdistysliikkeen ensisijainen tavoite. Tätä täydentämään tarvitaan työntekijäin tarpeista lähtevää työväenehtoista vakuutuspolitiikkaa. Lakisääteistä turvaa täydentävät työmarkkinavakuutukset, jotka koskevat kaikkia palkkatulon varassa eläviä henkilöitä. Useat ammattiliitot ovat hankkineet jäsenilleen lisäturvaa liittovakuutuksilla. Näiden lisäksi tarvittavien yksilöllisten vakuutusten on liityttävä luontevasti muuhun vakuutusturvaan.

Kokonaisturvan eri osienväliset rajat ovat joustavia. Tavoitteena on perusturvan vahvistaminen: yksilöllisistä vakuutuksista siirretään osia liittovakuutuksiin ja liittovakuutuksista työmarkkinavakuutuksiin ja lakisääteisen turvan piiriin.

3 Lakisääteinen turva luo perustan

Lakisääteisen sosiaaliturvan tehtävänä on taata perustoimeentulo silloin, kun ei ole muutoin mahdollisuutta riittävään tulonhankintaan. Lakisääteistä sosiaaliturvaa voidaan edelleen parantaa. Tärkeintä on lapsiperheiden aseman parantaminen ja pitkäaikaistyöttömien sekä muiden vaikeassa ja epävarmassa asemassa olevien toimeentulon ongelmien poistaminen. Kuntoutusajan toimeentuloturva on myös järjestettävä kattavasti. Tapaturma- ja ammattitautilainsäädäntö on uudistettava. Perhe-eläkeuudistuksen yhteydessä on parannettava erityisesti lasten toimeentuloturvaa. Sosiaaliturvan perusteiden ja rahoituksen uudistamistarpeet on selvitettävä.

4 Työmarkkinavakuutuksia on kehitettävä

Työmarkkinavakuutukset perustuvat työmarkkinajärjestöjen tekemiin sopimuksiin. Työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen korvaustaso on liian ma-

tala. Erityisesti lapsiperheiden turvaa on parannettava. Ryhmähenkivakuutukseen on liitettävä myös korvaus tapaturman aiheuttamasta invaliditeetista.

Erorahaa pitää voida maksaa useamman kerran työttömyyden pitkittyessä. Erorahaa on maksettava myös lomautusten yhteydessä ja silloin kun työttömyys aiheutuu terveydellisistä syistä.

5 Jäsenen turvaa täydennetään liittokohtaisesti!

Liittovakuutuksista on kehittynyt uusi jäsenpalvelumuoto. Liitto vakuutus-ten periaatteena on jäsenten keskinäinen solidaarisuus. Vakuutusturva ulottuu kaikkiin jäseniin. Liittovakuutusten avulla jäsenten toimeentuloturva voidaan parantaa edullisesti ja jäsenten vakuutusmenoja alentaen.

Liittovakuutusten kehittämisessä tulee edetä niin, että lakisääteisen turvan ja työmarkkinavakuutusten kehittämisessä saavutetut tulokset otetaan huomioon. Liittovakuutukset vaikuttavat suoraan niitä täydentäviin yksilöllisiin vakuutuksiin.

6 Yksilöllinen vakuutusturva on osa kokonaisturvaa

Useimmat kansalaiset joutuvat täydentämään perusvakuutusturvaansa yksilöllisin, itse kustannettavin vakutuukuksin. Lakisääteisen sosiaaliturvan, työmarkkina- ja liittovakuutusten sekä yksilöllisten vakuutusten pitää muodostaa järkevä kokonaisuus. Yksilöllisten vakuutusten on vastattava siitä lisäturvasta, jota muut vakuutukset eivät kata. Perheen omaisuus- ja henkilövakuutukset on voitava hoitaa yhtenä kokonaisuutena.

7 Kuluttajan asemaa on parannettava

Vakuutusehtoja on yksinkertaistettava ja vakuutusyhtiöiden velvollisuutta tietojenantoon laajennettava. Korvaustoiminnan periaatteena on oltava se, että rajatapaukset tulkitaan asiakkaalle myönteisesti. Vakuutusosalalle on saatava yhtiöistä riippumaton muutoksenhakuelin, jossa kuluttajien edustajilla on enemmistö.

8 Jäsenpalvelu työpaikoilla

SAK:n ja Kansan yhteistyötä toteuttaa työpaikoilla ja ammattiosastoissa lähes 4 000 vakuutusvastaavaa. Vakuutusvastaavan työhön kuuluu jäsenen vakuutusetuihin liittyvä neuvonta ja tiedottaminen sekä jäsenten avustaminen myös yleisissä sosiaaliturvaan liittyvissä asioissa. Vakuutusvastaavien koulutusta on tehostettava tältä pohjalta. Yhä useampien jäsenten tavoittamiseksi vakuutusvastaavaverkostoa on laajennettava. SAK tukee myös Turvan työtä sen kehittäessä työpaikkatason toimintaansa.

Ammattiyhdistysliikkeen ja työväen urheiluliikkeen yhteistyötä vahvistetaan

SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen ja työväen urheiluliikkeen välinen yhteistyö on kehittynyt vankalla vuonna 1980 tehdyn yhteistoimintasopimuksen mukaisella perustalla. Yhteistyölle asetettujen tavoitteiden mukaisesti on edistetty työväen liikuntakulttuuria ja ammattiyhdistysliikkeen jäsenten harrastustoimintaa ja terveellisiä elämäntapoja. On kehittynyt kokonainen sarja joukkomittaisia tapahtumia, kuten EKA-hölkät, ay-lentopallo- ja Pilkiten kuntoa -tapahtumat. Yhteistyöstä on tullut molemmissa järjestöissä yleisesti hyväksytty osa toimintaa.

Työväen urheiluliikkeen toteutettu eheytyminen on tuonut uutta voimaa koko työväenliikkeeseen. Työväen Urheiluliiton urheilullinen ja järjestöllinen asema yhteiskunnassa on vahvistunut. Tänäpä Työväen Urheiluliitto on koko työväenliikkeen kannalta korvaamattoman tärkeä nuorison urheilu- ja kasvatusjärjestö. SAK:n edustajakokous odottaa, että kasvatusyössä tuotaisiin esiin myös ammatillisen järjestäytymisen tarpeellisuus ja ay-liike osana työväenliikettä.

SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen kannalta yhteistoiminnan kehittäminen Työväen Urheiluliiton kanssa tarjoaa lisääntyviä mahdollisuuksia. Ammattiyhdistysliikkeen pyrkiessä vaikuttamaan mielekkäiden vapaa-ajan palvelujen lisäämiseen on liikunta- ja urheilutoiminnan kehittäminen yksi keskeinen tekijä. Työajan lyhentäminen asettaa osaltaan yhä polttavammaksi kysymyksen lisääntyvän vapaa-ajan sisällöstä.

SAK:n ja TUL:n yhteistyölle on 1980-luvulla syntynyt vahvat puitteet. Tulevassa toiminnassa on nyt ratkaisevaa voimistaa yhteistyön mahdollisuuksien jokapäiväistä hyödyntämistä paikallisesti: ammattiosastoissa ja seuroissa. SAK:n XIII edustajakokous asettaa tavoitteeksi, että jokainen ammattiosasto ottaa omaan toimintaansa jäsenten vapaa-ajan ja liikuntakulttuurin edistämisen yhteistyössä TUL:n jäsenseurojen kanssa. Samanlaisesti SAK:n edustajakokous pitää tärkeänä kehittää Työväen Kuntoliiton toimintaa nimenomaisesti laajojen joukkojen kuntoliikunnan edistäjänä.

Työväen Urheiluliitto on aloittanut jo TUL:n seuraavien, järjestyksessään 9. liittojuhlien valmistelut. TUL on asettanut tavoitteeksi koota Helsinkiin 9.—11.6.1989 laajasti koko työväenliikkeen joukot. SAK:n XIII edustajakokous antaa kaiken tukensa TUL:n liittojuhlien valmisteluille ja ilmaisee ammattiyhdistysliikkeen valmiuden tehdä yhteistyössä tästä tapahtumasta koko suomalaisen työväenliikkeen voimannäytös.

